STRIP SCHRIFT

KIEKEBOE
CARTOONDAM
ROODMASKER

Prijs f7,25
Bfr.155

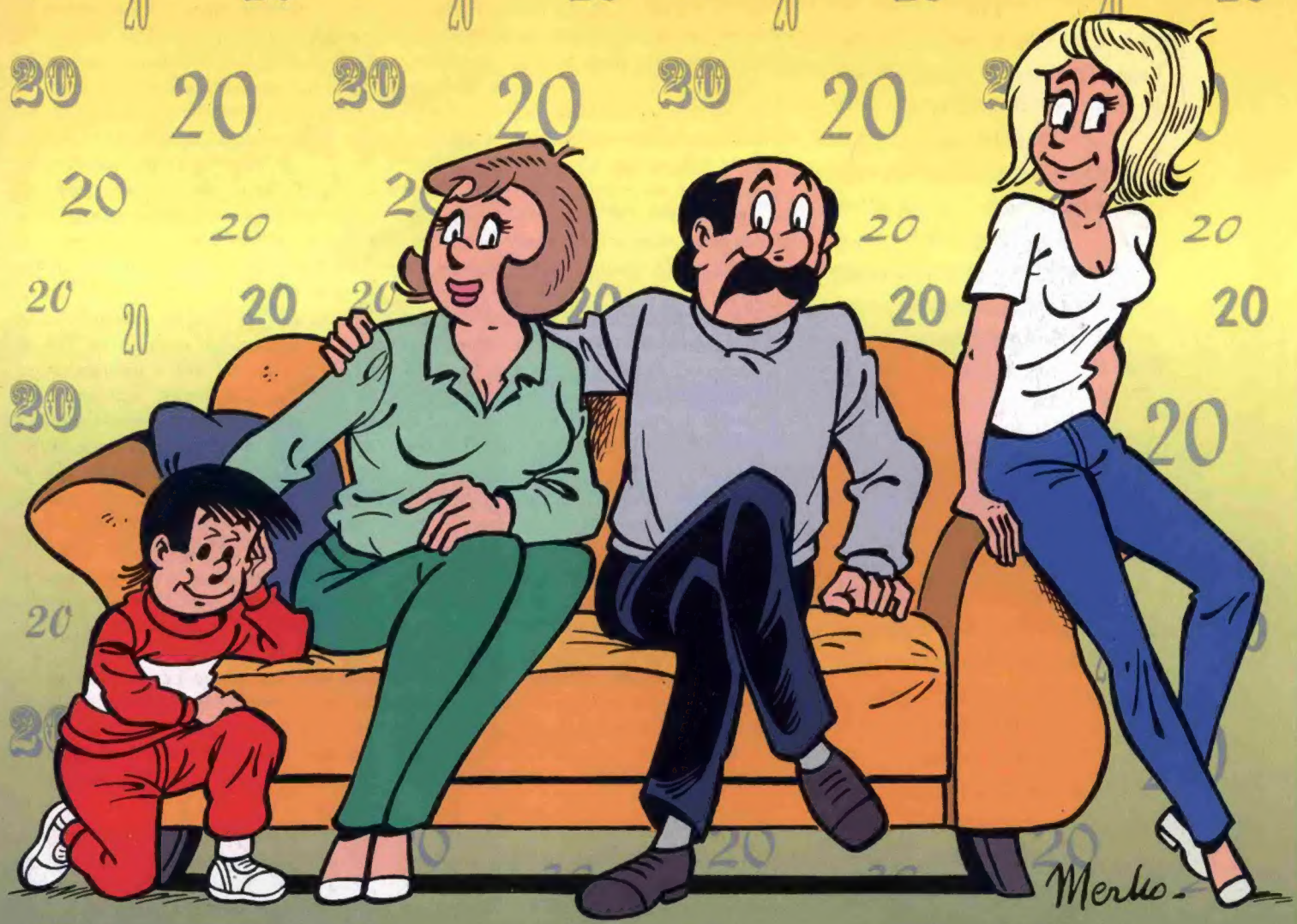

1967 30 JAAR 1997

302 – JAARGANG 30 NUMMER 5 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 3 augustus

Expositie 'Niet mooi, maar fel. Het oorlogstekenwerk van Andries Frederiks', met onder andere politieke prenten uit de oorlogsjaren en de eerste jaren na de oorlog, Verzetsmuseum, Lekstraat 63, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6449797.

t/m 17 augustus

12e Fristi Stripfestival, Koksijde, België, info: (+32)(0)58-518810.

t/m 28 september

Expositie 'Tarzan', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

t/m 26 oktober

Expositie 'De geschiedenis van Piet Pelle op zijn Gazelle', Nationaal Fietsmuseum Velorama, Waalkade 107, Nijmegen, info: (+31)(0)24-3225851.

28 juli

'Yoko Tsuno in Noiretable', conferentie, workshops, lezing, N.-D. de l'Hermitage, Noiretable, Frankrijk, info: (+31)(0)78-6165969.

30 en 31 augustus

12e Brabants Stripspektakel, Zaal 'Valkencourt', Valkenswaard, info: (+32)(0)11-661473.

6 t/m 21 september

11e Nederlands Cartoonfestival, Stadsschouwburg, Elzentlaan 50, Eindhoven.

14 september

Mechels Stripspektakel 97, Cultureel Centrum A. Spinoy, Minderbroedersgang 5, Mechelen, België, info: (+32)(0)15-216789/208756.

26 september t/m 3 augustus 1998

Expositie 'Naar Tibet met Kuifje', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800).

30 september t/m 31 januari 1998

Expositie '50 jaar actualiteit doorheen twee stripseries: Buck Danny en Nero', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32)(0)2-2191980.

11 en 12 oktober

De Stripdagen, Het Turfschip, Chasséveld, Breda, info: (+31)(0)76-5415990.

16 november

Stripbeurs, Zaal Star, Nolet de Brauwerestraat, Vilvoorde, België, info: (+32)(0)2-2522168.

13 en 14 december

Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België, info: (+32)(0)14-428829.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE PAGINA
http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift/agenda.htm

Bits&Pieces

Dam

Cartoondam had geheim moeten blijven in Rotterdam. Maar helaas, alles lekt altijd uit in de maasstad. Dus gaan ze daar nu rollebollend over de straat. Wie zou nu wie weer ge'quoted' hebben? Wie heeft zijn lippen weer eens te vroeg bewogen? Prangende vragen voor het binnencirkeltje aldaar. Maar voor de rest laat het iedereen koud.

Nee, dan Amsterdam. Daar hebben ze échte geheimen. Daar hoort niemand iets van. Behalve uw Ben Bits. En ik ga het u verklappen. Het wordt groter en mooier dan Cartoondam. Arena versus Oude Pekela zo ongeveer. Het wordt beter dan Euro Disney. Maar dat geldt al gauw ook voor de gemiddelde circustent, hoor ik u al brommen. Het krijgt meer tv-coverage in één keer, dan de strip in tien jaar achter elkaar heeft gekregen. Al meer dan 30 tv-coryfeeën hebben hun medewerking toegezegd. Het wordt echt waanzinnig vaag. Ruigoord, het plaatsje bij Amsterdam, moet er zelfs versneld voor worden platgegooid. Zoveel ruimte vraagt dit spektakel. Met dertig miljoen Europese subsidie loopt het vooraan in gecollecteerde gelden op stripgebied. Met name de persoonlijke bemoeienissen van twee topbankiers hebben de politieke aandacht voor dit fantastische initiatief sterk beïnvloed. Negen tv-zenders zullen er een jaar lang geregeld hun programmering op afstemmen. Hierbij vergeleken is het vroegere Wordt Vervolgd slechts een pielig pauze-filmpje.

Waar gaat het om? Amsterdam wil de grootste, permanente website ter wereld opzetten. Die moet leuk en spannend worden. En vooral interactief. En dat doe je op basis van alleen maar strips. Geen foto's, geen teksten, nee, alleen maar strips. Honderden computers zullen wereldwijd de Amsterdam Comic Site (ACS) vormen die naar verwachting door honderd miljoen mensen elektronisch zal worden bezocht in het eerste jaar. Daarom doen zoveel bekende Nederlanders mee. Want alleen al aan reclamegelden op de giga-site verwacht men circa 500 miljoen gulden in het eerste jaar binnen te slepen.

Er is al een Amerikaanse art director aangetrokken die het geheel in de steigers zet. Uniek aan het project is dat je zelf mee kunt doen. Dat je die website ook écht kunt bezoeken. Dáár is al die grond voor nodig. Een digitaal pretpark. Alle ideeën op de website worden ter plekke telkens nagebouwd en dan weer afgebroken. Dit vormt het hart van het ACS. In stripvorm wordt wereldwijd door driehonderd striptekenaars bepaald wat voor een attractie er gebouwd moet worden. Een panel van Amsterdamse architecten werkt goede voorstellen verder uit. Als zo'n voorstel bouwbaar blijkt, begint onmiddellijk de realisatie op het voormalige Ruigoord-terrein. De allereerste attractie zal een tank van de Generaal zijn die Ruigoord met de grond gelijk maakt. Live op Internet zal dit te volgen zijn. Met De Smet moet nog worden overlegd of er een Truus mag worden platgewalst bij het oversteken van de tank. Dit idee op Internet werd geformuleerd door de heer Germaan uit Bonn. Hij is zelfs bereid er geld in te steken.

Het onlangs geïntroduceerde idee neemt inmiddels een hoge vlucht. Stripmakers zijn razend enthousiast. Je zal maar even iets tekenen en dan blijkt het er al bijna onmiddellijk in de werkelijkheid te staan. Iedereen, letterlijk iedereen blijkt te willen meedoen.

Nog even en dit Amsterdamse initiatief gaat aan zijn eigen succes ten onder. Daarom heeft men besloten overlopers uit Rotterdam te weren. Geen stripmuseum uit Groningen of Brussel te willen nabouwen. En ook komt er geen stripveiling op Internet. Al die rampzalige gedachtes houdt men veilig buiten de deur. Alleen echte interactie op de website mag. Wil je zelf een tekenfilm maken op het net, dan kan dat. Gesteund door een echte, dus ausländische, studio maak je razendsnel een speelvideo van ruim 40 minuten. Die gaat live over de schermen van het digi-pretpark en over Internet. Vindt iemand een bepaalde scène slecht dan kan er een verandering worden voorgesteld. Na acceptatie van de voorgestelde wijziging wordt de video aangepast opnieuw uitgezonden. Men verwacht dat op deze wijze een bepaald thema wel een jaar lang kan worden uitgezonden terwijl de video dagelijks wijzigt. Nooit is er dezelfde aflevering. Nooit zijn er die vervelende tekenfilmpjes die elke keer op tv worden opgeknipt in ranzige stukjes Hilversumse huisvlijt. Nee, daar in Amsterdam gaat de 21e eeuw al snel van start. Creativiteit staat voorop. Iedereen is deelnemer. Iedereen is bezoeker. Niemand is meer de baas. En de centjes worden keurig beheerd door een weldoorvoede stichting. Met een aantal hoogpolige bestuurders van onbesproken gedrag. Wie kan daar tegen zijn?

Ik heb zojuist nog even op Internet gekeken en ontdekt dat het aantal beroemde Nederlanders dat wil participeren al is opgelopen tot 59. Bijna een verdubbeling in een half uur. Ongelooflijk. Energie komt los. Niemand wil nog in zo'n duffe studio achter een tafel zitten. Stills maken en cells vullen. Drama's als er weer eens een potje oost-indische inkt over de tekeningen is gevloeid. Men wil niet meer luisteren naar een dergelijke opzet van creatief werk. Het gaat gebeuren op Internet. En nergens anders.

Ik zit slechts met één vraag. Wat is virtueler: de Rotterdamse aanpak of het Amsterdamse idee?

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 30 augustus 1997 nummer 5 (302)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Chantal Albers, Rob van Bavel, Ben Bits, Peter Boerman, Pieter van Cleef, Judith van den Ende, A.M. Jacob, Michiel Kroder, Arnel Lefevere, Hugo Landuyt, Jeroen Mirck, Michel Nadorp, Pieter van Oudheusden, Hans Pols, Mat Schifferstein, Peter de Smet, Alexandra Verburg, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, Meerten Welleman

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
Buzzer (tijdens kantooruren): 06 - 59 54 23 25
CompuServe: 75464,2224
E-mail: Stripschrift@compuserve.com
WWW: http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020-685 22 29, telefax: 020-618 91 42
Abonnementsprijs ƒ65,00 / Bfr.1300
Leden van Het Stripschap ƒ2,50 / Bfr.45 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
De Groene Amsterdammer
t.a.v. Herman Feddema
Postbus 353
1000 AJ Amsterdam
Telefoon: 020-524 55 12, telefax: 020-622 14 21

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Merho

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Een doorbraak voor de Nederlandse stripwereld. Dat roept Peter Ottens, eigenaar van stripwinkel Bul Super in Delft. Hij is de eerste stripwinkelier in Nederland die erkend is als boekhandelaar. Na maanden voorbereiding heeft hij de Koninklijke Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels zover gekregen zijn inschrijving te accepteren.
In wezen gaat het bij de erkenning om twee criteria: het verkopen van literatuur en het bezitten van vakdiploma's. Volgens Ottens heeft hij kunnen bewijzen dat in zijn winkel boeken worden verkocht die tot de literatuur worden gerekend. Denk bij voorbeeld aan de Bommel-verhalen van Toonder. Een groter struikelblok vormde de opleidingseis. Ottens beschikte niet over de juiste papieren. Maar hij kon aantonen dat zijn jarenlange ervaring als zelfstandige stripwinkelier het gemis aan diploma's ruimschoots compenseert.
Wanneer Ottens initiatief wordt nagevolgd door andere stripspeciaalzaken heeft dat positieve gevolgen voor de winkels. Door officieel aansluiting te krijgen bij de boekenbranche kunnen stripwinkeliers een sterkere juridische positie innemen tegenover uitgeverijen. De steeds oplaaiende discussies over albumkortingen zullen dan wellicht tot de verleden tijd behoren. Ook kunnen winkeliers profiteren van vakinhoudelijke activiteiten en discussies die door de koninklijke vereniging worden gevoerd.
Ook de positie van consumenten verbetert. Zij kunnen de boekhandelsvereniging inschakelen wanneer ze ernstige klachten hebben. Dat kan een zaak zijn erkenning kosten. Een ander groot voordeel is dat straks al die boekenbonnen, die al tijden op de plank lagen te vergelen, goed van pas komen. Er kunnen eindelijk strips voor gekocht worden!

Beste lezer,
de redactie gaat er twee maanden tussenuit. De volgende Stripschrift verschijnt eind september. Maar die is dan ook dubbeldik.
Prettige vakantie!

Inhoud

2 **AGENDA**
2 **BITS & PIECES** Ben Bits
4 **KIEKEBOE** Arnel Lefevere
10 **CARTOONDAM** Peter Boerman
14 **OVERPEINZINGEN VAN EEN VLAKGOM** Peter de Smet
15 **ROODMASKER** Hugo Landuyt
20 **STANDAARD UITGEVERIJ** Pieter van Oudheusden
24 **FREAK SHOW** Mat Schifferstein
27 **ACTUALITEITEN**
32 **BOEKEN**
35 **VIDEO**

De vader van de vader van

KIEKEBOE 20 JAAR

door
ARNEL LEFEVERE

Wat maakt een strip goed? Is het zijn rechtlijnig verhaal, zijn duidelijke, leesbare tekeningen, de spanning en de humor, of moet een lezer vooral zichzelf en zijn omgeving herkennen in een album?
Waarom loopt een strip meer dan 20 jaar in de grootste krant van België? En wat is de reden dat een reeks ieder jaar goed is voor een miljoen albums?
Vragen die geen enkele Vlaming zich stelt want de reeks *Kiekeboe* **van** Merho **(pseudoniem van** Robert Merhottein**) is in het Nederlands sprekende deel van België net zo ingeburgerd als** *Suske en Wiske*. **Eén vraag dringt zich echter wel op: Waarom krijgt** *Kiekeboe* **dan geen poot aan de grond in Nederland? Als het niet aan de kwaliteit van deze familiestrip ligt, heeft het dan iets te maken met de Nederlanders zelf?**

Vader Merhottein was Nederlander van geboorte. Toen hij twee was verhuisde de familie naar België. Ze gingen in de Antwerpse wijk De Seefhoek wonen, waar ook **Willy Vandersteen** geboren was.
'Vader werd in de late jaren '40 Belg. Moeder was een echte Vlaamse. Vader sprak na een tijd dat echte platte Antwerpse taaltje. Ik heb nog nooit een Nederlander zo plat Antwerps horen spreken' bekent Merho over hem, 'maar hij kon uiteraard 'beschaafd' Nederlands praten'.

Merhottein is toch geen Nederlandse naam?

Merho: Die naam zou uit Scandinavië komen. Maar hoe die dan verbasterd is en in Nederland terecht kwam, weet ik ook niet. Maar je treft hem nog wel aan in Nederland. In de buurt van Amsterdam zijn er nog een paar die zo heten, en in Noord-Brabant.

Heb jij nog contact met je Nederlandse familie?

Ja. Af en toe hoor ik nog wel eens iets van neven of nichten maar het familielid dat ik mij het best herinner is Ome Hein. Hij was een broer van mijn vader, en zeer welgesteld. Hij heeft een tijd in Kalmthout gewoond, in de buurt van Willy Vandersteen. En later verhuisde hij naar Groenendaal, vlak bij **Marc Sleen**. Omdat ik vaak bij mijn ome Hein kwam, zag ik ook het huis van Sleen regelmatig. Met zwembad! Toen nam ik mij voor om tekenaar te worden, want dan had je een eigen zwembad.
Eind jaren '50, begin jaren '60 bracht mijn oom vaak LP's mee van Nederlandse cabaretiers, zoals **Toon Hermans**, en later **Kan** en **Sonneveld**. Ik denk ... als ik in Nederland had gewoond – en geen stripauteur zou zijn – dat ik voor het vak van cabaretier gekozen zou hebben. Want eigenlijk maak ik graag teksten.

Je gebruikt inderdaad wel eens vaker het gezegde 'Strips maken is een leuk vak maar het tekenen is er te veel aan'.

Ik broed al langer op het idee om ooit eens een biografie te schrijven ...

Foto van de familie Merhottein, begin jaren '60.

Kiekeboe was Nederlander

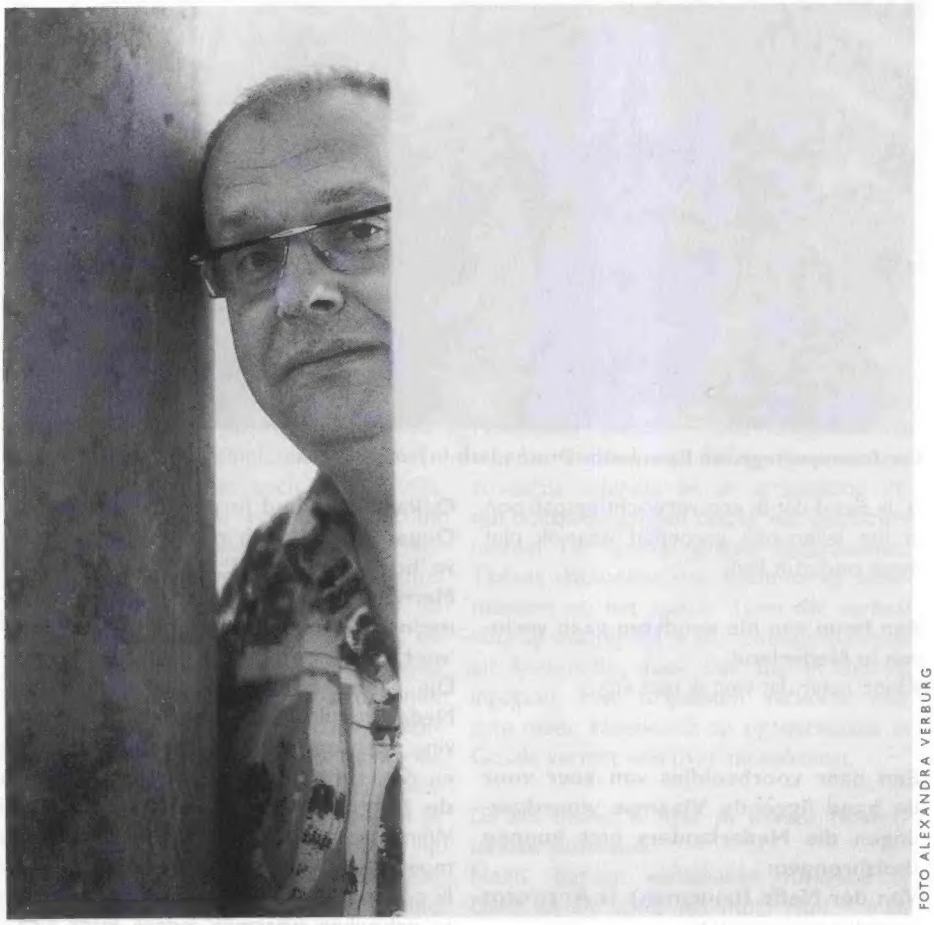

FOTO ALEXANDRA VERBURG

... maar '21 jaar Kiekeboe' is misschien niet de beste gelegenheid.
(lachend) Nee. Maar het zal nog een hele tijd duren voor ik daar aan begin. Er zijn eigenlijk een hoop verhalen die ik nog nooit heb verteld ...

Zoals?
... (mysterieus lachje)

Van waar kwam opeens het idee om twee Vlaamse reeksen als *Kiekeboe* en *Urbanus* te koppelen; twee reeksen die in Nederland toch relatief onbekend zijn?
Verlies niet uit het oog dat *Urbanus*, na *Suske en Wiske*, de best verkocht Vlaamse strip in Nederland is.
Het idee voor *Kiekebanus* is eigenlijk gerezen tussen pot en pint, en stamt uit 1988. Ik werd constant aan mijn oren gezeurd, wanneer dat album nu eens zou verschijnen. Het was bij ons drieën (**Merho**, **Willy Linthout** en **Urbanus**) moeilijk om tijd vrij te maken. Daarom hebben we opeens beslist om toch maar een datum te prikken. Willy en ik zijn toen bij elkaar gaan zitten en hebben een basisscenario bedacht.

Wat is de inbreng van Urbanus**?**
Die kwam er pas later bij. Dat is ook zo bij de gewone Urbanusstrips. Willy zet in grote lijnen een plot uit, en Urbain begint dan wild te brainstormen en rent binnen bepaalde lijnen alle kanten uit. Geef hem een thema en hij schudt zonder ophouden grappen uit zijn mouw. Op dat gebied is hij te vergelijken met **Stan Laurel**. Die kon geen rechtlijnig filmscenario verzinnen maar spuide continu grappen en sketches. Urbain moet soms in toom worden gehouden want hij wijkt te veel af van het basisverhaal. Hij kan gewoon geen zicht houden op het geheel.

Hoe verliep die samenwerking?
Na drie dagen hadden we al 20 pagina's uitgeschreven. En dan hebben we maanden stil gezeten omdat Urbain met een zeer drukke agenda zat: tv-opnames voor de commerciële omroep VTM, en zijn theatertournee door Nederland.

Hoe werd *Kiekebanus* gemaakt? Wie maakte de decors en de bladindeling?
Meestal bepaalde ik de lay-out en de settings. Ik begon meestal omdat de *Kiekeboe*-decors veel gestructureerder zijn dan die van Urbanus. Er bestaat zelfs een plattegrond van het *Kiekeboe*-huis, dat vooral dient om mijn twee medewerkers te helpen. Willy Linthout tekent bij voorbeeld een deur waar het hem past, zoals ook bij Sus en Wis deuren verschijnen waar ze er één nodig hebben. Bij sommige scènes, vooral de kus- en vechtscènes, kregen we echter problemen. Daarom werden voortdurend schetsjes heen en weer gefaxt en dan met de lichtbak doorgetekend tot dat de tekeningen perfect in elkaar pasten.

Je bent gewend om alleen te werken. Hoe ging dat met zijn drieën?
Dat was een uitdaging. Als je in je eentje zit te werken, loop je wel eens vast. Of soms zit je met invallen die je goed vindt, die later stugge idee-fixen blijken te zijn. Die kun je er beter uitgooien en van voor af aan beginnen. En vaak blijken die dan toch nog in het verhaal te passen. Nu bleef ik de hele tijd feedback krijgen.

Hoe maak jij een verhaal?
Ik noteer voortdurend ideeën. Ik heb overal een notitieboekje bij me. En tegenwoordig zelfs een dictafoon. Zelfs als ik ga fietsen in de natuur. Dan krijg ik wel eens gekke blikken van voorbijgangers ...
Al mijn invallen worden uitgeschreven, gerangschikt en per thema in mapjes opgeborgen.

Heb je ook een grote voorraad woordspelingen voor de namen van je bijrollen? Verzin jij die met een woordenboek op schoot?
Nee hoor, die komen spontaan. Die duiken gewoon op waar ik ze nodig heb. En ondertussen zijn dat er een hele hoop geworden. Het is zo erg dat er zelfs al namen dubbel werden gebruikt.

Zeefdruk die gemaakt werd naar aanleiding van het verschijnen van het *Kiekebanus*-album.

Fanny, getekend door Jan Bosschaert.

Een fotoreportage van Fanny voor Dromedaris in *Jeanne Darm*.

Zoals?
Leonard Cruyspunt. (Het Leonard-kruispunt is een druk Brussels verkeersknooppunt bekend van de verkeersinformatie. AL). Die dook op in het album *King Sacha* maar ook al eerder in *De wraak van Dédé*. Gelukkig is mijn vrouw Ria nu bezig om alle namen in een bestand te zetten zodat het vlug duidelijk wordt waar we in de fout zouden gaan.

De woordspelingen worden bij een deel van je lezers als zeer flauw ervaren maar een ander deel gaat echt op zoek in ieder nieuw album.

Ja, ik besef dat ik een verwachtingspatroon in het leven heb geroepen waar ik niet meer onderuit kan.

Een hoop van die vondsten gaan verloren in Nederland.
Klopt, maar dat vind ik niet erg.

Een paar voorbeeldjes van zeer voor de hand liggende Vlaamse woordspelingen die Nederlanders niet kunnen thuisbrengen:
Van der Neffe (buurman): is Antwerps voor 'van hier naast';
Alain Provist (baas van een uitzendbureau): fonetische weergave van 'a l'improviste', Frans voor 'onvoorbereid, onverwacht';
Lex Tok (doodgewaande neef van Charlotte): 'lekstok' is Vlaams voor lolly;
Oekandana (land in Afrika): allusie op Oeganda, fonetisch voor het Antwerpse 'hoe kan dat nou?';
Memeini (ayatollah): allusie op Khomeini, fonetisch voor het Antwerpse 'met mij niet'.
Die namen blijven er gewoon in, voor Nederland. Ik wil ten hoogste een toegeving doen op het gebied van taalgebruik; en dat is meer dan bij voorbeeld **Freek de Jonge** of **Youp van 't Hek** doen. Want hun puur Hollandse woordgebruik moeten wij ook voor lief nemen.
Ik probeer natuurlijk wel een eenheidstaal te gebruiken waarmee iedere lezer zich kan verzoenen. Een Vlaams woord als 'verwittigen' wordt voor Nederlanders 'waarschuwen', en een mooi woord als 'valavond' moest van de uitgever plaats maken voor 'het vallen van de avond'. Helemaal belachelijk was de aanpassing van 'mobil home' in 'motorhome', in plaats van het in Nederland gangbare 'camper'. Geen van die drie is een Nederlands woord. Het moet maar eens afgelopen zijn met dat Nederlandse taalimperialisme.
En in het nieuwste verhaal *Het idee van Dédé* blijft nonkel Vital ook gewoon 'nonkel'. Dat Nederlandse 'oom' slaat in de context van deze strip nergens op. Nonkel Vital is een nonkel van Kiekeboe. Het is een nieuwe figuur, en als hij meevalt, houd ik hem er in.

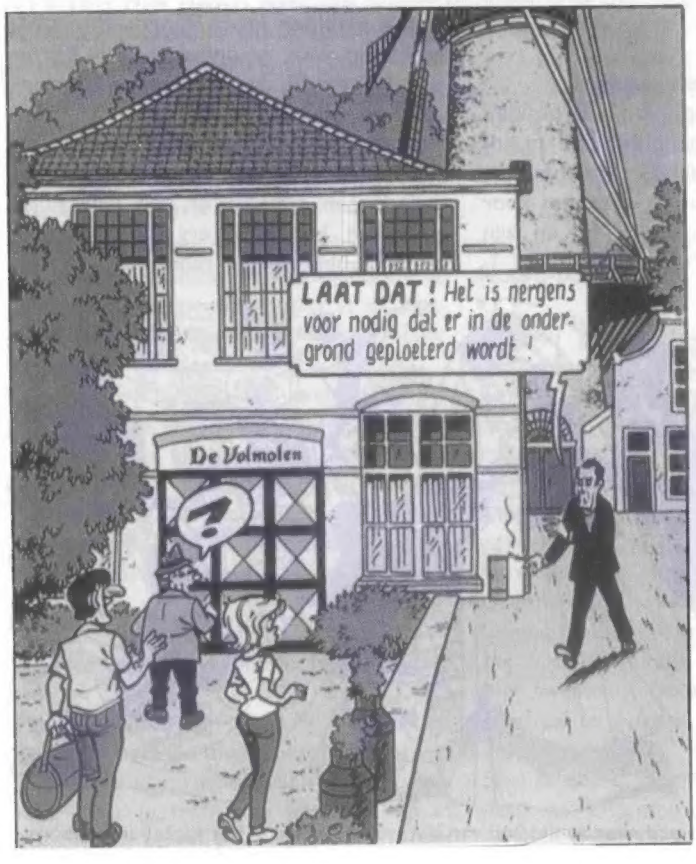

e stad Gouda was ecor voor het veraal *De zes sterren*.

Waar ik wel op let, is de munteenheid. Meestal heb ik het over geld en nooit over een valuta. Waar het echt niet anders kan, zijn de transactie in dollars, of een andere buitenlandse munt.

Over geld gesproken, hoe goed verkoopt *Kiekeboe* eigenlijk in Nederland?
Toen ze nog werden uitgegeven door Hoste, amper 300 per album. Nu uitgeverij Standaard er zijn schouders onder zet komen we bij de 6.000. In vergelijking met Dupuis-albums in Nederland is dat goed. In vergelijking met *Kiekeboe*-albums in Vlaanderen is dat een peulenschil. Ik verkoop in totaal (nieuwe en fondsalbums) 1 miljoen exemplaren per jaar. In Nederland zijn dat er toch ook 50.000. Daarbij moet ik wel vermelden dat de Nederlanders een andere manier van verkopen hebben. Bij ons blijven de albums veel langer in de winkels liggen. In Nederland worden die nogal vlug uit de rekken gehaald. Daar is een strekkende meter winkelrek ook een strekkende meter winkelrek, ongeacht of daar nu koffie, pannen of strips op liggen. Verkoopt het niet vlug genoeg, dan moet het plaats maken voor iets anders. In België vind je bij voorbeeld in supermarkten vier of vijf meter strips, en die blijven daar ook liggen tot ze uitverkocht zijn, of weer aangevuld worden. Bovendien is het Nederlandse publiek meer trendy dan het Vlaamse. In België is het moeilijk om iets op gang te krijgen maar het publiek blijft langer trouw. Ze haken ook niet vlug af.

Als Nederlanders trendy zijn, zou je toch denken dat ze te vinden zijn voor nieuwe strips?
De reden waarom *Kiekeboe* in Nederland maar zeer traag van de grond komt, ligt voor een groot deel aan de distributie en de aanpak. Maar ik merk toch duidelijk een evolutie in de populariteit in *Suske en Wiske Weekblad*. Kiekeboe scoort daar in polls net zo goed als Sus en Wis zelf. En ook op signeersessies, vooral dan tijdens de Stripdagen Breda, krijg ik steeds meer Nederlanders aan mijn tafel.

Standaard doet geregeld acties door Kiekeboe's mee te sealen met Sus en Wis, of door extraatjes in de Kiekeboe-albums te stoppen. Was het album *De zes sterren* dat over Gouda gaat, ook een commerciële zet?
Eigenlijk niet. De syndication-agent van Standaard in Nederland kon in het blad *Holland Silhouet* een strip kwijt die in Nederland speelde. Toen kwam ik dus met het verhaal over Fanny, die met haar zoveelste vriendje en de archeoloog W. ten Schap de gangen onder het gesloopte kasteel Ter Goude gingen onderzoeken. Tijdens dat onderzoek kwamen zij valsemunters op het spoor. Toen dat verhaal voorbij was, kreeg ik een tweede voorstel uit Rotterdam, maar daar ben ik niet op ingegaan. Het stripalbum verkocht niet echt méér. Hoewel ik op signeersessies in Gouda verrast was over de opkomst.

De zes sterren **is niet je eerste Nederlandse avontuur.**
Neen. Eerder verschenen *Kiekeboe in Carré* en *De schat van Mata Hari* – mijn enige dubbelverhaal – en ik geef toe dat dat was om de aandacht in Nederland zo lang mogelijk gaande te houden. Want uiteraard speelden we toen ook al met het idee om de albums daar te slijten. Het verhaal verscheen onder andere in Het Haarlems Dagblad en enkele kleinere regionale kranten. Dat ging zo'n twee jaar goed – de duur van vier verhalen – en toen kreeg ik de bewuste standaardbrief. Stripauteurs schijnen in Nederland geregeld van hun hoofdredacteur een brief te krijgen over 'reorganisatie' en 'niet meer passen in het beeld van de krant'. En toen ging ik er ook uit.

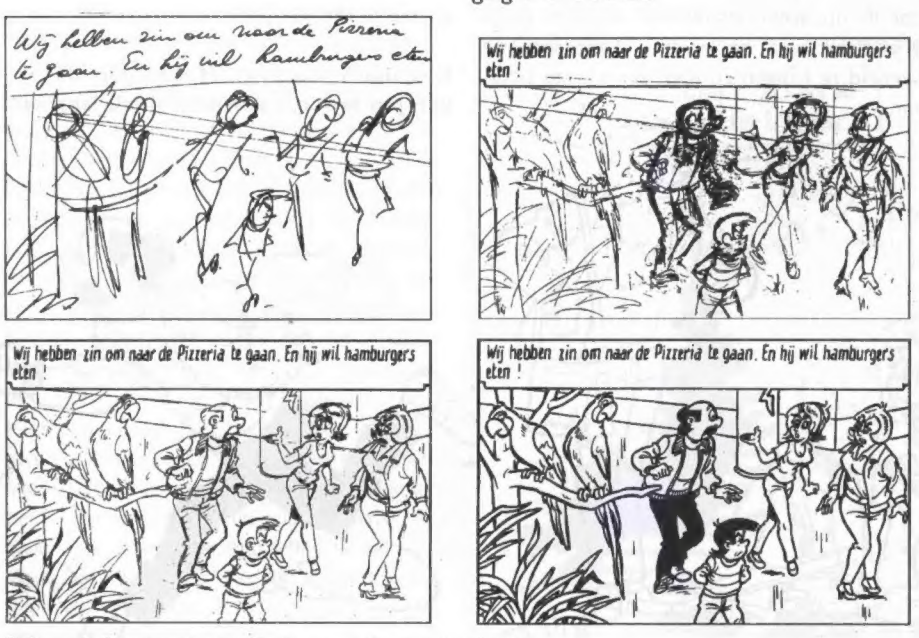

Scène uit *Avontuur in SunParks*, van schets tot tekening.

Kiekeboebeeldje van De drie mannetjes.

En het geijkte commentaar over 'te Vlaams' kwam niet?
Toch wel. Maar dat laat me koud. *Suske en Wiske* is toch ook Vlaams? *Kuifje* is toch ook typisch Belgisch? Klaagt daar iemand over?

En toch verkocht je van *De taart* 60.000 exemplaren!
Maar die kostte dan ook slechts *f* 1,95. Dat was nu echt een album waarmee we de Nederlandse markt wilden aanpakken. Alle figuren kwamen er in voor, en het verhaal was lekker simpel. Kiekeboe koopt een taart voor zijn vrouw, naar aanleiding van hun twintigste huwelijksverjaardag. Hij zal echter niet zonder kleerscheuren thuis komen. Het verhaal steunt nergens op maar liep vlot, zoals in de Britse tv-film *The plank*. Ongecompliceerd amusement.

Niet alleen de Nederlandse markt wordt bespeeld maar er verschenen ook al Franse en Engelse vertalingen.
Van het Franse *Fanny & Co.* verschenen twee titels maar de verdeling van Dargaud verliep zeer stroef. En wat erger is, zij vonden *Kiekeboe* niks voor de Fransen. De Engelse versie heet *Jo & Co.* en werd in een oplage van 1000 exemplaren gedrukt als visitekaartje op beurzen.
Waarom Fanny plots Jo heet? 'Fanny' blijkt een plat Engels woord voor vagina te zijn. En dat kon niet. Maar er zijn wel meer dingen die niet kunnen, al zijn die dan minder nadrukkelijk. Zo heeft in een Nederlandstalig album de vrouw Conny Komen een zus die Claire heet ...
(Een Vlaming gebruikt wel eens het dialectwoord 'claire' als hij 'klaar' bedoeld. En Conny staat uiteraard voor 'kon niet'. AL)

Duits duikt alleen op in het commerciële verhaal over SunParks.
Dat boekje is viertalig.
Eigenlijk hou ik niet zo van die commer-

ciële projecten, maar ik wilde al jaren een *Kiekeboe*-verhaal maken dat in een familiepark speelt ...

Toch heb je ook het *Woepie*-boekje gemaakt voor de krant *Het Laatste Nieuws*, waarin Woepie, de mascotte van hun toenmalige kinderbladzijde, de hoofdrol speelde ...
(afwezig kijkend) Ach ja, daarin heeft Eddy Ryssack toen nog de Woepietjes getekend ...
(stilte) Maar dat doe ik niet meer. Ik laat me ook geen locaties meer aanpraten, zoals het Kiekeboe-café in Zulte (uit *De wraak van Dédé*) of de stad Temse. Bijna had ik in *Haaiman* de Boel-scheepswerf van Temse verwerkt, toen in die zelfde periode het bedrijf failliet ging, waardoor 1200 mensen op straat kwamen te staan.

Dus geen reclame in Kiekeboe, zoals Sony, KLM en Suzuki bij Suske en Wiske?
Neen. Ik neem zelfs af en toe reclame en commerciële omroepen op de hak ...

Hoe verklaar je dan dat in talloze albums uitsluitend Fords rondrijden?
(zuchtend) Maar dat heeft een andere verklaring. Ik had vroeger goede contacten met de autoconstructeur Ford. Daardoor mocht ik steeds de nieuwste modellen proefrijden ... *(met strenge blik)* ... zoals bij journalisten.
Een week lang mocht ik die auto's gebruiken. Ik maakte dan van de gelegenheid gebruik om de wagen langs alle kanten te fotograferen voor mijn documentatie. Daarom zie je zo vaak Fords ...

(Dit interview vindt plaats als Merho net thuis is van een weekje Praag.)
Betekent dat uitstapje, dat één van de volgende strips over Praag gaat?
Dat zou kunnen. Maar ik zou liever nog iets maken over Bali of Sumatra.

Ik heb de indruk dat de decors steeds exotischer worden?
Vind je?

***Links*, Kiekeboe als politicus in *Kies Kiekeboe*.**

***Rechts*, Uitnodiging voor de uitreiking van De Stripgidsprijs aan Merho.**

***Onder*, De familie Kiekeboe. *Vlnr* Konstantinopel, Fanny, Charlotte en Marcel.**

Heeft dat dezelfde reden als bij Hec Leemans**, die beweert dat alle Bakelandt-verhalen over het Vrijbos verteld zijn, en dat hij daarom andere locaties moet opzoeken?**
Neen, want met Kiekeboe kan ik alle kanten uit. Hij moet niet echt op verre reizen om iets te beleven. De lezers hebben trouwens liever de huis-, tuin- en keukenverhalen.

Hoe betaalt de bediende Kiekeboe eigenlijk al die exotische reizen?
(betrapt) Aah ... Er is tot nu toe maar één reis die hij zelf heeft betaald: die naar het Epcot Centre in Disney World, uit *Haaiman*. En dat is niet eens echt gebeurd. De andere reizen worden hem aangeboden. *(weer met strenge blik)* ... zoals bij journalisten. Maar bij mij vormt dat iedere keer weer een probleem. Welke constructie zal ik nu weer bedenken om het gezin Kiekeboe aan de andere kant van de wereld te krijgen zonder er voor te betalen.

En dat brengt ons weer bij 'geld'. *Kiekeboe* is vooral in Vlaanderen een verzamelobject geworden, waar grof geld voor wordt betaald.
Jonge verzamelaars komen er langzaam achter dat iets van **Hergé** of **Vandersteen** vrijwel onbetaalbaar wordt, en richten zich op andere auteurs. Sommige reeksen liggen goed in de markt en andere niet. Niemand wil bij voorbeeld wat van *Lucky Luke*. Ik schrik er zelf van als ik zie hoe snel de prijzen worden opgedreven. Dat clubje Merho-verzamelaars is niet groter dan 150 man en die bieden tegen elkaar op. Daardoor kom je aan astronomische bedragen. Het geboortekaartje van mijn dochter kost nu op beurzen Bfr.25.000 frank (±ƒ1250). Ik heb dit jaar naar opvallend veel mensen nieuwjaarskaartjes moeten sturen. Steeds meer fans sturen mij een kaartje, in de hoop dat ze er eentje terugkrijgen.

Gek dat je dat zegt. Het kaartje dat ik van jou kreeg, heeft een week lang op

DIT MAG JE IN GEEN GEVAL MISSEN !
Kom jij op 10 december ook naar "DE WARANDE" in TURNHOUT, buurman ? Het wordt een fantastische STRIPDAG !
En dan jou die' STRIPGIDSPRIJS '83 in ontvangst zien nemen, zeker ! Ik denk er niet aan !!!
Je vergist je. Niet ik, maar MERHO krijgt de prijs. En hij is toch ook jouw geestelijke vader.
Inderdaad !... En weet je wat het zeggen wil dat wij dezelfde vader hebben...
Waarom kijk je zo sip ?
Ik heb net ontdekt dat Van der Neffe mijn broer is !
?

Merho en Kiekeboe gezin door de ogen van Marc Sleen.

mijn bureau op de redactie gestaan en was toen spoorloos verdwenen. Dat van uitgeverij Standaard, dat er naast stond, staat er nu nog. Maar die handtekeningen zijn blijkbaar minder interessant ...
Je houdt het niet voor mogelijk ...

Ik word soms gebeld door lezers die vragen of ze mijn persuitnodigingen niet kunnen krijgen. Als ik hen vertel dat ik die na verloop van tijd gewoon wegflikker, vallen ze steil achterover.
Weet je, ik heb ooit een plaat getekend voor de vijftiende verjaardag van de Stripgidsprijs, die geveild werd ten voordele van de Bronzen Adhemarstichting. Die bracht toen Bfr.33.000 (±*f*1650) op. Ondertussen staat de plaat al te koop voor Bfr.95.000 (±*f*4750). Ik heb daar destijds niét zo veel voor gekregen; ik heb er dan ook maar een dagje aan gewerkt.
De luxe versie van het Gouda-album werd op 350 exemplaren gedrukt en voor Bfr.2000 (±*f*100) verkocht. Eén week later lag het boek al in de winkels tegen een veelvoud van dat bedrag.
Een tijdje geleden hoorde ik van een fan iets over een luxe album van *Kies Kiekeboe*. Bij mijn weten bestaat er helemaal geen luxe versie van dat album. Maar het zou wel Bfr.50.000 frank (±*f*2500) kosten. Nadien kwam ik er achter dat een Nederlandse stripzaak met de naam Kiekeboe, ter gelegenheid van zijn opening, 100 exemplaren had gekocht om weg te geven aan zijn klanten. En ik heb die inderdaad alle 100 gesigneerd. Op de binnenflap heeft de winkelier zijn visitekaartje geplakt, en door die handeling krijgt het album de status van luxe-album met bijbehorende vraagprijs ... *(schamper)* Het was niet eens een eerste druk!

Wat zijn de meest begeerde *Kiekeboe*-albums bij verzamelaars?
Ongetwijfeld het luxe album van *De snor van Kiekeboe*, en de eerste drukken van albums 1 en 2. In goede staat.

Er is ooit een verfilming geweest van het album *Het witte bloed*. Wat is daar nog van geworden?
Die film is alleen op koopvideo verschenen. Er was toen ook sprake van een tv-reeks maar dat zou afhangen van de verkoopcijfers. Dat liep echter fout op de distributie. De video verscheen door allerlei omstandigheden niet in de Sinterklaasperiode, niet in de kerstperiode, maar in januari.

Hoeveel zijn er daar eigenlijk van verkocht?
Een slordige 2.500, en dat is volgens cabaretier **Geert Hoste** een zeer redelijk resultaat. Hij verkoopt van zijn oudejaars-conference ongeveer het dubbele.
Maar ik heb zelf ook wel commentaar op de film. Hij volgt te veel het stripalbum. Sommige dingen werken in een strip prima, die het in een verfilming niet doen, en omgekeerd. Ik heb er toch wel een kater aan over gehouden. Wat niet betekent dat ik een nieuwe verfilming niet zou zien zitten. Het maakt niet uit of het tekenfilm of live-action is. *(dromerig)* Een tv-sitcom met levende acteurs ... jaah ...
Maar ... *(terug met de voeten op de grond)* als ik dan in de laatste biografie van **Hergé** lees dat hij gesigneerde *Kuifje*-albums naar **Walt Disney** heeft gestuurd, en ze gewoon terug kreeg ...

'Het leukste en spannendste dat ik ooit gedaan heb', beweert Han Peekel. **Maar anderen denken er anders over. 'Het meest bizarre verhaal dat ik in mijn leven heb meegemaakt',** aldus Peter de Smet. **En** Daan Jippes: **'Ach, die Peekel leeft in zijn eigen wereld'. Welkom in het bruisende leven van** *Cartoondam*, **een stripstad in oprichting. Of een enorm zandkasteel?**

DAT CARTOONDAM, DAT WORDT HELEMAAL NIETS

door
PETER BOERMAN

Zal Rotterdam dan toch stripstad nummer één in Nederland worden? Als je **Han Peekel** mag geloven wel. Peekel, de eeuwig bevlinderdaste presentator van het televisieprogramma *Wordt vervolgd*, heeft namelijk grootse plannen in de tweede stad van Nederland. Hij wil er een groot themapark gaan bouwen rondom strips. Een soort toontown met hemzelf als burgemeester. Een reusachtig Disney-achtig pretpark waar de gasten en gastjes zich als heuse stripfiguren door allerlei spannende attracties kunnen laten meesleuren. Waar je binnenkomt door de tong van de coyote uit *Road Runner* en waar zelfs de toiletpotten de vorm van stripfiguren moeten krijgen.

Maar eerst moet er een animatiestudio komen, waar allerlei tekenfilms gemaakt worden. Naar verwachting opent die reeds begin volgend jaar haar deuren. De eerste namen zijn ook al gevallen. *Ketelbinkie*, een oer-Rotterdams product, zal in bewegende beelden gevat worden. Maar ook *Jack & The Garbage Can* wordt genoemd, een project dat jaren geleden al is verzonnen door Peekel. Daarvoor zijn toen voorstudies gemaakt door **Kees de Boer**, een illustrator die onder contract staat bij Comic House, op dit moment waarschijnlijk 's lands grootste animatiestudio en agentschap van striptekenaars. 'Peekel is inderdaad bij ons geweest', bevestigt **Hans Buying**, directeur van Comic House. 'Zij zijn voor hun studio op zoek naar talent en naar kennis. Daarvoor hebben ze ons een aantal maanden geleden opgezocht. Peekel wilde dat ik in het buitenland naar talent zou zoeken. En als hun studio start, wat overigens nog helemaal niet zeker is, is het ook de bedoeling om samen te werken. Onder meer, inderdaad, voor wat betreft *Jack & The Garbage Can*, daar zou Kees dan aan verderwerken. Alleen, de laatste maand heb ik niets meer gehoord. Dus ik weet ook absoluut niet hoe de zaken er nu voor staan.'

De generaal

De bekendste strip die op het verlanglijstje

Rare jongen, die Romeyn
Bas Romeyn – die andere makelaar uit Lisse – over de wilde jaren in het vastgoed, de ABP-affaire, politiek en stripfiguren.

In het blad *Quote* van de maand juli 1997 wordt op komische wijze de link gelegd tussen Bas Romeyn en strips, in het bijzonder *Asterix*.

JEZUS DE SMET BEGRIJP HET NOU. DAAN WERKT GEWOON VOOR EEN TEKENFILM-STUDIO EN EEN PRETPARK DIE ER NIET ZIJN.
JA?
JA!
EN JIJ VERKOOPT GEWOON JE RECHTEN OP MIJ VOOR ✓50.000 EN DAT IS EEN HOOP GELD WANT ZO BEROEMD BEN IK NOU OOK WEER NIET.
KORTOM. TANT-TOI ET SOIS BELLE.
EN BEL NU JE ADVOCAAT MAAR WANT JE ZULT HET ZIEN MET DIT VERHAAL KRIJG JE GELAZER.
PETER DE SMET

van Peekel prijkt is echter *De generaal*, het paradepaardje van **Peter de Smet**. Maar die heeft voorlopig geen zin de rechten van zijn geesteskind af te staan. De Smet kreeg vorig jaar tijdens De Stripdagen in Haarlem voor het eerst lucht van de plannen van Peekel, al wist hij toen nog niet dat die naam erachter zat. Hij werd destijds benaderd door **Ab Moolenaar**, directeur bij A&A International en daarnaast een soort agent van verschillende cartoonmakers, met de vraag of hij zin had in een tekenfilmversie van *De generaal*. 'Uiteraard leuk', aldus De Smet. 'Maar ik weet ook dat het peperduur is, en erg arbeidsintensief, en dat het maar de vraag is of je je investering ooit zult terugverdienen.'

De Smet kreeg vervolgens een uitgebreide correspondentie met Moolenaars jeugdvriend **Bas Romeyn**, een bekende en vermogende projectontwikkelaar uit Lisse 'met artistieke ambities', aldus De Smet. Romeyn bood hem een bedrag van vijftigduizend gulden voor álle rechten op *De generaal*. Dus niet alleen de rechten om een tekenfilm van de onfortuinlijke bevelhebber te maken, maar ook alle merchandising. De Smet bedankte. 'Toen is het eerste misverstand in de wereld gekomen. Ik dacht dat het zou gaan om een licentie. Dat zij mij een halve ton zouden geven om *De generaal* te mogen gebruiken, maar dat ik de artistieke eindverantwoordelijke zou blijven. Maar in het contract dat ik onder mijn neus kreeg, bleek dat ik ook van díe rechten afstand zou moeten doen. Daar paste ik voor.'

In diezelfde tijd hoorde De Smet via-via (het stripwereldje in Nederland is klein) dat **Daan Jippes**, bekend van onder andere *Twee voor Thee* (een strip die hij maakte met **Martin Lodewijk**), maar vooral van zijn werk voor de Disney-studio's, door Peekel uit Amerika gehaald was om *De generaal* te gaan tekenen. 'En dat terwijl die rechten nog helemaal niet verkocht waren!' De Smet reageerde uiterst verbaasd en vroeg Romeyn naar zijn band met Peekel. Die ontkende daarop glashard voor Peekel te werken, behalve dan als projectontwikkelaar. Iets wat hij nog steeds zegt. 'Ik zit in *Cartoondam* als belegger. Daarover zeg ik niets. Daarvoor moet je bij Han zijn. Met Peter de Smet ben ik met iets heel anders bezig. Dat Peter de Smet die twee zaken door elkaar haalt, is een fout.'

Maar hoe valt dan de fax te verklaren die afkomstig was van Romeyn en gericht aan Han Peekel, maar die per vergissing ook op het bureau van De Smet terecht kwam? 'De letterlijke tekst van die fax', vertelt De Smet, 'is: Beste Han, hierbij enige opmonterende faxen, ik spreek je vrijdag', en daarbij zaten dan twee faxen die Romeyn eerder aan mij gestuurd had.'

Romeyn: 'Daar zeg ik niets over. Dat is een zaak tussen De Smet en mij persoonlijk. Maar ik wil wel zeggen hoe zeer ik me verbaas over alle kletsverhalen uit het wereldje. Die hebben de zaak danig verstoord. Als die er niet geweest waren, had ik graag meer gezegd. Ik heb me daarin vergist. Ik ben een zakenman. Ik ben gewend pas met zaken naar buiten te komen als ze volledig geregeld zijn. Met deze zaak is het anders. Het is allemaal veel te vroeg in de pers verschenen. Het moment is nu nog te precair. Maar nu u het toch vraagt, ik heb wel nog steeds goede hoop dat het gaat lukken. En ja, we zijn met hele leuke dingen bezig. Dat het verhaal door de artistiekelingen een eigen leven is gaan leiden is vervelend, maar het zij zo. Misschien moet u over een maand nog maar eens terugbellen.'

In het tijdschrift *Quote*, waar Romeyn onlangs vijf pagina's over zijn eigen succes mocht volpraten, staat te lezen: 'Het project *Cartoondam* zit nu in een cruciale fase. Er is echter een probleempje. Het blijkt moeilijk de rechten los te krijgen van tekenaars.' Waarna Romeyn zegt: 'Al die tekenaars denken ineens rijk te kunnen worden.'

Peter de Smet is opnieuw hoogst verbaasd. 'Alsof wij de sluitpost op de begroting zijn. Zo werkt het toch niet?' De Smet kreeg laatst weer een fax van Ab Moolenaar, met een soort van nieuw contractvoorstel. 'Voor mij is het verhaal nog steeds niet af', vertelt hij. 'Ze willen nog steeds *De generaal*. En het contract dat ik laatst onder ogen kreeg, was inderdaad een soort licentie-overeenkomst. Daar zag ik wel wat in. Maar nu dringen ze weer ontzettend aan. Ik vind het nog altijd leuk als er een tekenfilm komt van *De generaal*. Maar ik wil wel de hand erin houden. *De generaal* is en blijft mijn kindje. En je kindje verkoop je niet zomaar.'

Verkwanseld

Daan Jippes heeft helemáál zijn bekomst

FOTO CARTOON AID

Ab Moolenaar

van het verhaal rondom Han Peekel. 'Dat *Cartoondam* wordt niets', zegt hij. 'Dat is nu wel duidelijk'. Ik wil niet rancuneus doen. Maar kwaad ben ik wel. Nu is er een keer een kans om iets leuks met strips te doen, en dan wordt die zo verkwanseld. Schandalig.'
Jippes werd eerder dit jaar in Amerika benaderd door **Robert Kopuit**, op dat moment één van de naaste medewerkers van Peekel, die de opdracht had gekregen mensen te zoeken om vast wat voorwerk te doen. Ondanks dat vrienden hem aanraden niet op de uitnodiging in te gaan omdat Han Peekel er achter zat, en ondanks dat hij best wist dat Peekel in het verleden problemen met de belastingdienst had gehad, besloot Jippes toch voor vier maanden de grote oversteek naar Nederland te maken. Hij kreeg een contract voor de maanden mei tot september, waarbij een maand vooruit zou worden betaald. Het honorarium en de onkostenvergoedingen van de eerste maand kreeg hij pas na lang aandringen, terwijl per contract geregeld was op welke dag er betaald diende te worden. Maar ook het werk bleek niet wat Jippes zich ervan had voorgesteld. 'Ik was gehaald om de serie *De generaal* voor tv te ontwikkelen en de *pilot* te storyboarden, maar mocht dat niet in Bussum doen, waar ik verblijf. Ik moest per se iedere dag naar Rotterdam. Daar had Peekel een soort kantoortje gehuurd in een afbraakpand in een achterbuurt met allerhande aftands meubilair. Of ik daar maar wilde zitten.'
Op zijn eerste werkdag kreeg Daan Jippes de tekeningen onder ogen van de plannen van Peekel voor *Cartoondam*. Het idee was een zes verdiepingen tellend pand te maken, waarbij de vierde verdieping de studio zou

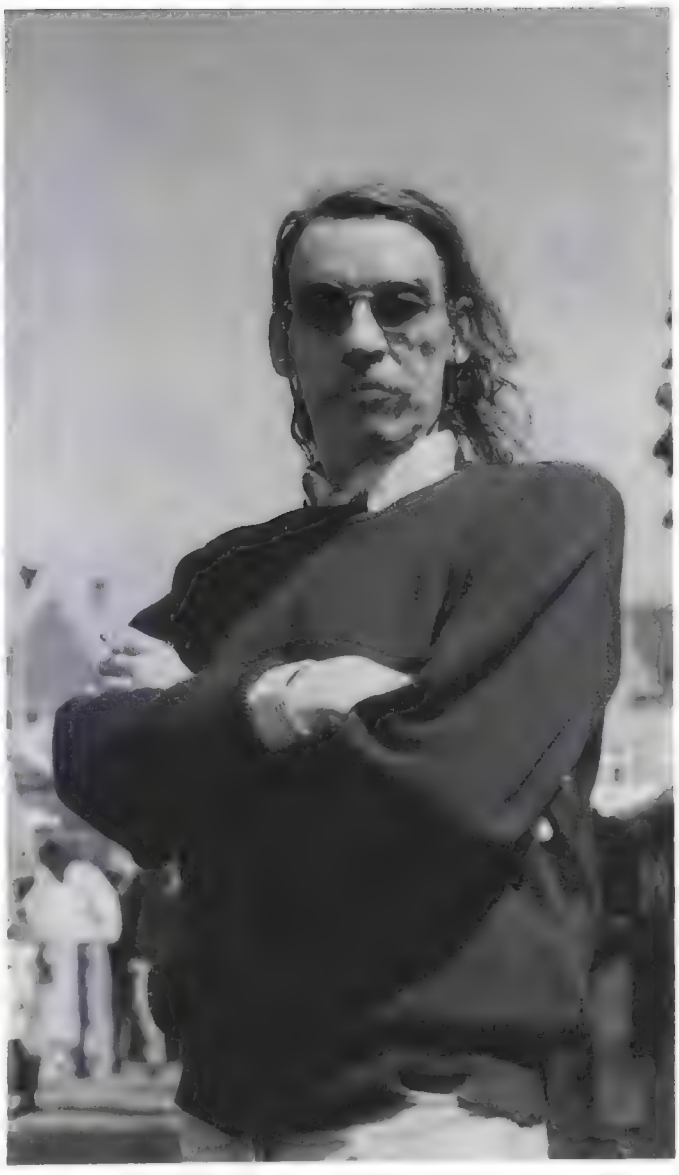

FOTO RUDY VROOMAN

Peter de Smet: 'De generaal is en blijft mijn kindje. En je kindje verkoop je niet zomaar'.

***Rechterpagina*, Daan Jippes: 'Peekel moet zich maar snel laten invriezen'.**

Commentaar van Han Peekel

Met stijgende verbazing heb ik het artikel van de hand van de freelance-journalist ***Peter Boerman*** *gelezen. Het artikel is eenzijdig, vol achterklap en vooringenomenheid. Naar mijn gevoel* Stripschrift *onwaardig. Voornamelijk uit de mond van twee heren,* ***Daan Jippes*** *en* ***Peter de Smet****, wordt een groot aantal kwaadaardige opmerkingen inzake* Cartoondam *en mijn persoon geciteerd. Verwerpelijk vind ik ook, dat mij het recht op hoor en wederhoor, een alom in gebruik zijnd journalistiek recht, is onthouden. Op vrijdagochtend 27 juni werd ik met de per fax gezonden eerste versie van het artikel geconfronteerd. Ik heb toen telefonisch de heer Boerman laten weten, dat het mij verstandig leek om een afspraak te maken, opdat ik mijn kant van het verhaal zou kunnen vertellen. De deadline voor* Stripschrift *was dinsdag 1 juli. Maandagochtend vroeg – de 30e juni – was ik met mijn secretaresse bezig om puntsgewijs op het artikel te reageren, toen bleek dat Boerman had gebeld. Via de telefoon deelde Boerman mij mede, dat het mij opgestuurde artikel voorlopig niet geplaatst zou worden, dat zijn haast om mij te spreken vervallen was, en dat wij nu best in augustus een afspraak konden maken voor hoor en wederhoor. Op mijn vraag, of er dan nog wel iets gepubliceerd zou worden, ontweek Boerman eerst mijn antwoord, om daarna toe te geven dat er wel een 'berichtje' gepubliceerd zou worden. Ik vroeg, begrijpelijkerwijze, of ik dat berichtje voor publicatie zou mogen lezen, wat mij werd toegezegd. Ik heb deze afspraak per e-mail en brief aan Boerman bevestigd. Laat in de middag bleek mij, dat ik was misleid, want mij was een tweede versie van het artikel toegezonden, waarin een aantal infaamheden door andere onjuistheden waren vervangen. De heer Boerman meldde mij doodleuk toen ik hem aan de lijn had, dat de deadline nu verstreken was. Vooral het feit dat hoor en wederhoor niet heeft plaatsgevonden, vind ik een ernstig journalistiek falen. Enkel een paar knullige opmerkingen uit het telefoongesprek van vrijdag zijn door Boerman geciteerd.*

Laat ik een gering aantal van de meest humoristische aantijgingen mogen ontzenuwen.

- *Natuurlijk hebben wij nooit een uitzendbureau om een lijst van striptekenaars gevraagd. Zo dom als de door mij zeer gewaardeerde generaal van* ***Peter de Smet*** *zijn wij nu ook weer niet.*
- *De heer* ***Dik*** *van KPN is geen jeugdvriend van mij. Ik heb de goede man slechts drie keer in mijn leven mogen ontmoeten.*
- *De heer* ***Bas Romeyn*** *is wel een vriend van mij, en wilde graag een tekenfilmserie maken van* De generaal. *Die opdracht zou hij voor zijn eigen rekening aan elke willekeurige tekenfilmindustrie in de wereld kunnen geven, en dus ook aan* Cartoondam. De generaal *is één van de betere stripproducten, met de nodige aanpassingen geschikt voor tekenfilm. Wanneer Bas Romeyn de rechten heeft van deze serie zullen we graag offerte uitbrengen.*
- *Gelukkig voor ons project hebben slechts verstandige investeerders interesse getoond, of toegezegd om mee te doen.*
- *Over het project* Cartoondam *staat in het artikel geen enkele zinnige informatie. jammer, want dat lijkt mij de doelstelling van uw tijdschrift.*
- *Ook de uitspraken over Robert Kopuit zou ik graag naar het rijk der Jippes-fabels*

worden. Bezoekers van het Disney-achtige pretpark, dat op de vijf andere verdiepingen gestalte zou moeten krijgen, zouden dan ook langs de studio kunnen lopen en zo een blik werpen op het productieproces van een tekenfilm. 'Een absurd idee, dacht ik gelijk', aldus Jippes. 'Logistiek moet dat wel een ramp worden, dat kan niet anders.'
Jippes werd gevraagd de gevel op de bouwtekeningen nog eens stripachtig' te tekenen. Eerst begreep hij niet waarom, totdat hij het juninummer van *Quote* onder ogen kreeg. Daarin stond de zin: 'Een voormalige topman van de Disney-studio's is aangetrokken voor het ontwerp van de stad'. Jippes: 'Het ontwerp van de stad? Wat een onzin. Zo lijkt mijn rol – naar de investeerders toe – belangrijker dan hij is.'

Hersens inleveren

Veel werk was er verder niet te doen voor Jippes in die eerste dagen. Van *De generaal*, de eigenlijke reden van Jippes' komst, bleek men de rechten nog niet te hebben. En dus werd er iets anders verzonnen: *Ketelbinkie*. 'Dat heb ik toen maar een tijdje gedaan,' vertelt Jippes, 'maar de vorm die Peekel mij daarvoor opdrong strookte geheel niet met mijn overtuigen. Ik heb dan ook geprobeerd hem dat in te laten zien.' Maar dat werd niet op prijs gesteld. 'Ik kreeg meer en meer het idee dat ik mijn hersens en ervaringen bij de voordeur moest inleveren.' Op advies van zijn advocaat bleef Jippes de eerste maand keurig in Rotterdam. Toen Jippes en Peekel meningsverschillen kregen over beleid en verantwoordelijkheden, en er verder een aantal facturen niet werd betaald werd de zaak voor Jippes onhoudbaar. Hierna ging de advocaat een stap verder: hij constateerde wanbeleid. Hierna besloot Jippes in Bussum 'pas op de plaats' te maken.
Jippes werd daarop benaderd om voor RTL4 iets met *Jan, Jans en de kinderen* te gaan doen, 'maar omdat in mijn contract staat dat ik ondertussen niets anders mag aannemen, zeg ik daar liever niets over.'
Het tekenfilmproject rondom **Jan Kruis**' geestesvruchten schijnt na de affaire waarbij HMG-topman **Huib Boermans** het veld moest ruimen toch al op losse schroeven te staan.
Jippes heeft nog wel contact gehad met enkele anderen die door Peekel benaderd zijn. Onder hen **Harald Siepermann**, de Duitser die eerder met **Herman van Veen** samenwerkte voor *Alfred J. Kwak*. 'Maar ook dat ketste af', vertelt Daan Jippes. Ook de contacten met de in Frankrijk wonende **Jeroen van Bladeren** en **Evert Geradts** liepen op niets uit. Jippes: 'Ik heb in januari, februari contact gehad met Evert. Of hij plots wilde maken voor *De familie Fortuin*. Dat leek ons allemaal leuk, ook **Peter de Wit**. Maar van Peekel moest en zou het *De generaal* worden. Kopuit en Evert hebben elkaar één keer ontmoet in Parijs. Maar verder is het nooit gekomen.' De conclusie van Daan Jippes is dan ook eenvoudig. 'Dat *Cartoondam*, dat wordt helemaal niets.'
Robert Kopuit, de eens zo loyaal lijkende *talent scout* van Peekel, schijnt inmiddels ook een probleem te hebben met de *Wordt vervolgd*-presentator. Omdat Peekel zijn salaris niet betaalt, heeft ook Kopuit volgens Jippes een advocaat in de arm genomen. Kopuit zelf wil daar echter niets over zeggen. Hij neemt nog wel de telefoon op met: '*Cartoondam*, Robert Kopuit', maar wil verder niets kwijt. 'Als Jippes zegt dat ik een advocaat in de arm heb genomen, is dat voor zijn rekening. Ik doe hier nog steeds waarvoor ik ben aangetrokken, namelijk het zorgen voor de oprichting van een tekenfilmstudio. De datum van januari 1998 zit nog steeds in de planning, ik acht het zeker niet uitgesloten dat dat gehaald wordt. Maar voor het overige kan en wil ik niets zeggen. Er is afgesproken binnen Han Peekel Produkties

FOTO PRIVE-ARCHIEF DAAN JIPPES

---

willen verwijzen. je kan wel merken wat een geniaal head of story *de man moet zijn: zelden zo'n dikke duim gezien. In het artikel staat dat Kopuit nog steeds de telefoon aanneemt; we hopen dat hij dat nog lang zal blijven doen naast zijn ander belangrijk werk voor* Cartoondam.

- Cartoondam *heeft nooit* Toon City *geheten.*
- *Noch VNU, noch RTL4 zijn bij* Cartoondam *betrokken.*
- *Peekel is uiteraard niet de bron voor het* AD*-bericht, noch voor het* Quote*-artikel, het was juist Daan Jippes die tegen de afspraken in het in de openbaarheid heeft gebracht. Openbaarmaking van het project is op dit moment niet in ons belang.*
- ***Daan Jippes**.*
  Mijn collega's ***Ronald Bus*** *en* ***Robert Kopuit*** *hadden de hoop een gelouterde rot, een éminence gris, die als nestor van* Cartoondam *zou kunnen functioneren, naar Nederland te halen. Dit bleek al snel een grote vergissing. Al in de eerste gesprekken in Amerika bleek geld verreweg het belangrijkste onderdeel van de gesprekken, niet het werk. Jippes bedong voor vier maanden werk f50.000 + f4.000 aan vliegtuigtickets. Aanvankelijk eiste hij dat het hele bedrag op voorhand betaald zou worden. In de eerste versie van het artikel beweert Jippes dat hij met* Cartoondam *gestopt is, omdat hij geen geld zou hebben ontvangen. In de tweede versie van het artikel is het iets afgezwakt, maar staat nog steeds de zinsnede 'het eerste maandloon te hebben gehad, de rest niet of niet op tijd'. Dit is aantoonbaar onjuist. Jippes had na één van de vier gecontracteerde maanden al driekwart van zijn salaris + vliegtickets + reiskosten Rotterdam-Bussum + diverse andere onkosten – waaronder de rekening van een vlakgom voor de somma van f1,25 – ontvangen. Jippes heeft zich gespiegeld aan Albert Heyn: hij let goed op de kleintjes. Jippes beweert dat hij niet in Rotterdam wilde werken en wonen, hoewel dat nadrukkelijk mondeling en schriftelijk was overeengekomen. Reeds in de eerste weken dat hij voor ons werkte, bleek hij zich snel te ontwikkelen tot een querulant: onwillig in de samenwerking, onredelijk, eigenlijk een onhandelbaar kind. De verkeerde man op het verkeerde moment. Achteraf denken we dat hij alleen maar naar Nederland gekomen is om zijn Bussumse Stripschap-vriendin te beslapen, en de misère van zijn zoveelste mislukte huwelijk te ontlopen. Daarom was hij in Nederland; aan werken en aan* Cartoondam *had hij bij voorbaat een broertje dood. Wij hebben de leerzame*

DE MEESTER
DE BELANGRIJKSTE ATTRACTIE VAN CARTOONDAM? DAT IS HAN PEEKEL DIE TERWIJL HIJ STRIP-BESCHUITJES EET DE ROADRUNNER NA DOET...
VERKLEED ALS DONALD DUCK...
KAN NIET STUK.

dat alle publiciteit via de heer Peekel loopt.'

Twintig miljoen

Voor de studio alleen zijn de aanloopkosten geschat op ruim twintig miljoen gulden. Het hele pretpark, dat eerst *Toon City* zou moeten gaan heten en nu *Cartoondam*, een naam die overigens niet bij de Kamer van Koophandel blijkt te zijn ingeschreven, zal volgens ingewijden een veelvoud ervan moeten kosten. *Quote* noemt hier een bedrag van 70 miljoen gulden. *Algemeen Dagblad* wist 21 juni vol trots te melden dat de gemeente Rotterdam de aanloopkosten van de studio (in dit artikel geschat op 25 miljoen) wel voor haar rekening wilde nemen, mits er nog wat andere financiers bij zouden komen. In *Quote* was er sprake van de Europese unie, in *AD* werd onder meer KPN genoemd, het bedrijf waar Peekels jeugdvriend **Wim Dik** de scepter zwaait, en daarnaast uitgever VNU en televisiebedrijf RTL4. Maar **Josien Gorkink**, voorlichtster bij de gemeente Rotterdam, noemt het bericht in AD 'wel heel erg voorbarig'. 'Ik weet niet waar ze het vandaan hebben, maar het is niet waar. We zijn wel in gesprek met Peekel, omdat zijn project aan kan sluiten bij onze wens om meer met media te gaan doen, maar het is zeker niet zo dat er al toezeggingen gedaan zijn. Daarvoor is er nog teveel onduidelijk, zoals bij voorbeeld de locatie. Waar moet het park komen? Dat willen we eerst weten, voor we eventueel met geld over de brug zullen komen.'

Niets dan advocaten

Slecht nieuws dus voor Han Peekel (die zelf de bron is van het AD-bericht, zo onthult Robert Kopuit). Zoals het er nu naar uit ziet, staat hij namelijk met lege handen. Geen geldschieters, geen locatie, geen tekenfilm, geen tekenaars, geen *talent scouts*, niets. Zijn partner Robert Kopuit heeft mogelijk een advocaat in de arm genomen, en ook Daan Jippes laat zich bijstaan, net als Peter de Smet. Die laatste hoorde onlangs dat Peekel zelfs bij uitzendbureaus gevraagd had naar striptekenaars. 'Alsof ze die daar in hun bestand hebben zitten.' Bas Romeyn, de man die Peekel van geld had moeten voorzien, zegt nu al doodleuk in *Quote*: 'Wordt het niets, dan schrap ik het en ga ik gewoon weer wat anders doen.' Zou Rotterdam ooit stripstad nummer één worden? Als je Han Peekel mag geloven wel. Maar wie durft dat nog? Jippes: 'Han Peekel zou graag de Nederlandse **Walt Disney** zijn. Dan moet hij zich maar snel laten invriezen.'

Peekel zelf klinkt *not amused* als hij de fax met dit artikel onder ogen krijgt: 'Als u het zo zou publiceren, heeft u een probleem met mij. U heeft een mooi stukje broddelwerk afgeleverd. Maakt u maar een afspraak.' Tegenover de redactie van *Quote* werd Peekel nog 'zenuwachtig' bij het horen van de naam *Cartoondam*. Hij beloofde de redactie zelfs schriftelijk de primeur wanneer er nog niets over geschreven zou worden. Ook tegenover *Stripschrift* probeert hij tot uitstel te manen. 'Uw berichtgeving is eenzijdig. En er staan een aantal pertinente onjuistheden in. Ik wil er best met u verder over praten, maar niet op korte termijn.' Waardoor we dus kunnen afsluiten met Peekels eigen favoriete bewoordingen: Wordt vervolgd.

Han Peekel

fout gemaakt ons onvoldoende in zijn karakter te verdiepen, verblind als wij waren door zijn jarenlang werken voor Disney. Jippes heeft, zo blijkt achteraf, niet alleen bij ons de reputatie verworven van een onmogelijk mens om mee samen te werken. Het Nederlands spreekwoord zegt: zoals de waard is, vertrouwt hij zijn gasten; de waarheid van die uitspraak bewijst Jippes onbedoeld in het artikel door zijn uitspraak dat hij werkzaamheden verricht voor anderen, in de periode dat hij exclusief bij ons onder contract stond (RTL's Jan, Jans en de kinderen*). Jippes pleegt hiermee contractbreuk.*

Samengevat: Jippes zegt ergens 'Nu is er een keer een kans om iets leuks met strips te doen, en dan wordt die zo verkwanseld'. Degene die poogt te verkwanselen en het project schade toebrengt is Jippes, maar ook Boerman door zijn vooringenomen en tendentieuze berichtgeving.

Ik meen dat Het Stripschap, *als uitgever van* Stripschrift, *tot doel heeft om de ontwikkeling van het beeldverhaal te stimuleren. Je zou dus mogen verwachten dat een project als* Cartoondam *op een faire en volwassen manier beoordeeld zou worden. Kritisch en constructief, natuurlijk; een stevige op argumenten gebaseerde discussie, graag. Het artikel in zijn tweede versie is Het Stripschap onwaardig.*

In Amerika werken 15.000 mensen in de tekenfilmindustrie, verreweg de meeste tekenfilms zijn niet op stripverhalen gebaseerd. We zullen bij ons project Cartoondam *graag een open platform zijn voor Nederlandse striptekenaars die samen met ons de weg willen gaan om op een positieve manier een Nederlandse tekenfilmindustrie te ontwikkelen.*

Han Peekel

DE SAGE VAN ROODMASKER

door
HUGO LANDUYT

Historische strips zijn in ons land lang niet zo populair als in Frankrijk. Daar is zelfs een heel tijdschrift gewijd aan dit fenomeen, namelijk *Vécu* van uitgeverij Glénat. Een veelschrijver op dit terrein is Patrick Cothias. **Hij heeft rond het personage Roodmasker een ingewikkeld web van stripseries geweven waarin fictie en geschiedenis door elkaar lopen.**

In 1980 ontwerpen **Patrick Cothias** en **André Juillard** voor het Franse jeugdblad *Pif-Gadget* de strip *Roodmasker*. Cothias schrijft afgeronde verhalen van telkens tien pagina's. De hoofdfiguur van de reeks, Ariane de Troïl, treedt op als gemaskerde ordehandhaver, als een soort vrouwelijke Robin Hood.

Wanneer Cothias en Juillard de strip *Roodmasker* starten zijn beiden rond de dertig jaar. Ze zijn geen debutanten meer, maar twee beloften. De uitgever wenst een strip met de avonturen van een gemaskerde heldin in de middeleeuwen. De scenarist verschuift de handeling naar de zeventiende eeuw en maakt er aanvankelijk een traditionele mantel-en-degen-strip van. Tussen juni 1980 en april 1982 verschijnen vijftien afleveringen van *Roodmasker*. De strip wordt het eerste succes van beide auteurs. De verhalen zijn conventioneel van thematiek: de goede gemaskerde strijder (Ariane de Troïl) wreekt het onrecht door de machtigen aan de armen aangedaan. De heldin wordt vergezeld door een wat naïeve en grootsprakerige wapenmeester: Germain Grandpin (aanvankelijk in het Nederlands als Bram Grandpin vertaald). De verhalen krijgen een duidelijke datering: ze spelen zich af in de herfst en winter van 1624-1625. De meeste episodes heeft Glénat gepubliceerd in de eerste drie albums van *Roodmasker*.

Cothias voelt zich echter beperkt, zowel door de lengte – telkens tien platen – als in de uitwerking: *Pif-Gadget* is een jeugdtijdschrift. De ideeën die hij rond Roodmasker en Ariane de Troïl heeft, het loskomen van een traditioneel stripverhaal, overstijgen de mogelijkheden van het tijdschrift. In 1982 krijgen beide auteurs de kans om hun verhaal gestalte te geven wanneer ze onderdak vinden bij Glénat. Vanaf oktober 1982 wordt het eerste deel van *De 7 levens van de Sperwer* voorgepubliceerd in het Franse stripblad *Circus*. Het wordt een verhaal van albumlengte, in een stripblad dat zich richt naar een volwassen publiek.

Roodmasker is de vingeroefening geweest voor de nieuwe serie. Hierin komen personages en themata voor die ook in de Sperwercyclus worden gebruikt: de hertog de Bruantfou (voorlopig nog in Bretagne gesitueerd), Léonard Rad-van-tong, Lodewijk XIII, Vincentius à Paulo, de sekte van de Spin, het knekelhuis van de onnozele kinderen ... zelfs de Condor (deze episode is echter niet opgenomen in de albums van Glénat).

Het noodlot

Tien jaar (1982-1991) werkt het duo aan de zeven delen van *De 7 levens van de Sperwer*. Het eerste deel start met de geboorte van Ariane de Troïl in 1601, het laatste deel eindigt met haar dood in 1625. Van meet af aan hebben de auteurs de verhaallijnen en het aantal delen vastgelegd.

TOEN VERSCHEEN ER EEN ONTZAGWEKKENDE KEREL GEHULD IN ROOD LEDER, EEN WILDE SPERWER VLOOG NAAST ZIJN SCHOUDER !
?!
ROOD-MASKER !!
?!

Het verhaal wordt beheerst door het onvermijdelijke noodlot dat – zoals in de Griekse tragedies – vaststaat en onontkoombaar is. Ariane de Troïl wordt geboren uit de relatie van Blanche met Gabriël de Troïl, de jongere broer van haar man Yvon. Het goed van de De Troïls is een klein bezit, te klein opdat twee broers ervan zouden kunnen leven. Gabriël heeft dan ook carrière gemaakt als kapitein in dienst van de Franse koning. Bij Arianes geboorte sterft haar moeder, die voor de woede van haar echtgenoot gevlucht is in de sneeuw. Gabriël vertrekt en ontmoet een blinde heks die van hem de eerste 'sperwer' maakt. In 1609 keert hij terug als Roodmasker/Sperwer, een legendarische gemaskerde wreker, vergezeld van een sperwer. Onmiddellijk vat Ariane sympathie op voor de Sperwer, pas later komt ze erachter dat hij haar eigenlijke vader is.

De eerste vijf delen behandelen de periode 1601 tot 1610 en vormen een aaneensluitend geheel. In dit tijdvak wordt de rivaliteit verhaald tussen de hertog de Bruantfou, een vertegenwoordiger van de oude feodale klasse, en de verarmde De Troïl-familie. Deze eerste episode uit het leven van Ariane eindigt wanneer Gabriël de Troïl door een huurmoordenaar van De Bruantfou zwaar verwond wordt. Hij verliest zijn linkerarm in het gevecht. Ariane doodt de tegenstander met een pistoolschot. Gabriël is niet langer de gemaskerde wreker. Hij trekt naar Parijs en zal ook nog een oog verliezen.

Het zesde deel wordt gesitueerd in 1617. Ariane dwingt haar broer, Guillemot, om de rol van Roodmasker/Sperwer over te nemen, maar hij stuntelt over de hele lijn. Yvon de Troïl, geplaagd door de wroeging over de dood van Blanche pleegt zelfmoord en Guillemot wordt gedood door Taillefer, de aanvoerder van de manschappen van De Bruantfou. Taillefer rekent eveneens af met De Bruantfou.

Het laatste deel speelt zich af in 1625. In de vorige delen speelde de handeling zich af in Auvergne, nu is Ariane in Parijs. Ze speelt zelf de rol van Roodmasker/Sperwer en zo sluit het verhaal aan bij de allereerste *Roodmasker*-afleveringen uit Pif-Gadget. Ariane drijft onweerstaanbaar naar haar noodlot. Ondanks de sympathie die koning Lodewijk XIII voor de Sperwer heeft, kan hij niet toelaten dat recht gepleegd wordt buiten de koninklijke justitie om. Lodewijk XIII geeft aan de huurmoordenaar Condor de opdracht om de Sperwer te doden. Condor is Gabriël de Troïl, teruggekeerd uit Amerika. Een condor is een roofvogel die zich voedt met kleine roofvogels. Ariane herkent in Condor haar vroegere idool en vader, maar slaagt er niet in zich bekend te maken. In een ultiem duel voltrekt het noodlot zich. Gabriël de Troïl doodt onwetend zijn dochter. De slotscène is een brief van Gabriël de Troïl aan zijn dochter, waarin hij zich bekend maakt als Condor en eerste Sperwer en zijn duel met de nieuwe Sperwer aankondigt. Hij laat haar eveneens een klein fortuin na. Grandpin die de brief leest, blijft troosteloos achter.

JE BEZORGDHEID ONTROERT ME, BRAM, MAAR HET VERWONDERT ME DAT JE ZO WEINIG WAARDE HECHT AAN DE LESSEN DIE JE ME GEGEVEN HEBT IN HET HANTEREN VAN BLANKE WAPENS..

***Boven*, Het allereerste optreden van Roodmasker.**

***Links*, De evolutie van hoofdpersonage Ariane de Troïl in *Roodmasker 1*, *De 7 levens van de Sperwer 7* en *Wuivende Veder 2*.**

De Franse geschiedenis

Deze gefingeerde geschiedenis speelt zich af binnen de Franse geschiedenis. De auteurs ontwikkelen naast de verhaallijn van Ariane de Troïl een tweede lijn: de geschiedenis van de Franse koningen. In de eerste delen wordt in deze verhaallijn de hoofdrol gespeeld door de populaire vorst Hendrik IV. Hij speelt niet enkel een rol in deze reeks, maar verschijnt in meerdere Franse strips, zoals in *Malefosse* van **Daniël Bardet** en **François Dermaut** en in *Margot, l' enfant bleu* van **François Dimberton** en **Son**. Hendrik IV wordt in beeld gebracht als onverbeterlijke rokkenjager, drinkebroer en vechtersbaas, als agnost, ondanks zijn bekering van hugenoot tot het katholicisme, en als vorst, bezorgd om het welzijn van zijn rijk. Hij is de tegenpool van zijn kwezelachtige en intrigerende vrouw, Maria de Medici. Ook over het leven van Hendrik IV hangt het noodlot. Reeds in het tweede deel komt de fanatieke Ravaillac voor. Deze zal Hendrik IV vermoorden.

Dramatisch gevecht tussen vader Gabriël en dochter Ariane. Zij verliest – naar het zich laat aanzien dodelijk gewond – het duel. In de serie *Wuivende Veder* blijkt ze het toch overleefd te hebben.

Binnen dit kader wordt de jeugd van Lodewijk XIII geschetst. Hij blijkt op dezelfde dag geboren te zijn als Ariane de Troïl. Lodewijk evolueert van een verwend, egoïstisch jongetje naar de schuchtere, eerder teruggetrokken Lodewijk XIII. Voortdurend wordt de koning geconfronteerd met zijn theoretische macht en soms werkelijke onmacht. Hoewel hij met de Sperwer sympathiseert, dwingt de staatsraison hem om de Sperwer op te offeren.

De auteurs slagen er in de twee verhaallijnen – het gefantaseerde leven van Ariane de Troïl en de reële geschiedenis van Hendrik IV en

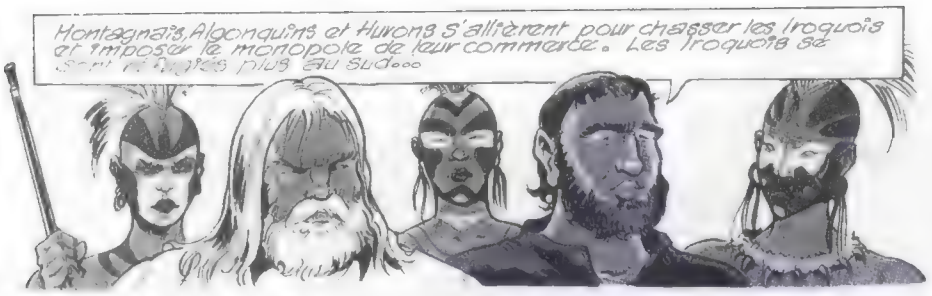
Montagnais, Algonquins et Hurons s'allièrent pour chasser les Iroquois et imposer le monopole de leur commerce. Les Iroquois se

Coeur Brûlé Granpin zoekt in Amerika naar Gabriël de Troïl en komt geregeld met Indianen in conflict.

Lodewijk XIII – in elkaar te weven. Tekenend hiervoor is bij voorbeeld de gelijklopendheid van handeling en het handig in elkaar verwerken van drie gelijktijdige scènes in het vierde deel. Hierin levert Gabriël de Troïl zijn noodlottige gevecht met de huurmoordenaar van De Bruantfou, vermoordt Ravaillac Hendrik IV en neemt Lodewijk XIII deel aan een jachtpartij waarbij hij een hert doodt en zo zijn intrede doet in de volwassen wereld.

Kruispunt

De figuur van Germain Grandpin is het kruispunt van de verhaallijnen. Hij is wachter aan het paleis van Hendrik IV. Hij heeft zijn vaardigheid met het zwaard verworven van zijn vroegere kapitein: Gabriël de Troïl. Germain raakt in de gunst van de koning en deelt in zijn nachtelijke avonturen. Zijn grootspraak wordt hem noodlottig na de moord van Ravaillac en hij komt in de gevangenis terecht. Wanneer hij gratie verkrijgt, gaat hij op zoek naar Gabriël. Germain verhindert dat de zonen De Bruantfou Ariane verkrachten, maar zal zelf hun werk, in de veronderstelling dat Ariane 'slechts' een boerenmeid is, afmaken. Wanneer Grandpin ontdekt dat Ariane de dochter is van zijn vroegere kapitein, komt berouw te laat. Hij komt in een ondergeschikte positie en zal alles in het werk stellen om zijn fout goed te maken. Hij tracht Arianes beschermer te zijn en wordt verliefd op haar. In het laatste deel, voor ze het fatale gevecht met Condor aangaat, speelt Ariane op zijn avances in en bedrijft, als teken van verzoening, met hem de liefde.

In de hele cyclus is het noodlot, voor alle personen aanwezig. Zoals de ziener Teresias Oedipoes zijn noodlot voorspelt, voorspelt de oude blinde heks aan Gabriël de Troïl, Hendrik IV en Germain Grandpin hun tragische lot. De zanger/toneelspeler Léonard Rad-van-tong, die beweert meer dan honderd jaar oud te zijn, heeft als verteller en dichter de lijnen van het verhaal in handen.

In de cyclus wordt niet duidelijk gemaakt wie de zeven Sperwers zijn en of het er wel zeven zijn. Cothias geeft de lezers gelegenheid om dit zelf uit te zoeken. In een interview verklaart hij dat de laatste Sperwer sterft in 1702.

De 7 levens van de Sperwer blijkt een succesreeks te zijn. Met de beslissing vooraf om slechts zeven albums te tekenen, lijkt het erop dat de auteurs de kip met de gouden eieren hebben geslacht. Geen nood, de veelschrijver begint al spoedig met het opzetten van bijkomende reeksen.

Spin-offs

In 1991 reeds, vóór het laatste deel van *De 7 levens* verscheen, start Cothias met een nieuwe reeks: *Coeur Brûlé*. Hoofdfiguur is Germain Grandpin, die na de dood van Ariane de Troïl achter haar moordenaar, Condor, aangaat en naar Amerika vertrekt. Coeur Brûlé is de indiaanse naam voor Grandpin. De reeks wordt aanvankelijk getekend door **Jean-Paul Dethorey**, vanaf het derde deel neemt **Michel Méral** de tekeningen over. De Grandpin die we hier ontmoeten staat dicht bij de Grandpin van de *Roodmasker*-verhalen uit *Pif-Gadget*: grootsprakerig en onbezonnen. Flashbacks verwijzen zowel naar *De 7 levens van de Sperwer* als naar de ontmoeting tussen de jonge Grandpin en Gabriël de Troïl. Ook in deze cyclus zit de tragiek van de hele reeks: Grandpin gaat achter Condor aan om zich te wreken, maar jaagt zo achter zijn vroegere leermeester, vriend en beschermer.

Een andere serie – *Roodmasker* – wordt in 1992 voortgezet. Dit, ondanks de aankondiging van Cothias bij de heruitgave van *Roodmasker* om met deze reeks definitief te stoppen. Juillard wordt als tekenaar opgevolgd door **Marco Venanzi**. De eerste drie verhalen van de nieuwe reeks liggen in het verlengde van de vroegere *Roodmasker*-afleveringen en spelen zich eveneens af in 1624. De zonen van De Bruantfou, die deel uitmaken van de sekte van de Spin worden in deze reeks gedood. De figuur van Germain leunt qua karakter aan bij de Grandpin uit het laatste deel van *De 7 levens van de Sperwer*. In het zesde deel verschijnt de jonge d'Artagnan op het toneel.

Cothias heeft inspiratie genoeg voor nog een nieuwe reeks. In 1992 wordt het eerste deel van *Ninon Secrète* in *Vécu* voorgepubliceerd, met **David Prudhomme** als tekenaar. Centraal staat het historische personage Ninon de Lenclos, die in haar Parijse salon in de tweede helft van de zeventiende eeuw de groten van het koninkrijk ontvangt. Ook hier speelt d'Artagnan een rol. Het eerste verhaal is gesitueerd aan het begin van de regering van

ALS U ME ECHT WILDE VERMOORDEN, WAS IK AL DOOD GEWEEST. DAARJOOR HAD U AL DEZE KUNSTGREPEN NIET NODIG GEHAD
ZONDER TWIJFEL, MAAR U HEBT RUIMSCHOOTS ONDER WILD OM UW LUSTEN OP TE BOUWEREN. U HEBT MIJ LEVEND NODIG, WED IK

Ariane en de Sekte van de Spin kruisen herhaaldelijk elkaars wegen.

Lodewijk XIV tijdens de Fronde, waarin opstandige bewegingen in Frankrijk van zowel magistraten als hoge adel ageren tegen het absolutistische bewind van het Franse koningshuis.

Herrijzenis

In 1995 beginnen **Brice Goepfert** en **Patrick Cothias** de reeks *De dwaas van de koning*. Centrale figuur hierin is Jean-Baptiste Poquelin, of Molière. De reeks wordt onmiddellijk aan de sage van Ariane de Troïl gekoppeld. De echte Jean-Baptiste komt onmiddellijk na de geboorte om in de wieg en wordt vervangen door een vondeling, het kind van Ariane de Troïl en Lodewijk XIII. In deze reeks wordt de jeugd van Molière geplaatst tegenover het denkbeeldige kader van de intriges aan het hof. Lodewijk XIII zelf is onwetend over het bestaan van zijn zoon. Cothias haalt bondig een aantal feitjes uit de Franse geschiedenis aan om de authenticiteit te garanderen.

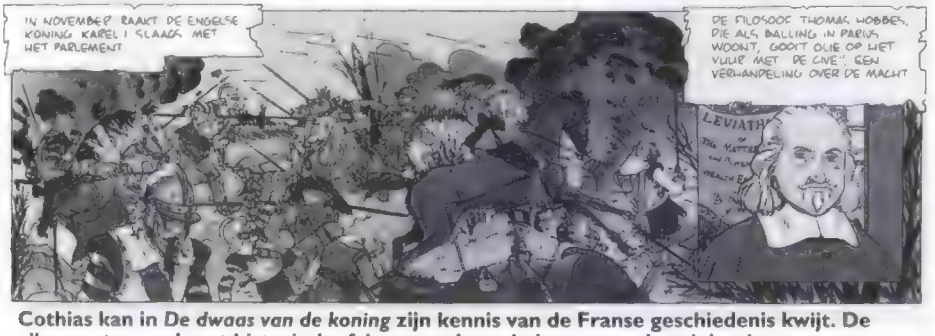
IN NOVEMBER RAAKT DE ENGELSE KONING KAREL I SLAAGS MET HET PARLEMENT
DE FILOSOOF THOMAS HOBBES, DIE ALS BALLING IN PARIJS WOONT, GOOIT OLIE OP HET VUUR MET "DE CIVE": EEN VERHANDELING OVER DE MACHT
LEVIATH

Cothias kan in *De dwaas van de koning* zijn kennis van de Franse geschiedenis kwijt. De albums staan vol met historische feiten om de verhalen een authentieke tint te geven.

U BENT GENADELOOS! EN WAT MOET ER VAN MIJ WORDEN, NU U ZO IN DE NESTEN ZIT ?!
JE ZULT T WEL OVERLEVEN... EN ME VERGETEN.
IK MOET ME AAN HEM BLOOTGEVEN... ONTHULLEN DAT IK 'N VROUW BEN.

Via het personage Germaine Grandpin komen veel verhaallijnen samen. Hij werpt zich op als Arianes beschermheer, maar staat vaak machteloos.

De sage van Ariane de Troïl

Roodmasker *(Glénat)*
André Juillard** en **Patrick Cothias
Roodmasker 1
Roodmasker 2
Roodmasker 3
Marco Venanzi** en **Patrick Cothias
4. De intriganten
5. De koning der dwazen
6. Het spreeuwennest
7. Willekeur

De 7 levens van de Sperwer *(Glénat*
André Juillard** en **Patrick Cothias
1. Het sneeuwkind
2. Het uur der honden
3. De meiboom
4. Hyronimus
5. De meester van de vogels
6. Duivelswerk
7. Het teken van de Condor

Wuivende Veder *(Dargaud)*
André Juillard** en **Patrick Cothias
1. De zottin en de moordenaar
2. De dondervogel

De dwaas van de koning *(Glénat)*
Brice Goepfert** en **Patrick Cothias
1. Het apenhuis
2. De school van de potsenmakers
3. Hard gelag
4. De koning en de schaduw

Coeur Brûlé *(Glénat)*
Jean-Paul Dethorey** en **Patrick Cothias
1. Le chemin qui marche
2. La petite guerre
Michel Méral** en **Patrick Cothias
3. La robe noire
4. Le grand blanc

Ninon Secrète *(Glénat)*
David Prudhomme** en **Patrick Cothias
1. Duels
2. Mascarades
3. Amourettes

Het IJzermasker *(Glénat)*
Marc-Renier** en **Patrick Cothias
1. De tijd van de komediespelers
2. Wie zal Barabas wreken?
3. Witte duiven

Deze nieuwe excursie brengt eveneens een wijziging met zich mee in de reeks *Roodmasker*. Cothias vraagt zich af hoe het mogelijk is dat Ariane, die zulke tragische ervaringen heeft met het verschijnsel Roodmasker, uiteindelijk toch deze rol op zich neemt. Het zevende deel van *Roodmasker* gaat terug in de tijd en verplaatst de handeling naar 1621. In dit deel ontstaat een innige relatie tussen Ariane en Lodewijk XIII.

In 1995 herrijst eveneens Ariane de Troïl. Samen met **André Juillard** start Cothias de reeks *Wuivende Veder* (die, om het nog ingewikkelder te maken, bij Dargaud verschijnt). Ondanks alle duidelijke verwijzingen aan het einde van *De 7 levens*, blijkt Ariane enkel zwaar gewond en tijdelijk buiten zinnen. Beide auteurs hebben met zoveel sympathie het verhaal van Ariane de Troïl gebracht, dat het voor hen moeilijk is Ariane echt te laten sterven. Ook speelt uit commercieel oogpunt mee dat een succesvol strippersonage niet zo maar dood kan gaan. In het eerste deel wordt eveneens de link gelegd naar de reeks *Ninon Secrète*. Ariane is zwanger van Germain Grandpin. Na de bevalling wordt aan Ariane verteld dat haar kind dood is. Het kind echter, een meisje, wordt in een woud achtergelaten en gered door Lenclos. Onwetend heeft Ariane twee kinderen in leven, die een rol zullen spelen in de Franse geschiedenis. Ariane vertrekt op haar beurt naar Amerika op zoek naar haar vader. Zij weet dat hij haar wenste te doden maar wil hem haar liefde betuigen. In het tweede deel ontmoet Ariane haar vader, maar dit loopt uit op een pijnlijke confrontatie. In de reeks *Wuivende Veder* wordt regelmatig verwezen naar *Coeur Brûlé*. Ariane volgt eigenlijk dezelfde route als Grandpin met ongeveer een jaar vertraging, ontmoet dezelfde personen in dezelfde locaties. Het is jammer dat *Coeur Brûlé* niet in het Nederlands vertaald is, waardoor een gedeelte van de sage hier verloren gaat.

Koppeling

Cothias heeft al deze reeksen aan elkaar gekoppeld. In flashbacks verwijzen ze naar elkaar. Personages komen in allerlei afleveringen voor. Gebeurtenissen uit het ene verhaal worden in een andere serie verklaard of vinden er hun oorsprong.

Cothias streeft ernaar het lot van Ninon, dochter van Ariane, te laten interfereren met dat van haar zoon, en zo deze twee reeksen op elkaar te laten inspelen. Hij voorziet voor *Ninon Secrète* zes albums, *De dwaas van de koning* zeven en *Wuivende Veder* zes. De evolutie van de reeksen *Roodmasker* en *Coeur Brûlé* is minder duidelijk.

Door het naast elkaar plaatsen van de verschillende reeksen ontstaat een ingewikkelde structuur. Bovendien is de gehele cyclus niet van een duidelijk begin voorzien, waardoor tegenstrijdigheden of onlogische situaties ontstaan. Zo maakt Ariane de Troïl verschillende malen voor het eerst kennis met Lodewijk XIII of wordt de dood van Taillefer in Roodmasker vermeld, maar blijkt hij in *Wuivende Veder* nog springlevend.

Ambigu

Door al deze verhalen heen geeft Cothias zijn visie op de Franse geschiedenis en Franse koloniale geschiedenis in Canada van de zeventiende eeuw. Deze visie komt het sterkst tot uiting in de centrale cyclus: *De 7 levens van de Sperwer*. De visie van deze scenarist/'historicus' wordt sterk bepaald door de klassentegenstellingen. Zo is er in zijn voorstelling de oude feodale adel die de bevolking meedogenloos terroriseert en uitbuit. Deze adel wordt gesteund door de hoogste hofkringen in de persoon van Gaston, broer van Lodewijk XIII en de prins van Orléans. De complotterende adel vormt de sekte van de Spin. Daartegenover staan de idealistische Gabriël en Ariane. Hun ideeën over gelijkheid en vrijheid die de basis vor-

WAS U ER WÉL TROTS OP DAT U MIJN BROER DOODDE ?
DUS HIJ VERBORG ZICH ACHTER DAT MASKER...
GAN... EMOT DE SPERWER
HIJ DEED MAAR ALSOF... EEN SCHIJN

Ariane ontmoet Taillefer, de moordenaar van haar broer.

PARIJS, FEBRUARI 1625..
HEE, WAT KIJK JIJ ZORGELIJK, MOOIE REIZIGER!
IK DACHT AAN HET LAND DAT IK VERLIET, AAN EEN JONGE DOOD, AAN IEDEREEN DIE VERDWEEN, AAN MIJN VERVLOSEN JEUGD...
IK HEB ALLE LUST VERLOREN..
HET LEVEN IS TE KOSTBAAR OM WEG TE GOOIEN! WIJD JE AAN EEN ZAAK DIE ZIJN ER GENOEG EN IK GEEF JE EEN VAN MIJN BEIDE VOGELS ALS GIDS..!
WELKE KIES JE? DE WIJZE UIL OF DE VERMETELE SPERWER?
IK KIES SPERWER!! HA! HA! HA!
PARIJS, FEBRUARI 1625
IK DACHT AAN HET LAND DAT IK VERLATEN HEB, AAN EEN IEDER DIE MIJ ONTVALLEN IS, AAN M'N VERVLOGEN JEUGD...
WAT KIJK JE ZORGELIJK, KNAPPE REIZIGER?
IK HEB ALLE LUST VERLOREN
VERGOOI JE KOSTBARE LEVEN NIET, VRIEND! WIJD JE AAN EEN ZAAK! IK GEEF JE EEN VAN M'N BEIDE VOGELS ALS GIDS...
WELKE KIES JE: DE WIJZE UIL OF DE VERMETELE SPERWER?
IK KIES DE SPERWER
HA! HA! HA!

Eenzelfde gebeurtenis is voor de koppeling van de series in verschillende verhalen gebruikt, zoals hier in *De 7 leven van de Sperwer* en *De dwaas van de koning*.

Chronologie van de Nederlandstalige albums

1601	*7 levens 1*
1609	*7 levens 1*
1610	*7 levens 2*
	7 levens 3
	7 levens 4
	7 levens 5
1617	*7 levens 6*
1621	*Roodmasker 7*
1622	*Dwaas 1 (tot 1634)*
1624	*Roodmasker 1*
	Roodmasker 2
	Roodmasker 3
	Roodmasker 4
	Roodmasker 5
	Roodmasker 6
1625	*Roodmasker 2*
	7 levens 7
	Wuivende Veder 1
1626	*Wuivende Veder 1*
	Wuivende Veder 2
1635	*Dwaas 2 (tot 1638)*
1638	*Dwaas 3 (tot 1639)*
1639	*Dwaas 4 (tot 1643)*
1658	*IJzermasker 1*
	IJzermasker 2
1660	*IJzermasker 3*

men voor de latere Franse Revolutie, lopen vooruit op de tijd en waren meer achttiende-eeuws. Eveneens behandelen de verhalen het verzet van die adel, en de chicanes van die stand, tegen het vorstelijk absolutisme in Frankrijk.

De houding van Cothias is eveneens ambigu. Hoezeer hij zich ook keert tegen het machtsmisbruik en de uitbuiting, hij laat zich toch inpalmen door de grandeur van de Franse vorsten. Figuren als Hendrik IV en Lodewijk XIII, die de basis leggen voor de latere absolute macht van de Franse vorsten en tot aan de Franse Revolutie worden bewonderd, worden door hem afgeschilderd als machthebbers die aan de noden van het gewone volk tegemoet willen komen.

Cothias vult zijn verhalen op met werkelijke gebeurtenissen, figuren en figuranten. In de reeks *De dwaas van de koning* overstelpt hij de lezer hiermee. Alleen is het niet altijd duidelijk waar de werkelijkheid eindigt en de fantasie begint. De benadering van Cothias van de Franse geschiedenis is vooral literair. In zijn schepping van de zeventiende eeuw vinden we dan ook de drie musketiers, de tegenstelling Corneille – Molière, Cyrano de Bergerac, De la Fontaine, ...

Het magisch getal

In totaal zijn reeds zevenentwintig albums verschenen die de sage van Ariane de Troïl in de zeventiende eeuw vertellen en Cothias is blijkbaar nog niet uitgeschreven. Samen met **Marc-Renier** is hij begonnen aan de strip **Het IJzermasker**, waarin eveneens Molière, d'Artagnan en Ninon de Lenclos meespelen. Voorlopig heeft Cothias deze reeks nog niet aan de sage van Ariane de Troïl gekoppeld. Hij is dat wel van plan gezien het feit dat vanaf eind 1996 *Het IJzermasker* in de 'Collection Vécu' van Glénat wordt aangeduid als onderdeel van *Le cycle des 7 vies de l' épervier*. Wanneer deze reeks ook verbonden zou worden met de sage van Ariane de Troïl zou het de zevende reeks betekenen. Zo komen we weer bij het magische cijfer zeven dat opnieuw verwijst naar *De 7 levens van de Sperwer* in zeven delen. Bovendien zou deze cyclus dan de volledige Franse zeventiende eeuw overspannen.

Niet alle reeksen hebben evenwel dezelfde spankracht. Op dit ogenblik is *De 7 levens van de Sperwer* veruit het sterkste verhaal, waarschijnlijk omdat het als een duidelijke eenheid gecreëerd is. In het verhaal, zoals in de Griekse tragedies, voltrekt zich een duidelijk onafwendbaar noodlot. Geen van de personages, of ze fictief of reëel zijn, of ze zich in de kleine geschiedenis of de grote geschiedenis bewegen, heeft zijn of haar eigen lot in handen. Uiteindelijk spelen ze allen de rol die hen voorspeld is.

Eveneens dient opgemerkt te worden dat de band tussen de reeksen *Ninon Secrète*, *De dwaas van de koning* en eventueel *Het IJzermasker* met Ariane de Troïl kunstmatig is en dat deze reeksen even goed op zich kunnen staan. De andere series zijn wel nauw en noodzakelijk aan elkaar verbonden.

Ook de tekenstijl van de verschillende reeksen is erg verschillend. Ook hier schittert *De 7 levens van de Sperwer* samen met *Wuivende Veder*. Maar ... er is ook maar één **André Juillard**.

Bronnen

- *Vécu 2* (1995), themanummer over *De 7 levens van de Sperwer*
- *Vécu, l' album du 10e anniversaire*
- *Les cahiers de la bande dessinée 56* (1984), themanummer over Juillard

DERTIEN JAAR DAARVOOR, IN 1660, NAM IK GEEN BLAD VOOR DE MOND EN WAANDE ME EEN TWEEDE MOLIÈRE: ZELFDE SOCIALE AFKOMST, ZELFDE PASSIE VOOR HET TONEEL, ZELFS DEZELFDE VOORNAAM
Molière!
DAAR HIELDEN DE OVEREENKOMSTEN HELAAS OP: TERWIJL JEAN-BAPTISTE POQUELIN TRIOMFEN VIERDE, HADDEN ENKELE TEGENSLAGEN MIJ TOT ONDERAAN DE LADDER OMLAAG DOEN TUIMELEN.

Mocht Cothias ook *Het IJzermasker* koppelen aan de *Roodmasker*-sage, dan overspant deze cyclus de volledige Franse zeventiende eeuw.

De stand van zaken

STANDAARD UITGEVERIJ

door
PIETER VAN OUDHEUSDEN

'In het begin toen we met Urbanus **en** Willy Linthout **praatten over de overgang van hun strip van Loempia naar ons, was er bij hen toch enige vrees om onder het label Standaard terecht te komen. Ik denk dat het beeld dat men van Standaard Uitgeverij heeft, nog altijd sterk gekleurd is door de jaren vijftig en zestig. Ik zei nog: 'Jullie zijn natuurlijk bang dat er op de vergaderingen één of andere pater zal verschijnen'. De Standaard-krantengroep geldt hier in Vlaanderen als vrij traditioneel en dat imago straalt ook op Standaard Strips af, hoewel we een totaal ander bedrijf zijn. Het concern waartoe wij behoren, geeft ook** Connie Palmen **en** Adriaan van Dis **uit,** Herman Brusselmans **en** Tom Lanoye.' **Aan het woord is** Dirk Willemse, **ooit begonnen met volgens eigen zeggen 'het in elkaar knutselen van fanzinetjes'.**

Hij is sinds begin 1988 directeur van Standaard Strips, een zelfstandig onderdeel van de Nederlandse holding PCM (Perscombinatie Meulenhoff), waartoe naast vijf dagbladen waaronder *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Algemeen Dagblad*, ook grote uitgeverijen zoals Prometheus/Bert Bakker, Unieboek, De Boekerij en Bruna behoren. Daarvoor was hij, vanaf 1980, in dienst van Het Spectrum, dat de Vlaamse distributie van een groot aantal stripfondsen zoals Lombard, Dargaud,

Oberon/Big Balloon, Arboris en Juniorpress verzorgde. Onderwerp van het gesprek zijn de recente ontwikkelingen bij de uitgeverij, zoals de overname van het Loempia-fonds en de beslissing de losse verkoop van het *Suske en Wiske*-tijdschrift in Nederland te beëindigen.

Standaard is van oudsher de uitgever van succesvolle Vlaamse reeksen zoals *Suske en Wiske*, *Nero* en *De Rode Ridder*, net als *Bessy* ontstaan in de studio van **Willy Vandersteen**. Deze reeksen zijn nog steeds de vertrouwde waarden in het fonds en, vindt Dirk Willemse, een voorbeeld voor veel jonge collega's: 'Kijk naar **Marc Sleen**. Die man is inmiddels vijfenzeventig en heeft een heel leven achter de rug, maar hij praat met zo'n enthousiasme over zijn strips dat ik soms denk: 'Geef me een paar tekenaars van tussen de twintig en de dertig, die even geestdriftig zijn en even hard willen werken'. Het is geweldig als je op die leeftijd nog zo jong kunt zijn. Ik zag dat ook bij Vandersteen. Ik weet nog dat ik een keer bij hem langsging. Hij was inmiddels ver in de zeventig maar hij zei: 'Ik verveel me, want ik heb dit jaar pas twee nieuwe albums getekend.' Hij wilde nieuwe dingen gaan doen en we hebben het toen nog gehad over het voortzetten van zijn reeks *Tijl Uilenspiegel*. Hij had behoefte om te creëren, te tekenen. Ik kan me tenminste niet voorstellen dat er een financiële behoefte achter zat. Als dat eenmaal in je zit ...'

Net als Vandersteen heeft ook Sleen inmiddels zelf in zijn opvolging voorzien, in de persoon van Dirk Stallaert.

Dirk Willemse: Sleen had de behoefte om dagelijks in de krant te blijven staan. De jaren ervoor had hij zijn ritme al teruggeschroefd naar twee, drie iets kortere verhalen per jaar. Hij heeft lang naar een medewerker gezocht en zelfs wedstrijden uitgeschreven. Dirk Stallaert is een kameleontische tekenaar met heel veel talent, die het heerlijk vindt met Sleen te werken. Hij werkt weliswaar veel gedetailleerder, maar ze hebben er allebei heel veel lol in.

Toch staat Marc Sleen **nog altijd als enige maker op de omslagen vermeld.**

FOTO A M JACOB

Marc Sleen schrijft nog altijd de verhalen en schetst ze voor, dus men mag niet vergeten dat zijn invloed op de verhalen nog altijd zeer groot is. Dirk Stallaert is een sublieme medewerker, maar de verhalen en de manier waarop ze verteld worden, dat is toch nog altijd de kwaliteit van Marc Sleen. Stallaert is geen scenarist. Op het moment dat Marc Sleen besluit te stoppen met het schrijven van de verhalen, zullen we toch moeten omzien naar iemand die zijn rol overneemt.

Het fonds van Standaard Uitgeverij werd in 1990 versterkt door het overnemen van twee stripreeksen die verschenen bij Hoste, uitgever van Vlaanderens meest gelezen dagblad *Het Laatste Nieuws*. Het ging om de reeksen *Bakelandt* van **Hec Leemans** en *Kiekeboe* van **Merho**. Inmiddels heeft die laatste strip zich in Vlaanderen ontpopt tot een voor noorderlingen nauwelijks te bevatten fenomeen. In vijf jaar verdubbelden de oplagen van 50.000 tot 100.000 exemplaren per nieuwe titel. Quasi langs zijn neus weg meldt Willemse dat per jaar in totaal een miljoen *Kiekeboe*-albums worden omgezet. Inmiddels is de strip zijn twintigste jaar ingegaan, een jubileum dat de Standaard Uitgeverij luister bijzette met een speciaal *Kiekeboek* waarin fondsredacteur **Roland Grossey** en journalist **Gert Meesters** de hoofdpersoon Marcel Kiekeboe, zijn familieleden en zijn geestelijke vader **Robert Merhottein** 96 pagina's lang in het zonnetje zetten. Geen diepgravende studie, maar in de eerste plaats een feestboek voor de vele fans, waarin het feit dat Marcel Kiekeboe in 1984 door de Antwerpse Snorrenclub tot 'Snor van het jaar' werd uitgeroepen, belangrijk genoeg is om binnen een bestek van drie bladzijden tweemaal te worden vermeld.

Eind vorig jaar werd opnieuw een succesvolle Vlaamse strip aan het Standaardfonds toegevoegd: *Urbanus*, tot voor kort uitgegeven door Loempia. Ook de albums van **Kamagurka** en **Herr Seele**, die Loempia uitgaf samen met de Nederlandse uitgeverij De Harmonie, zullen bij Standaard Uitgeverij gaan verschijnen. De samenwerking met De Harmonie wordt daarbij op de oude voet voortgezet. Voor een ander gedeelte van het vroegere Loempia-fonds werd begin dit jaar de imprint Galatea opgezet, waarin de strips voor volwassenen zullen worden ondergebracht. Als eerste titel in dit fonds verscheen *Gulliveriana*, **Milo Manara**'s erotische variant op de reizen van Gulliver, binnenkort gevolgd door een tweede Manara-titel – *Fataal rendez-vous* – en het zesde deel van *Morbus Gravis* van **Eleuteri Serpieri**: *Aphrodisia*.

Vier jaar geleden, toen de Nederlandse leesportefeuilles het contract met het weekblad *Kuifje* niet meer verlengden, kreeg Standaard Uitgeverij de gelegenheid een *Suske en Wiske*-weekblad op te zetten. Eerst in de vorm van uit bestaand materiaal samengestelde 'specials' voor de leesmappen, maar enkele maanden daarna, in het najaar van '93, ook als een zelfstan-

***Rechtsboven*, Dirk Willemse.**

***Boven*, Coryfeeën uit het Standaardfonds.**

***Rechts*, Vorig jaar maakte *Urbanus* de overstap naar Standaard.**

***Midden*, *Suske en Wiske Weekblad* met *Greenpeace* van Broeckx en Nieland.**

***Links*, Gastoptreden van de jonge Dirk Willemse in *Kiekeboe*.**

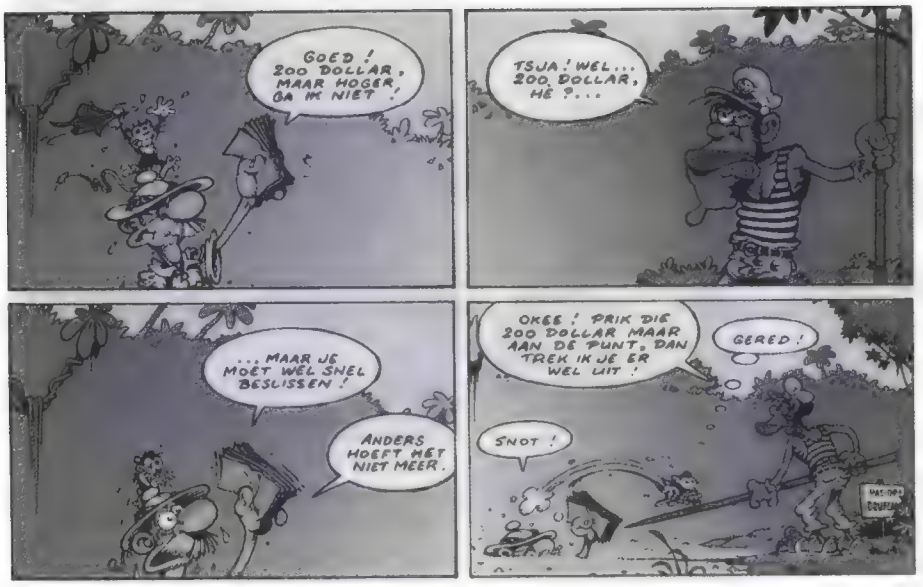
GOED ! 200 DOLLAR, MAAR HOGER, GA IK NIET !
TSJA ! WEL... 200 DOLLAR, HE ?...
... MAAR JE MOET WEL SNEL BESLISSEN !
ANDERS HOEFT MET NIET MEER.
OKEE ! PRIK DIE 200 DOLLAR MAAR AAN DE PUNT, DAN TREK IK JE ER WEL UIT !
GERED !
SNOT !

dig tijdschrift dat door middel van abonnementen en in de losse verkoop op de markt werd gebracht. Dirk Willemse: 'Het verdwijnen van *Kuifje* was voor ons de aanleiding om plannen die al binnen de uitgeverij bestonden, naar voren te schuiven en uit te werken. Een tijdschrift – of voor hetzelfde geld een krantenbijlage – stelde ons in de gelegenheid een hiaat te vullen en jonge auteurs die zich bij ons aanboden, de kans te bieden om te publiceren. Als uitgeverij kunnen wij ervaring met die mensen opdoen en zien hoe ze evolueren. In de jaren zestig en zeventig kon je je veroorloven meteen een album van een nieuwe auteur uit te geven, maar de markt is het laatste decennium zoveel harder geworden dat een uitgever heel zeker van zijn zaak moet zijn. Zeker wat betreft de kwaliteit, maar vooral ook omtrent het doorzettingsvermogen, het talent op lange termijn van een auteur. Een tijdschrift is meteen ook een excellent middel om respons bij je lezers te oogsten: wat vinden ze van het gebodene. Een kweekvijver, ja. Een auteur groeit, maar zorgt ook dat hij te eten heeft. Hij kan 'ns een paar illustraties of een kort verhaal maken, waarmee hij zijn inkomen kan aanvullen. Anders ben je die mensen onherroepelijk binnen twee, drie jaar kwijt aan de reclame of andere sectoren waar veel vlotter geld te verdienen valt. En met veel minder inspanning. Het métier van striptekenaar wordt nog altijd zwaar onderschat. Niet in het minst door aspirant-auteurs, die zich blind staren op de grote successen van **Peyo**, **Morris** en **Vandersteen**. Een illustrator van een enige naam kan voor een omslagtekening voor een tijdschrift een paar duizend gulden vangen. Dat is tegenwoordig al gauw de royalty van een heel stripalbum.'

Aan de andere kant: het gebruik van een illustratie is meestal eenmalig, terwijl een stripalbum over een langere periode wordt verkocht.

Mits je een succesauteur bent en je boeken worden herdrukt. Maar kijk naar het ongelooflijke assortiment dat je in Frankrijk, Nederland en België op de markt ziet komen. Een groot deel daarvan haalt met pijn en moeite die eerste druk. Als, en ik zeg met nadruk 'als', zoiets lukt en je verkoopt in het Nederlandse taalgebied vijfduizend exemplaren dan verdien je - uitgaande van een gemiddelde van drie kwartjes per boek - zo'n drie en een half duizend gulden. Dat bedrag is bruto en moet vaak ook nog eens door twee mensen gedeeld worden.

Standaard Uitgeverij is na vier jaar *Suske en Wiske Weekblad* tevreden over de resultaten, hoewel ze wellicht minder spectaculair zijn dan verwacht. Het is echter nooit de bedoeling geweest, zegt Willemse, dat er op basis van het blad een fonds zou worden opgebouwd. Omdat het rendabel moet zijn en dus een breed publiek moet aanspreken, wordt het grotendeels gevuld met de successtrips van Standaard zoals – naast *Suske en Wiske* – *Nero*, *Urbanus* en *Kiekeboe*. Maar tegelijk geeft het jonge auteurs als **Steven Dupré** (*Sarah en Robin*) en **D'hondt** en **Ravijts** (*Baxter*) de kans om zich te ontwikkelen, gaf het **Marc Legendre** continuïteit in zijn *Biebels* en stelde het **Jeff Broeckx** in de gelegenheid samen met Legendre de strip *Waterland* op te zetten. Het publiek waarvoor het tijdschrift wordt gemaakt, bestaat uit kinderen van tien tot twaalf. Met dat criterium worden ook de verhalen van *Nero* voor het tijdschrift geselecteerd. *Baxter* en *Speedball nation* van **Willem Ritstier** en **Minck Oosterveer** balanceren eigenlijk al op het randje, volgens de redactionele inzichten. Strips die hoog in de populariteitspolls van het *Suske en Wiske Weekblad* plegen te eindigen, zijn niet alleen de avonturen van de beide titelhelden, maar ook *Het Prinske* van Vandersteen, *Sarah en Robin* en *Muriël en Schroefje* van **Dugomier** en *Ers*, een titel uit het Lombardfonds.

Eind vorig jaar besloot de uitgeverij het tijdschrift in Nederland uit de losse verkoop terug te trekken, omdat het behaalde verkoopresultaat, enkele duizenden exemplaren per nummer, niet opwoog tegen de logistieke kosten. Dirk Willemse: 'Het was een financieel-strategische overweging. De Nederlandse distributie vereist dat we het blad volgens een heel krappe en strikte planning op meerdere plaatsen aanleverden. Bij onze albums, met een oplage van honderdduizend exemplaren, kan je die logistiek betalen, maar als je wekelijks op allerlei verschillende locaties kleine aantallen moet afleveren, is dat uiteindelijk niet meer de investering waard. Zestig procent van de lezers die we op deze manier zijn kwijtgeraakt, hebben we teruggewonnen via het abonnementensysteem. In Vlaanderen leveren we aan op één distributieplek, wat het meteen een stuk eenvoudiger maakt. De oplagen liggen er ook beduidend hoger. Vlaanderen is geen abonnementenland. Een Vlaming koopt zijn krant in de kiosk, de dagbladwinkel zoals men dat hier noemt. Ik schat dat de verhouding losse verkoop - abonnement in Vlaanderen 90 - 10% is en in Nederland precies omgekeerd. Misschien overdrijf ik, maar er is een groot verschil in traditie. De Vlaming gaat naar de winkel om een weekblad te kopen, en wat papeterie, sigaretten en een stripalbum ... Daarom is ook de fondsverkoop (Verkoop van oude titels. PvO) in Vlaanderen zoveel hoger dan in Nederland. Omdat abonnementen een veel geringere

***Boven, Stanley* van René Uilenbroek en Willem Ritstier.**

***Hiernaast*, Nieuwjaarskaart van Standaard door Merho.**

***Rechts*, van boven naar beneden, selectie van strips uit *Suske en Wiske Weekblad*, *Zwik & Zwak* van Ron en Pug, *Happy en de buurjongen* van Rik de Wulf, *Kas* van Marc Legendre, *Ben de boswachter* van Cromheecke en Letzer.**

PRETTIGE FEESTDAGEN, EN VOORAL ...

rol spelen, gaan ouders en kinderen vaker naar de verkooppunten om te kijken of ze iets van hun gading kunnen vinden. Een probleem van de Nederlandse markt en de Nederlandse uitgevers is dat nieuwe reeksen nauwelijks aan naverkoop toekomen. Titels worden volgens schitterende logistieke systemen over de verkooppunten verdeeld en worden vier of acht of twaalf weken nadat ze zijn uitgezet, weer teruggehaald. Een eerste titel van een nieuwe reeks wordt hooguit weer verkocht als er een tweede deel uitkomt. Een reeks heeft toch zeker zeven, acht albums nodig om een eigen plaats te veroveren en bij het grote publiek door te breken. In België heeft een album altijd de kans dat het even langer blijft liggen. In tegenstelling tot Nederland, waar veel verkooppunten deel uitmaken van een keten, hebben we in Vlaanderen heel veel autonome winkels. In onze manier van doen zijn we altijd wat anarchistischer geweest. Dat heeft nadelen: alles is niet zo gestructureerd. Maar het voordeel is dat elke winkelier zelf kan beslissen over het assortiment in zijn winkel.'

Ook de voorkeuren van het publiek in Nederland en Vlaanderen kunnen sterk uiteenlopen. Een strip als *Jommeke* **van** Jef Nys **heeft in Vlaanderen een enorm succes, maar is in Nederland nooit aangeslagen.**

Je zag hetzelfde bij *Tom Poes*, dat in Vlaanderen moeilijk verkoopbaar was. *Jan, Jans en de kinderen* en *De familie Doorzon* hebben enorm hard moeten vechten om hier een beetje een publiek bij elkaar te krijgen. Er is toch een cultuurverschil, op allerlei gronden zoals het vertrouwen van de winkelier in een strip, dat bij voorbeeld heel groot kan zijn wanneer hij zelf met de strip is opgegroeid. Neem *Kiekeboe*. Van de 100.000 exemplaren van een nieuwe titel gaan er 6.000 naar Nederland. Voor sommige Nederlandse strips zou dat een mooie oplage zijn, maar in verhouding is het natuurlijk erg weinig. Wat frappant is: elk jaar verkopen we er meer van, de fondsverkopen stijgen jaarlijks met enkele duizenden exemplaren. Maar niet spectaculair. Terwijl we, als we onderzoeken houden onder de lezers van het tijdschrift of van de albums, merken dat *Kiekeboe* bijzonder goed scoort. Er is dus nauwelijks onderscheid tussen de waardering bij Nederlandse en bij Vlaamse lezers. Kennelijk leidt die appreciatie niet altijd tot aankoop. Je hebt kans dat een gezin maar een of twee series koopt, heel anders dan de stripconsument die tien, vijftien reeksen bijhoudt en openstaat voor nieuwe tendensen. Het is heel lastig dat stramien te doorbreken en het grote publiek te bewegen eens iets nieuws te proberen.

EEN VERRASSING? NADAT IK JE GISTEREN ZO HEB UITGEMAAKT OMDAT JE ZO SLECHT TUBA SPEELDE?
WOW! WAT SPANNEND ZEG!
GEBLUDDERD!
PWOOOOOP!

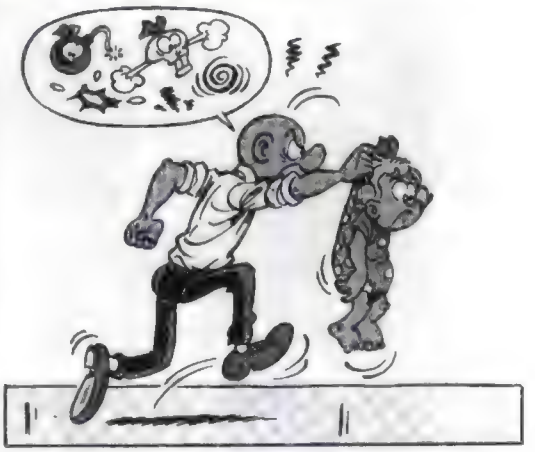

Tot slot: bij welke oplage spreekt Standaard Uitgeverij over een succesvolle strip?

(fel) 'Daar kan ik geen antwoord op geven ... Wat is succesvol? Honderdduizend exemplaren voor een strip voor een groot publiek. Ja, dat is succesvol. Maar toen we met de reeks *Suske en Wiske Klassiek* begonnen, ging het er niet om daar tienduizenden boeken van te verkopen. Dat is een absurde norm. We drukken nu per deel vierduizend exemplaren, die grotendeels op voorintekening worden verkocht. In het begin was er een angst voor enorme voorraden, maar het gaat om vijftig tot honderdvijftig exemplaren per titel en sommige delen zijn zelfs uitverkocht. Het stelt me tevreden als kwaliteit beloond wordt. Je kunt niet stellen: we moeten van een titel minimaal vijfentwintig duizend exemplaren verkopen en anders doen we het niet. Dat is een neerwaartse spiraal. Dan kun je nooit iets nieuws proberen.

HEB JE DIE REEP CHOCOLADE GEKEEGD, KAREL?
NEE!
JE BENT NIET LIEF, HOOR JE, KAREL?
ALS JE EIGENLIJK AAN IEDERE DENKT, BEN JE EEN VERDOEMD KIND, WEET JE DAT?
JE MAG TOCH EENS AAN EEN ANDER DENKEN...
MAAR IK HEB AAN NIEMAND ANDERS GEDACHT!
AAN WIE DAN?
AAN BATMAN!

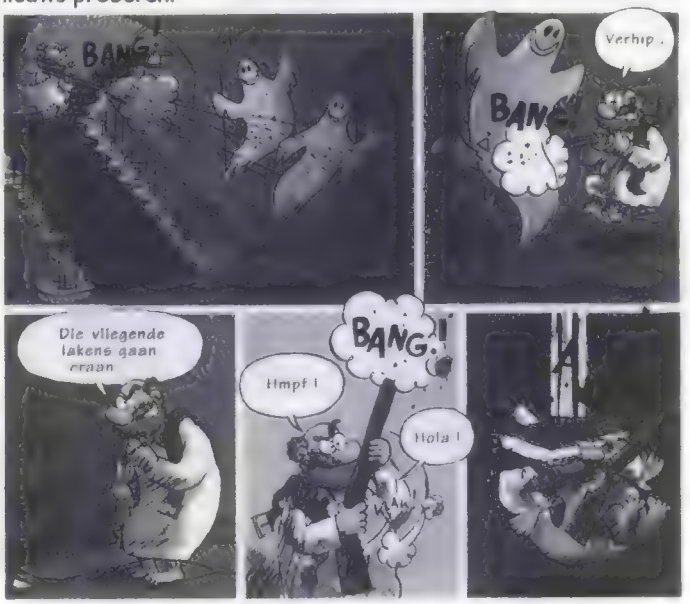

...EEN ALBUMRIJK EN GEZOND 1997 !!!

Het moeizame proces

Naar het zich laat aanzien komt in oktober Bernie Wrightson **– 'Master of Horror' – naar Nederland. Aanleiding is de albumuitgave van** *Freak Show*. **Opmerkelijk genoeg verschijnt dit Engelstalige album niet in Amerika, maar in Nederland, bij de kleine uitgeverij Houthaven Productions. Aan fanuitgever** Rob van Bavel **de vraag hoe deze opmerkelijke uitgave tot stand kwam.**

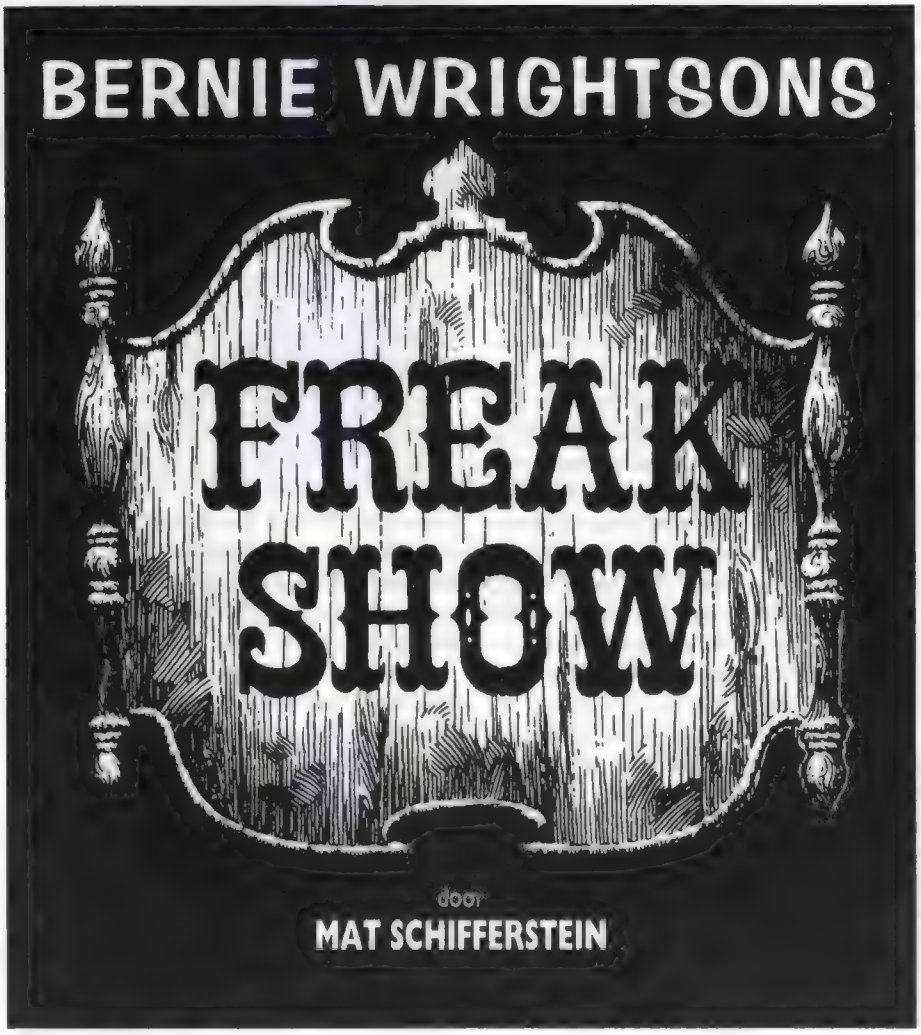

Freak Show is een prachtige strip, een hoogtepunt in het werk van **Bernie Wrightson**, een auteur die met name in de jaren '70 en begin jaren '80 opmerkelijk strip- en illustratiewerk maakte. De strip, op scenario van **Bruce Jones**, vertelt het verhaal van een rondreizend gezelschap van zwaar misvormde mensen (*freaks*), die overleven door een *freak show act* te geven. Het verhaal is een aangrijpend melodrama, dat filmisch en sfeervol in beeld wordt gebracht. Op knappe manier weten Jones en Wrightson bij de lezer zowel afschuw als medeleven op te wekken voor de personages, die of lichamelijk (de freaks) of geestelijk (de mannelijke hoofdpersoon) misvormd zijn.
De auteurs inspireerden zich voor hun verhaal op de klassieke film van **Tod Browning** – *Freaks* (1935) – die zich afspeelt in een circus waarin veel misvormden optreden. Dit verhaal is nog veel dramatischer, doordat de freaks die veel leed wordt aangedaan, veel menselijker blijken dan de 'normale' mensen. De sfeer van de slotscène uit deze film, die zich afspeelt in de stromende regen, komt terug in de strip.

FOTO ROB VAN BAVEL

Bernie Wrightson

Rob, jij bent al jaren actief als uitgever van *The Don Lawrence Collection*, **een reeks fraai verzorgde boeken met marginaal of oud werk van** Don Lawrence. **Waar komt het idee vandaan om nu werk van** Bernie Wrightson **uit te geven?**
Rob van Bavel: Het archief van Don begint uitgeput te raken. Ik ben nu bij het negende album. Er is nog materiaal voor 2 of 3 boeken, daarna houdt het op. Maar er zijn, behalve Don, meer artiesten die ik fantastisch vind en van wie ik veel werk mis. Zo kwam ik op Wrightson en heb ik het plan opgevat een tweede reeks boeken uit te geven, in de stijl van The Collection.

The Wrightson Conspiracy ...
Ja, maar die serie-titel gebruik ik niet, want bij een serie verwachten mensen

snel nieuwe delen. Ik weet echter niet hoe lang het duurt voordat het tweede boek verschijnt.

Speurtocht

Freak Show heeft heel veel tijd gekost...

Ja, de voorbereidingen hebben zo'n drie jaar geduurd. Als eerste werk wilde ik graag *Freak Show* uitgeven, een verhaal dat eind jaren '70, begin jaren '80 in *Heavy Metal* heeft gestaan en dat in Amerika nooit in boekvorm is verschenen. Ik heb met de redactie een uitgebreid gesprek gehad en zij bracht me in contact met de schrijver, Bruce Jones. Via hem kwam ik weer bij Wrightson terecht, en die zei: regel het maar met mijn agent. Met hulp van die agent ging ik vervolgens op zoek naar het reproductiemateriaal. De films bleken bij uitgeverij Continuity in New York te liggen die destijds is opgericht om strips te maken voor de Europese markt. *Freak Show* is dan ook in diverse Europese bladen verschenen. Nu was echter niet duidelijk wie de rechten van *Freak Show* had: **Neal Adams**, eigenaar van Continuity, of Bernie Wrightson. Dus, er begon een eindeloze touwtrekkerij tussen de advocaten van beide partijen.

Je kon dus niet verder...

Nee, niet met *Freak Show*. Maar ik was ook geïnteresseerd in de korte verhalen, die Wrightson voor uitgeverij Warren (van de bladen *Eerie*, *Creepy* en *Vampirella*) getekend had. Die waren ook nog nooit in boekvorm verschenen. Warren was echter failliet gegaan en het materiaal en de rechten bleken overgenomen te zijn door Harris, die nu *Vampirella* opnieuw uitgeeft. Ik heb Harris een zoeklijst gestuurd met de verhalen die ik wil hebben, maar de films zijn nog steeds niet terecht.

FOTO JUDITH VAN DEN ENDE

Uitgever Rob van Bavel

Ben je voor de diverse gesprekken ook naar Amerika geweest?

Ja, twee keer. Ik ben eerst naar de grote comic convention in San Diego geweest. Daar heb ik uitgebreid met Wrightsons agent gepraat en ben ik kennis gaan maken met de mensen van Harris en Continuity. De tweede keer ben ik naar Bernie zelf toe geweest, om te praten over *Freak Show* en andere zaken. Ik moest toch mijn gezicht laten zien wilde ik zo'n project van de grond krijgen. Alleen bellen of faxen is niet voldoende. Niemand kent je, dus vertrouwen ze jou ook niet zomaar zo'n project toe, ze moeten er toch tijd en werk in steken, materiaal leveren enzovoort.

Kapotgesneden

Heb je de mogelijkheid overwogen om te werken met de originelen en daarvan nieuwe films te laten maken?

Ik heb dat in mijn eerste gesprek met Wrightson niet aan de orde gesteld. Ik wist ook dat veel originelen zijn verkocht. Ik kwam er zelfs achter dat de laatste platen van het verhaal *Jenifer* zelfs kapotgesneden zijn, waarna alle tekeningen los verpatst zijn. Die krijg je nooit meer bij elkaar.

Wrightsons agent suggereerde me: 'Waarom maak je geen artbook, met werk dat Bernie voor tradingcards maakte?' Ik kon dan eindelijk een begin maken met de serie, en zo'n boek had het voordeel dat het niet vertaald hoefde te worden – in eerste instantie ging ik uit van Nederlandstalige boeken. De verkoop zou in heel Europa kunnen plaatsvinden. De tradingcard-uitgever had zelf de rechten voor Noord-Amerika. Daar zijn toen contracten voor gemaakt en getekend, en toen ... bleken de dia's kwijt! Ik had het echt niet meer. Ik heb Wrightsons agent onder druk gezet met het verhaal, dat we een contract hadden, dat er een boek gepland was en dat nu geen enkel materiaal meer beschikbaar was! Dat heeft blijkbaar geholpen, want vervolgens werd de rech-

tenkwestie rond *Freak Show* opgelost en kreeg ik de zwart/wit-films. Ik heb gelijk geregeld dat ik geen Nederlandstalige, maar een Engelstalige editie zou maken, die ook in Amerika verkocht kon worden. Hoewel de oorspronkelijke uitgave in kleur was, heb ik er op verzoek van Wrightson een zwart/wit-album van gemaakt. De inkleuring was van Wrightsons toenmalige vrouw Michelle. Het drukwerk zag er, waarschijnlijk door een slechte kleurscheiding, niet uit. De dochter van Neal Adams heeft nog een keer een nieuwe inkleuring gemaakt, maar daar is nooit wat mee gedaan.

En het resultaat is nu?
Een zwart/wit-album van 80 pagina's: 44 pagina's *Freak Show* (films van de originelen, dus zonder *Heavy Metal*-logo's; we hebben alles nagekeken en we hebben zelfs 1 pagina, die in *Heavy Metal* vervallen is; alle teksten zijn opnieuw geletterd door **Frits Jonker**) en 26 pagina's illustraties, die Wrightson voor **Stephen King**s roman *The Stand* maakte (prachtig gedetailleerde tekeningen, waarvoor we ook de films hebben gekregen), plus een informatief katern. Het boek is gebonden in een zwart kunstleren band met zilveren letters en een opgeplakt plaatje. Die tekening is de voorplaat voor *Freak Show*, die Bernie speciaal voor ons maakte.

***Rechts*, Coverillustratie die Wrightson speciaal voor Van Bavels uitgave maakte.**

***Onder*, Slotprent van *Freak Show*.**

THE CROWD SCREAMS IN UNISON, STAGGERING BACK IN REVULSION. SOME OF THE WOMEN NOD, PASS OUT. SEVERAL OF THE MEN TWIST AWAY, BEND DOUBLE, VOMIT...
VALKER IS THERE: WITH HIS FREAKS: ROBIN, ROSIE, WILHELM, ZIGMUND, AND ALL THE REST — THE CHARRED PARTS OF THEIR DEFORMED BODIES HAVE BEEN CAREFULLY DISMEMBERED AND SEWN WITH SURGICAL SKILL AT RANDOM ONTO VALKER'S OWN. HE IS A PATCHWORK OF DISFIGURED HEADS, ARMS, FLIPPERS, BIRD FEET, SCALES... A LIVING COMPOSITE OF EVERY FREAK IN THE SHOW...
VALKER GAZES OUTWARD THROUGH GLAZED ORBS, GRINNING STUPIDLY AT THE SCATTERING CROWD, NO SANITY LEFT BEHIND HIS EYES...
AND ABOVE HIS NODDING HEAD, IN DRIPPING, HASTILY SCRAWLED LETTERS, IS THE SAME CRYPTIC SLOGAN THAT HAD SO MANY TIMES PASSED THROUGH HIS OWN WRETCHED LIPS...
LET THESE WRETCHES
CLING TOGETHER REMIND YOU OF
YOUR
FORTUNE
END

Ferry wint Bronzen Adhemar

De tweejaarlijkse Bronzen Adhemar, de belangrijkste stripprijs in Vlaanderen, gaat dit jaar naar de tekenaar **Ferry**. De uitreiking vindt plaats op 13 december aanstaande tijdens de Stripgidsdagen in Turnhout. **Ferry van Vosselen** (1953) is vooral bekend van de strip *Ian Kaledine* waarvoor **Jean-Luc Vernal** de scenario's schreef. Verder werkt hij momenteel als tekenaar/scenarist aan de serie *De kronieken van Panchrysia*. Daarnaast geeft Ferry les in strips maken aan het Sint-Lucas Instituut in Gent, afdeling grafische vormgeving.

Volgens het juryrapport krijgt Ferry de Bronzen Adhemar voor de integere manier waarop hij van louter tekenaar is geëvolueerd naar volwaardig auteur. Zijn natuurlijk tekentalent is na dertig jaar ervaring volledig opengebloeid tot meer dan een tekentechnisch sterk vakmanschap, tot virtuositeit, aldus de jury. De aanleiding voor de toekenning van de prijs is de strip *De kronieken van Panchrysia*, waarin avontuur vermengd wordt met filosofische en metafysische beschouwingen. Volgens de jury is het resultaat een moderne, inhoudelijke sterke stripreeks die aansluit bij de huidige trend van fantastiek, sciencefiction, de wonderwereld.

RS

Suske en Wiske Kindermuseum

Onlangs stelde **Dirk Willemse**, directeur Standaard Strips, het *Provinciaal Suske en Wiske Kindermuseum* voor aan de verzamelde pers. Het museum is een initiatief van **Paul Geerts** die rond het werk en leven van zijn illustere voorganger **Willy Vandersteen** een museum wilde realiseren. Toen Vandersteens woning in Kalmthout enkele jaren geleden te koop werd aangeboden, contacteerde Geerts het Provinciebestuur van Antwerpen en ontvouwde er zijn plannen. Het moest een museum worden dat bruist van leven, geen droog of saai eerbetoon aan het werk van wijlen Vandersteen. En zo is het dan ook opgevat.

Het begint reeds bij de architectuur van **Atelier De Bondt**. Het gebouw bestaat in grote lijnen uit vier delen. Eerst is er een ontvangstruimte in de vorm van een theater waar kinderen uitleg krijgen over het verloop van hun bezoek aan het museum. Het is de bedoeling dat twee klassen gelijktijdig het gebouw kunnen bezoeken. Eén van de twee klassen bezoekt de tentoonstelling die gewijd is aan het werk van Willy Vandersteen, inclusief de reconstructie van zijn werkkamer, terwijl de andere klas het interactieve programma speelt op de computers.

Bij de inleiding worden de diverse fases waarin een strip wordt gemaakt in een videomontage uiteen gezet. In het museumdeel zelf krijgen de striphelden de nodige aandacht: karakters, voorkomen, attributen, decors en dergelijke.

Na verloop van tijd wisselen beide groepen om daarna in twee ateliers zelf aan de slag te gaan. In dit 'activity-center' kunnen bezoekers door middel van beeldmanipulatie zelf figuren samenstellen, bewerken, in- of uitzoomen en nog veel meer. Hiervoor zijn 25 touch-screens voorzien. In het kinderatelier zullen de leerlingen een vooraf toegestuurd leerpakket creatief leren verwerken. In dit pakket is aandacht voor communicatievaardigheden, beeldvorming toen en nu, scenario's schrijven, emoties in lichaamstaal en kleur leggen enzovoort.

Tenslotte kunnen de kinderen hun werken tentoonstellen in de grote ruimte die speciaal daarvoor gebouwd werd en die de bestaande constructies met elkaar verbindt.

Bedoeling is om aan volwassenen te tonen dat kinderen ook kunstige zaken kunnen maken.

Alle bestaande ruimten, tot de garage aan toe, zijn benut, als een waar labyrint. Op de eerste verdieping van de villa zijn de logistieke ruimten ondergebracht en tekent de **Studio Vandersteen** haar strips verder.

In de vormgeving van het volume is getracht de organische opbouw van de binnenruimte ook aan de buitenzijde te tonen. Het eerste beeld dat kinderen te zien krijgen is in drie plannen afleesbaar. Eerst is er een geheimzinnige transparante ruimte, dan is er de villa zelf en tenslotte is er de toren van Barabas die een echte signaalfunctie heeft.

Het gebouw dat alles verbindt is gevat in hout en polycarbonaat. Binnen wordt gewerkt met veel licht en het meubilair is berekend op alle 'Suskes en Wiskes' van vandaag.

Het Suske en Wiske Kindermuseum hoopt volgend schooljaar de deuren te openen en er is een evaluatie met bijsturing voorzien in de zomer van 1998.

JW

12e Fristi Stripfestival Koksijde

Het Fristi Stripfestival in het Belgische Koksijde brengt op zo'n 3500 vierkante meter een waaier aan tentoonstellingen, animatie, signeersessies, een ruime boekenstand en elk jaar een nieuw programma.

Er zijn diverse themadagen, sommige met een meer educatieve stempel, andere eerder ontspannend. Zo kan je twee dagen je albums laten taxeren en worden collectiestukken getoond, op andere dagen kun je je eigen tekenwerk laten beoordelen door experts, waardoor je misschien straks zelf een stripauteur wordt. Er is elke dag een portrettist te gast. Kiekeboe viert op strip Koksijde zijn 20e verjaardag. Er is een Suske en Wiskedag, een Jommekestreffen, een Urbanusdag en een Samsonfandag; kortom, er is altijd wel wat te doen. Wie zich als de stripheld van de dag verkleedt, mag die dag gratis binnen. Trouwens, over geld gesproken: voor Bfr.299 (pakweg *f*15) mag je met vijf personen naar binnen èn krijg je een album van Casterman cadeau. Er kan gratis worden geparkeerd en ook de catalogus kost niets.

Er lopen tien tentoonstellingen: *Kiekeboe*, *Natasja*, *The Simpsons*, *Fabien M.*, *Waterland*, *Soda*, *Fox*, *De Nieuwe Werelden*, *Franka* en *Charlotte*.

Bij de signeersessies zijn er toptekenaars als **Jacques Martin**, **Gioux**,

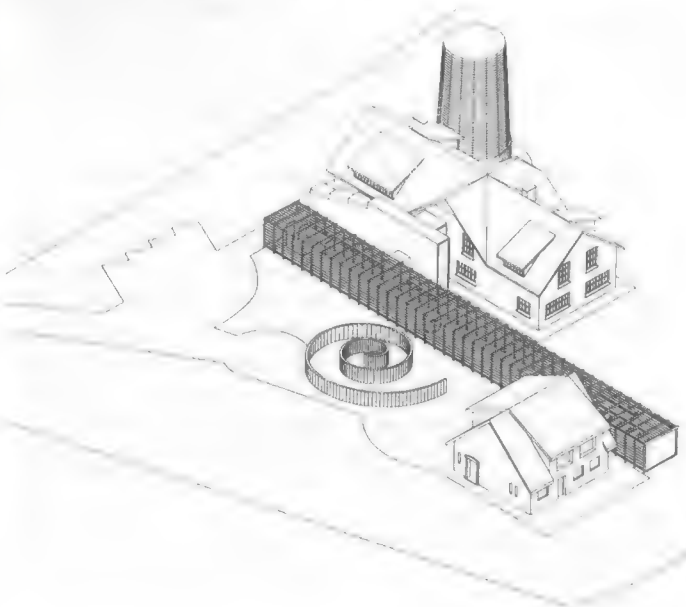

Henk Kuijpers, **Convard**, **Magnin**, **Martin Lodewijk** en vele anderen. En er is een heuse veiling van **Franquin**-tekeningen. Overigens, Strip Koksijde nam het initiatief om het 'Album van de Eeuw' te kiezen.

Fristi Stripfestival Koksijde, Van Buggenhoutlaan, 19 juli tot en met 17 augustus, 's middags van 14 tot 18 uur. Er zijn speciale tarieven voor de Kusttram. Toegang tot 6 jaar: gratis, 6-12 jaar: Bfr.70, 12 jaar of ouder: Bfr.100. Een gezinsticket voor 5 personen kost zoals gezegd Bfr.299.

Info: telefoon (+32)(0)58-533055.

JW

Sleen: O.K.?!

De plooien tussen stripauteur **Marc Sleen**, geestelijke vader van *Nero*, en de VUM (zie *Stripschrift 300*) zijn gladgestreken. Sleen heeft een nieuw gelijkwaardig contract tot einde van 1998. Dan wordt er weer gepraat, aldus de meester himself. Naar verluidt zijn er meer dan zesduizend handtekeningen verzameld op de petities van **Luc Poelmans** en **Yves Kerremans**. Daar waren heel wat journalisten bij, zelfs van de eigen VUM-redacteuren!

Intussen gonst het van de activiteiten rond Marc Sleen. Zo krijgt hij een grote tentoonstelling op Strip Middelkerke en er wordt een zware, luxe paperback gepresenteerd rond *De politieke memoires van Nero* van **L. Demedts**. Er zouden reeds 500 exemplaren gereserveerd zijn in de voorverkoop. Sleen zal de boeken signeren op de boekenbeurs van Antwerpen.

Een ander boek dat op stapel staat is *Kroniek van een dagbladverschijnsel* van het duo **Kerremans/Lefevre**. In oktober volgt dan nog een tweede grote expositie in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel.

Verder verschijnen er luxe edities van drie albums, met vergulde munten waarop aan de twee zijden figuren uit de strip staan. En er wordt door de Koninklijke Munt zelf nog een munt geslagen die te koop wordt aangeboden in de banksector en de postkantoren.

Door al die activiteiten is de ziel van Marc Sleen hopelijk terug gezalfd. Sleen is gerehabiliteerd en zo hoort dat ook. Hopelijk blijven er niet te veel littekens.

JW

Sigmund adviseert Rotterdams festival

Deze zomer besteedt het stedelijk evenementenbureau Stichting Rotterdam Festivals veel aandacht aan de jeugd, het jong zijn en de drang naar eeuwige jeugd in onze samenleving. Het R97 festival gaat over de kunst en cultuur van het jong zijn. Het festival biedt in veel Rotterdamse kunstinstellingen een kijk op jongeren en hun subculturen. **Peter de Wit** is gevraagd een stripboekje te maken dat gewijd is aan het thema. Hij laat dokter Sigmund opdraven om het organisatiecomité te adviseren over het te ontwikkelen concept. Dat levert weer een hoop wrange grappen op die – afwijkend van het *Volkskrant*-formaat – vaak in meer dan drie plaatjes worden verteld. Het boekje *Sigmund en de eeuwige jeugd* (32 pagina's) is voor *f*10 (±Bfr.200) te koop bij de Rotterdamse boekhandels Donner (Lijnbaan 150) en Van Gennep (Oude Binnenweg 131 b).

RS

Penthouse Comix

Vanaf 17 juni ligt er een nieuw striptijdschrift in de winkels: *Penthouse Comix*. 'Het staat vol met erotische strips en artikelen, en interviews die daar betrekking op hebben. In de Verenigde Staten is het tijdschrift al een succes. De Nederlandse uitgever van het blad heet Voordewind kracht 10 BV.

Nu is het een legitieme vraag of Nederland nog niet genoeg van dergelijke

publicaties had. Het verrassende antwoord na lezing van dit tijdschrift luidt: 'Nee, *Penthouse Comix* voegt daadwerkelijk iets toe aan het genre, zowel kwalitatief als kwantitatief'. Allereerst omdat er een bonte hoeveelheid stijlen in het tijdschrift te bewonderen valt. Naast de alledaagse porno van tekenaars als **Paris Cullins**, **Sean Shaw**, **George Freeman** en **Emiel Jansens** staan er ook strips in het tijdschrift die verbazen door een verrassende eigen stijl en een grote verbeeldingskracht van de stripmakers. Zo is er prachtig nieuw werk van **Eric Schreurs** waarin zijn nachtmerrie-achtige wereld tot in extremen wordt uit-

Flitsen

Oude comics brengen veel geld op, zo bleek uit een onlangs gehouden veiling bij Sotheby's in New York. De comic waarin Batman voor het eerst voorkomt, bracht een recordbedrag van 68.500 dollar op. Voor een originele *Superman 1* **werd 36.800 dollar neergelegd. Een full-colour tekening van** *Flash Gordon* **uit 1935 veranderde van eigenaar voor 27.600 dollar. In totaal bracht de veiling van comics en aanverwante artikelen 1,7 miljoen dollar op. ★ De Disney Studio's maken een vervolg op** *Who framed Roger Rabbit* **uit 1988. In dit vervolg probeert Roger Rabbit carrière te maken in Hollywood. Als regisseur wordt** Frank Marshall **genoemd, de man die het eerste deel produceerde. ★ De afdeling Informatiecentrum Jeugdlectuur en Strips van de Gemeentebibliotheek Rotterdam verhuist in het kader van een grootscheepse verbouwing over enkele maanden naar de eerste verdieping van het gebouw aan de Hoogstraat. Tijdens de verbouwing blijft het centrum open. ★ Uitgeverij Wonderland-Half Vier-Productions brengt in samenwerking met Standaard Uitgeverij twee speciale** *Bakelandt*-**albums uit van** Hec Leemans. **Allereerst betreft het een luxeversie waarin de verhalen** *Het raadsel van de Dool* **en** *De hoedster van het geheim* **zijn gebundeld. Daarnaast is van deze versie tevens een 'multi-dialectische' variant uitgebracht waarin ieder personage zijn eigen dialect spreekt. Volgens Wonderland een 'prachtige mengelmoes van verschillende Limburgse dialecten, West-Vlaanders, Frans en oud-Nederlands.' Voor de lezer waarschijnlijk niet te volgen. ★ Zaterdag**

gewerkt. En ook het vertaalde werk van **Alphonso Azpiri**, **Richard Corben** en **Alex Horley** overstijgt het erotische genre door een doordachte verhaalopbouw. Bovendien is het erg aardig dat *Haagse Harry* nu ook in een landelijk verkrijgbaar blad staat.
Voeg daar nog aan toe dat de makers van de strip een introductie krijgen, dat de strips fantastisch zijn gedrukt, dat de lezer van dit tijdschrift wèl rode oortjes kan krijgen en dat het 80 pagina's tellende tijdschrift maar *f*7,95 / Bfr.165 kost en dan staat vast dat *Penthouse Comix* een verrijking is voor de Nederlandse stripcultuur. Het blad heeft eigenlijk maar twee nadelen. Het eerste is dat de artikelen bijzonder oppervlakkig zijn en het tweede dat sommige strips niet op het formaat van het tijdschrift zijn gemaakt waardoor de redactie rare fratsen heeft moeten uithalen om de grote witte marges op te vullen. Voor de rest is het een prima erotisch striptijdschrift.

HW

Tarzan-tentoonstelling

Volgend jaar wordt een Tarzan-jaar. De Disney-studio's werken aan de tekenfilm *Tarzan* met muziek van **Phil Collins** en regisseur **Carl Schenker** komt met de speelfilm *Tarzan and Jane*. Het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (BCB) vond dit een goede gelegenheid om alvast uit te pakken met een Tarzan-tentoonstelling. Centraal staat het feit dat het personage van **Edgar Rice Burroughs** in zeer veel verschillende media wist door te dringen. Er zijn eerste of zeldzame edities te zien van romans en strips, originele tekeningen, parodieën, filmaffiches en -stills, speelgoed en andere merchandising (waaronder sigarenbandjes). Ook wordt stilgestaan bij het werk van bekende Tarzan-stripvertolkers zoals **Hal Foster**, **Burne Hogarth** en **Russ Manning**.
De tentoonstelling *Tarzan!* is in het BCB (Zandstraat 20, Brussel) nog te zien tot en met 28 september aanstaande.

RS

De leeuwenkoning

De populaire Disneyfilm *De leeuwenkoning* heeft haar eigen verzamelserie. Sinds eind april brengt Geïllustreerde Pers de reeks uit voor kinderen van 6 tot 12 jaar. In 52 tweewekelijkse afleveringen kunnen de kinderen spelenderwijs de natuur en de dieren in Afrika en andere werelddelen leren kennen. Informatieve rubrieken, rijkelijk geïllustreerd met foto's, worden afgewisseld door kleurrijke leesverhalen waarin tekenfilmfiguren als Simba, Timon en Pumbaa de hoofdrol spelen. Daarnaast heeft het blad ruimte gereserveerd voor puzzels, spelletjes, tekenoefeningen, kleurplaten en een knutselrubriek. In nummer 1 kan bij voorbeeld aan de hand van de knutselpagina met behulp van de uitleg van Zazoe een hyenamasker met lichtgevende ogen worden gemaakt.
Bij iedere serie wordt een extraatje gegeven, zoals landschapplaten, voorzetfiguren en stickers om zo een eigen jungle te maken.
De serie is verkrijgbaar in de tijdschriftenspeciaalzaak en de supermarkt en kost *f*6,95 / Bfr.120 per nummer. Abonneren kan voor *f*6,25 per nummer bij Media Expresse. Bij de serie horen 4 verzamelbanden. Deze kosten voor zowel abonnees als in de losse verkoop *f*17,95 / Bfr.320.

CA

Nieuwe bladen Geïllustreerde Pers

De Geïllustreerde Pers heeft onlangs twee nieuwe *Duck*-tijdschriften op de markt gebracht. Het gaat om *Duck Power* en *Kwik, Kwek en Kwak. Op pad met de jonge woudlopers*. De uitgaven passen in het huidige doelgroepdenken van Disney. Het Amerikaanse concern pusht de Europese Disney-uitgeverijen om meer projecten van de grond te trekken die gericht zijn op doelgroepen, zoals jongens, meisjes en pubers.
In *Duck Power* speelt SuperDonald de hoofdrol. Deze eend-versie van Superman ondersteunt de politie in het bestrijden van de misdaad in Duckstad 2020. Donald werkt als conciërge in de Duizelduck Toren van Oom Dagobert. Maar als er boeven gevangen moeten worden ontpopt deze anonieme burger zich als superheld. Het eerste nummer (in een oplage van 51.000 exemplaren) in comic-formaat oogt behoorlijk high-tech en vindt aansluiting bij jongens tussen de 10 en 13 jaar.

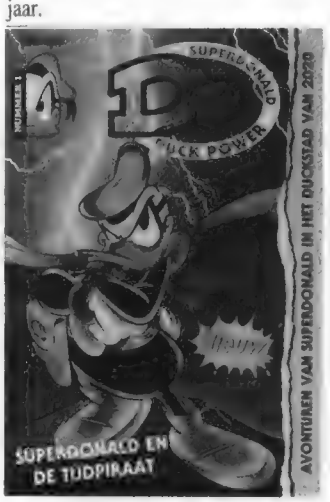

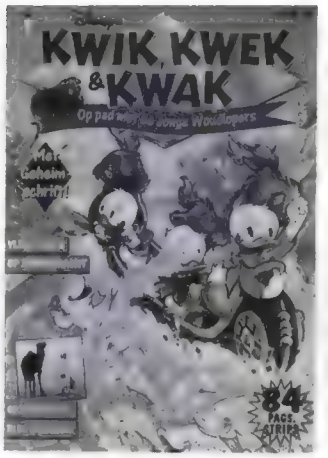

Kwik, Kwek & Kwak. Op pad met de jonge woudlopers is gemaakt voor jongens tussen de 8 en 12 jaar. Het is van oorsprong een Duits tijdschrift (U.F.F.) en ziet er minder flitsend uit dan *Duck Power*. Behalve strips van de neefjes en hun collega-woudlopers staan er ook allerlei handige weetjes in het blad. Nummer twee verschijnt vlak voor Sinterklaas.
Met *Duck Tales*, een speciaal Disney-blad dat al langer bestaat, gaat het minder goed. Een jaar geleden werden er nog zo'n 25.000 exemplaren van verkocht. Inmiddels zijn dat er al weer een slordige 10.000 minder. Ergens is dat logisch, omdat de gelijknamige tekenfilmserie die de aanleiding vormde voor de oprichting van *Duck Tales*, allang niet meer op de Nederlandse televisie verschijnt. Toch wil het Disney-concern het blad als schappenvuller in winkels voorlopig handhaven. De Nederlandse redactie doet haar best er nog iets van te maken en vult *Duck Tales* ondermeer met oude *Mickey*-strips van **Floyd Gottfredson** uit de jaren dertig. Deze werden voor het laatst gepubliceerd in *Mickey Maandblad*, bijna twintig jaar geleden.

RS

(A suivre)

Onverdroten gaat *(A suivre)* door, hoewel de toekomst van het blad nog steeds erg onzeker is. De laatste tijd lijken er iets minder lange vervolgver-

---

30 en zondag 31 augustus aanstaande vindt in Valkenswaard het 12e Brabants Stripspektakel plaats. De locatie: Zaal Valkencourt. Extra vermeldenswaard zijn de speciale *Natasja*-Walthéry-stand en een ex-librisveiling met ondermeer ex-librissen van *Kiekeboe*, *Largo Winch* en Hermann. ★ Stichting Pers en Prent heeft voor relaties een bundeling samengesteld van Nederlandse politieke tekeningen uit de periode 1945-1996 die als kwetsend werden ervaren, en in sommige gevallen zelfs werden gecensureerd. Er zijn nog enkele exemplaren over die voor *f*25 per stuk besteld kunnen worden via telefoonnummer (+31)(0)30-2321182. ★ Dupuis geeft voortaan alle titels van de collectie 'Spotlight' uit in softcover. De uitgeverij wil zo een groter publiek bereiken. De collectie, door Dupuis omschreven als een collectie kwaliteitsstrips, wordt uitgebreid met *Jerome K. Jerome Bloks*, waarvan de tien titels als Spotlight-album worden herdrukt. Ook zullen de eerste vijftien titels van *Aria* in de Spotlight-reeks worden heruitgegeven. In het najaar start Dupuis een actie waarbij de consument, bij aankoop van een van de zes nieuwe Spotlight-titels die tussen september en november verschijnen, een tweede album uit de reeks gratis mag uitkiezen. ★ Softwareleverancier CD-Contact Data uit Venlo heeft via een recherche- en juridisch adviesbureau beslag laten leggen op ruim 2.000 illegale CD-Roms met een straatwaarde van circa 5 miljoen gulden. Op deze CD's staan onder andere de CD-Rom-uitgaven *Rode Oortjes 2*, *De Smurfen*, *Asterix en Obelix* en *Spirou*. Ze werden door een particuliere handelaar in krantenadvertenties aangeboden. Tegen de man liep overigens al een civielrechtelijke procedure voor het illegaal verhandelen van CD-Roms.

halen in te staan en iets meer korte verhalen. Of dit op toeval berust of dat het redactioneel beleid is, is niet duidelijk. In nummer 233 wordt in ieder geval *Le lion ailé* van **Wurm** en **Desberg** afgesloten, een thriller rond archeologische opgravingen in Egypte. De onbekende tekenaar en scenarist **Pontarolo** maakt zijn opwachting met een kort verhaal van zes pagina's. Dat doet ook **Gabrion**, met zeven pagina's. Verder moet Jim Cutlass afrekenen met een zombie in de zompige moerasdelta van de Mississippi en krijgen de verhalen *HKO* van **Sera** en *Là ou meurent les anges* van **Renier** en **Warnauts** een vervolg.

TB

Dupuis voor de rechter?

'Simon heeft nog zes dagen te leven.' Een mysterieuze fax met deze tekst belandde bij tal van Belgische redacteuren op hun bureau. Nog meer faxen zouden volgen. 'Het is een zaak van leven of dood, de pers moet erover schrijven!' De afzender bleef onduidelijk. Pas in een laatste bericht stond ergens een vage verwijzing naar *Largo Winch*. De faxen bleken een promo te zijn voor het nieuwste album rond Winch: *Het uur van de tijger*.

Els Groessens, eindredactrice bij Standaard Nieuwsblad, stripauteur bij onder andere Comic Events en recensent, heeft het echter niet zo begrepen op die promoberichten. Haar zoontje heet immers Simon. Ongerust liet ze de faxen natrekken: het bleek een vals telefoonnummer te zijn, de tekst in handgeschreven letters bood aanvankelijk verder weinig uitkomst. Later zou echter blijken dat vanuit uitgeverij Dupuis een grote reclamecampagne in gang was gezet.

Groessens noemt de zaak ondoordacht en wansmakelijk. Ze legde een klacht neer bij de rechtbank. Onderzoeksrechter **Bulthé** liet daarop de commerciële directeur, het diensthoofd marketing en de twee persverantwoordelijken oppakken. Ze werden tot hun grote consternatie een hele nacht ondervraagd.

Of verzending van de bewuste faxen inderdaad als rechtstreekse bedreiging aan het adres van Els Groessens mag worden aangemerkt, zal de rechtbank moeten uitmaken. Dupuis heeft al excuses aangeboden, maar de redactrice wilde – bij het ter perse gaan van dit nummer van Stripschrift – haar aanklacht nog niet intrekken.

JW

STRIPS IN EIGEN BEHEER

Filo 2 en 3

De clown die in het eerste deel van *Filo* op tirannieke wijze advies gaf aan de striptekenaar heeft nu de gouden formule voor stripsucces gevonden: Seks! En *Filo* 2 en 3 staan er nu vol mee. Op zich leuk voor de liefhebber, maar ze leveren een eigenaardige context bij de korte actie- en humorverhalen die in het blad staan. Wel is **Fred de Heij** er zo in geslaagd het grofste amateurtijdschrift van Nederland te maken zonder dat de kwaliteit van verhalen en tekenwerk daar ook maar iets van te lijden heeft gehad. Een prestatie!

Info: Prins Hendrikstraat 128, 1501 AW Zaandam.

Gr'nn 2

Er worden mooie strips gemaakt in Groningen. Het is daarom niet verwonderlijk dat een aantal Noorderlingen de handen ineen heeft geslagen om samen een bijzonder stripblad te maken: *Gr'nn*. In het tweede nummer staan veel fraaie strips, onder anderen van de Groningers **Barbara Stok** en **Mark Hendriks**. Alleropvallendst is het tien pagina's tellende verhaal *Amigo Alfonso* dat door het samenwerkingsverband *Les Alfonso's* is gemaakt. Deze groep bestaat uit **Lian Ong**, **Inktvis-prutdukties**, **Bert van der Meij**, **Peter van Dongen**, **Paul Teng**, **Anco Dijkman**, **Jan Grouwstra**, **Marcel Ruyters**, **Matthias Giesen** en **Willem Vleeschouwer**.

Het blad heeft eigenlijk maar één nadeel, bij de verschillende strips staan slechts zelden titels of auteurs vermeld. Het is dus soms wat puzzelen voordat je weet wie wat heeft gemaakt. Een index zou al wonderen doen. Misschien iets voor *Gr'nn 3*?

Van *Gr'nn 2* zijn slecht 175 exemplaren gedrukt, dus liefhebbers moeten er snel bij zijn. Als het blad niet in de stripwinkel ligt, is het te bestellen door een muntstuk van 5 gulden en *f*2,40 aan postzegels op te sturen naar: Stalactiet, Helperbrink 15, 9722 EE Groningen.

Impuls 17

Een nummer vol aardige strips met één bijzonderheid; **Reinder Dijkhuis** is aan een nieuw avontuur van *De rovers van Clwyd-Rhan* begonnen en het heet *Koningsdrama*. Het belooft wederom een geestig en spannend avontuur te worden. Verder zijn er weer volop bijdrages van vertrouwde Impulstekenaars als **Roy Spraakman**, **Gerben Valkema**, **Geir Strøm** en **Daniel Østvold**. *Mol* van **Michiel van der Pol** staat er voor het laatst in, want de redactie is door de reserves heen. Van der Pol tekent de strip alleen nog voor *Sjosji*.

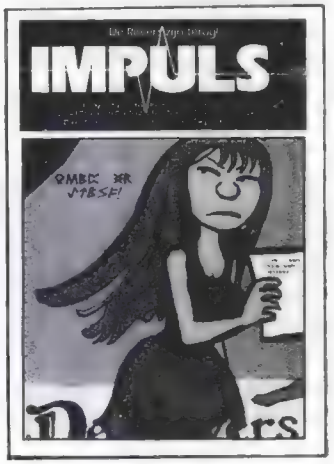

Info: Reinder Dijkhuis, Bloemstraat 30a, 9712 LE Groningen.

Je mag alles met me doen

Een goed verhaal is als het echte leven, maar dan zonder saaie stukken. Het album *Je mag alles met me doen* van **Yuri Landman** is een bewijs voor deze stelling. Het vertelt het verhaal van een groepje jongelui die in een klein stadje hun verveling proberen te verdrijven met veel uitgaan, drankgebruik en geklets. Dankzij fraai gebruik van spreektaal en een rustig verteltempo weet Landman zijn verhaal levensecht neer te zetten. Jammergenoeg heeft hij verzuimd de saaie stukken van zijn verhaal weg te laten waardoor het geduld van de lezer in sommige stukken behoorlijk op de proef wordt gesteld, bij voorbeeld als een paar jongemannen oeverloos sterke verhalen uitwisselen en aanstalten maken om te gaan stappen.

Desalniettemin is *Je mag alles met me doen* een lezenswaardig album. De ontknoping is leuk, de sfeer wordt grandioos neergezet en de karakters zijn helder en geloofwaardig. Landman zit nog maar een paar stapjes af van een perfect sociaal-realistisch stripalbum en laat met dit album zien een grote belofte voor de toekomst te zijn.

Je mag alles met me doen is gedrukt in een oplage van 500 stuks en wordt verspreid door Het Raadsel. De prijs is *f*15 / Bfr.300. Ook bestaat er een luxe editie van *f*30 / Bfr.600, waarvan er 50 zijn gedrukt.

Info: Yuri Landman, Nieuweweg 210, 3905 LT Veenendaal.

HW

STAPELTJE SECUNDAIR

La lettre de bédésup 76/77

Voor kleine boekhandelaren die hun klanten zeggen dat Bédésup niet meer bestaat om zich de rompslomp van het bestellen te besparen heeft de éénkoppige redactie een goede tip: 'krijg de kolere!' Dat zal ze wel over de streep trekken. Het heeft **Jo-El Azara** er niet van weerhouden een enkel schetsje af te staan om dit onooglijke schotschrift wat op te fleuren. Het hoogtepunt van dit nummer is ontegenzeggelijk de aankondiging van een dubbeldik cahier. Daarin zal de redactie niet alleen het aloude stokpaardje berijden – het 'foute' verleden van **Hergé** – maar wordt ook een geestverwant gevonden in **Hugo Pratt**, 'fascista ma non troppo'. Nogal bedenkelijk allemaal. (TB)

Info: BP 14, 13234 Marseille, Cedex 4, Frankrijk.

Brabant Strip Magazine 46 en 47

Even twee keer kijken, want nummer 46 heeft als tijdschriftnaam 'Play Fair'. Dit omdat er een sexy centerfold is meegeniet van Fanny uit *Kiekeboe*. Deze strip bestaat namelijk twintig

jaar en dat willen ze weten ook bij BSM. Dit allereerst met een artikel over hoe deze strip wordt gemaakt, vervolgens met een interview met **Merho**'s assistenten **Rik Dewulf** en **Peter Koeken**, daarna een beschouwing over het regiewerk van Merho en tot slot een interview met stripfiguur Marcel zelf. O ja, er staat ook nog een artikel in over de verzamelwaarde van oude Kiekeboeboeken. Een must voor iedere fan! (HW)
Speciale gast in nummer 47 is de sociaal bewogen **Derib**. In het kader van een project ter preventie van jeugdprostitutie heeft hij het verhaal *Voor jou, Sandra* getekend. Voor het overige is het nummer gevuld met ditjes en datjes, nieuwtjes en feitjes voor de verwoede stripverzamelaars onder de leden van Brabant Strip vzw. (TB)
Info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België.

Hop! 72
In dit nummer staat een vertaling te lezen van het interview van **Rob van der Nol** met Peter O'Donnell uit *Stripschrift 279*. Het gesprek past prima in de retrospectief georiënteerde opzet van dit blad. Naast veel nostalgische leesmomenten bevat het blad veel opsommingen, want het begrip stripinformatie wordt heel letterlijk genomen. Lijsten dus met nieuwe uitgaven, aangekondigde uitgaven, agenda's, bi-

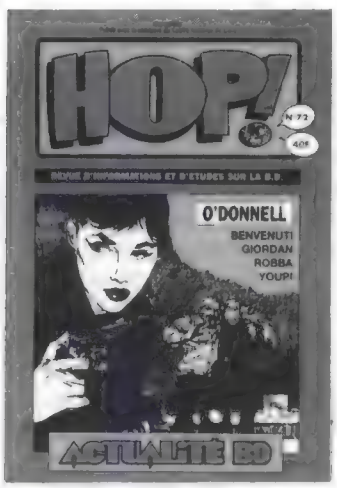

bliografieën et cetera. Eigenlijk is het blad meer een naslagwerk.
Nieuw is echter de collectie 'archives BD'. In deze reeks zullen herdrukken verschijnen van albums die anders onherroepelijk in de vergetelheid zouden verdwijnen. Voor honderd Franse francs (zo'n 35 gulden) kan de liefhebber steeds op vier albums intekenen. (TB)
Info: 56 Bd Lintilhac, 15000 Aurillac, Frankrijk.

La Lettre de Dargaud 35
Dargaud, dat toch al op gespannen voet staat met de organisatie van het festival in Angoulême, kraakt een paar kritische noten over de wijze van toekenning van de grote prijs. Door vakbroeders te laten stemmen wordt voorbijgegaan aan commerciële overwegingen, zo leest een goed verstaander tussen de regels. De grote (of eigenlijk lucratieve) namen zijn gepasseerd. Winnaar **Daniel Goossens** wordt dat niet persoonlijk aangerekend dus heeft de redactie hem een kort interview gegund. Verder in dit nummer treden wat vrij onbekende namen op als de Spanjaard **Sergio Garcia** en **Luc Brunschwig** (*Macht der onschuldigen*). Om enig tegenwicht te bieden komen ook **Gotlib** en **Jean Roba** aan het woord. (TB)
Info: 6, rue Gagier Gabillot, 75015 Parijs, Frankrijk

PLG 32
Altijd staat in dit blad één stripmaker centraal. In de regel wordt zo'n monografie grondig aangepakt want de redactie neemt er maar liefst een heel jaar de tijd voor. Met **Ferrandez**, het onderwerp van deze studie, is het iets anders uitgepakt. Van de in totaal 84 pagina's zijn er minder dan gebruikelijk aan de monografie gewijd. Opvallend veel strips vullen het blad. Desalniettemin mag een liefhebber van Ferrandez *PLG* zeker niet laten liggen. De uitgebreide bibliografie en knappe illustraties (veelal in kleur) maken het nummer tot een aanwinst voor de boekenkast. Bovendien krijgt de lezer als extraatje een mini-dossier over de helaas weinig bekende Belg **Frédéric Bézian**. (TB)
Info: BP 94, 92123 Montrouge cedex, Frankrijk

Reddition 29
Het weekblad *Kuifje* bestaat niet meer, lang leve het weekblad *Kuifje*! Iets dergelijks moet de redactie van *Reddition* hebben gedacht, want zij hebben een heel nummer aan dit Belgische stripmonument gewijd. De eerste 26 pagina's zijn gevuld met beschouwende artikelen over de verschillende tijdperken van het week-

blad. Daarna wordt ingegaan op de kwaliteiten van verschillende tekenaars. Achtereenvolgens zijn dat **Edgar P. Jacobs**, **Paul Cuvelier**, **Willy Vandersteen**, **Jacques Martin**, **Bob de Moor**, **Raymond Macherot**, **Tibet**, **Jean Graton**, **Albert Uderzo**, **Greg** en **William Vance**. Het grootste gedeelte is natuurlijk ingeruimd voor **Hergé**. En om het een klein beetje Duits te houden is er ook nog een artikel over de invloed van de Belgische strip op de Duitse stripcultuur. Al met al 90 pagina's leesplezier! (HW)
Info: Dingstätte 35, 25421 Pinneberg, BRD.

Rêve-en-Bulles 14
De *ReB* is geheel gerestyled. Een frisse vormgeving en een nieuwe rubriek

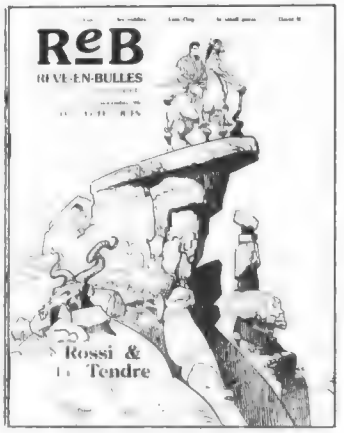

moeten het blad aantrekkelijker maken. 'L'Alternateur' is een rubriek over alternatieve strips in de ruimste zin van het woord. De Nederlandse amateurbladen komen er ruimschoots aan bod. Voor een francofoon blad besteedt *ReB* überhaupt veel aandacht aan Nederlandstalige strips. Het in het Frans vertaalde *Horizon* van **Lian Ong** kreeg bij onze zuiderburen weinig aandacht. Ten onrechte, vond de redactie en plaatste er een ruime beschouwing over. Ook van Neêrlandse bodem is het interview met **Eric Joris** van **Pieter van Oudheusden** dat eerder in *Zozolala* te lezen was. De hoofdmoot van dit nummer is echter een interview met **Rossi** en **Le Tendre** dat voornamelijk gaat over hun album *La gloire d'Hera*, een antieke tragedie. (TB)
Info: Allée de la Fragne 13, 1400 Nivelles, België.

Sapristi 36
Deze keer staat dit tijdschrift in het teken van **William van Cutsem**, beter bekend als **William Vance**. Het interview (zo'n 25 pagina's) is noodgedwongen geheel per fax tot stand gekomen. Doorgaans levert dat vrij gelikte artikelen op. Ook dit 'gesprek' is wat gladjes maar toch redelijk appetijtelijk, niet in de laatste plaats door de illustratiepagina's in kleur. Ook de goed gedocumenteerde bibliografie ontbreekt niet. Verder wordt het num-

mer gevuld door een interview met **Frédéric Beltran** en talloze nieuwtjes. (TB)
Info: BP 173, 76206 Dieppe, Frankrijk.

Universal Comics Magazine 6 en 7
In nummer 6 staat het eerste deel van een nieuw vierdelig verhaal van **Steven de Rie** te lezen, *Een Godvrezend Man*. Verder een beschouwelijk artikel van comicskenner **Olav Beemer** met de intrigerende titel *Polarisatie der comics* over het spanningsveld tussen oorspronkelijk werk enerzijds en 'uitgekauwde' concepten anderzijds. Het nummer vervolgt met een telefonisch onderhoud met **Fabian Nicieza**, de hoofdredacteur van Acclaim. **Jeff Smith** van *Bone* en scenarist **Mark Waid** (onder andere *Flash*) zijn de 'talking heads' in nummer 7. Scribent Beemer houdt en apocalyptische beschouwing over het aanstaande millennium. (TB)
Info: Gitaarstraat 10, 3208 RK Spijkenisse.

Jonas Fink 2: De leerjaren

Giardino
Casterman 1997
ISBN 90-303-8099-3
Prijs ƒ32 / Bfr.595
(96 pagina's, kleur, h.k.)

De Italiaan **Vittorio Giardino** maakt in de jaren zeventig en tachtig naam met de strips rond privé-detective Sam Pezzo en spion Max Fridman. Zijn handelsmerk is de ambachtelijke precisie waarmee verhaal en tekeningen worden gesmeed tot een solide geheel. Giardino's realistische tekenstijl kenmerkt zich door een simpele lijnvoering waarin geen ruimte is voor gepriegel. Zowel verhaaltechnisch als grafisch is hij een functionalist. Een vernieuwer is Giardino niet, maar zijn strips zijn wel uiterst genietbaar. Door zich goed te documenteren slaagt de auteur erin zijn personages voldoende diepgang te geven, gestoeld op historische bagage. Door deze aanpak blijft zelfs zijn latere erotische werk overeind, getuige de verhalenbundel *Fatale vakanties*.

In 1994 voorziet Giardino zijn carrière van een nieuwe impuls met het verschijnen van *De jeugdjaren*, het eerste deel uit de trilogie rond Jonas Fink. De lezer wordt meegevoerd in de levensloop van deze Praagse knul. Vader Fink wordt in het Tsjechoslowakije van de jaren vijftig opgepakt door de geheime dienst. Zijn vermeende 'contra-revolutionaire activiteiten' komen hem op tien jaar gevangenisstraf te staan. Bovendien krijgt de familie Fink het label *bourgeois* opgespeld. Jonas mag niet gaan studeren en moet werk gaan zoeken. Onder deze moeilijke omstandigheden wordt de jongen vroeg volwassen.

Het onlangs verschenen tweede deel *De leerjaren* pakt hier de draad op. Jonas vindt werk in de boekwinkel van meneer Pinkel. Het is 1956. In Rusland onthult **Chroesjtsjov** de misdaden van **Stalin**. Dit klimaat zorgt ervoor dat het verzet tegen het communistische bewind kan ontkiemen. Pinkels boekhandel staat in dit verhaal symbool voor de opstandigheid. De boekhandelaar (een kennis van **Franz Kafka**) vertaalt en verkoopt in het geniep literatuur die door de communisten is verboden. Jonas voegt zich bij een groepje jeugdige intellectuelen dat op zondagen in het Petrinpark voorleest uit diezelfde verboden boeken. Tegelijkertijd wordt hij door de veiligheidsdienst gedwongen om meneer Pinkel te bespioneren.

Wie *De leerjaren* leest, voelt de druk die de communisten op de Praagse bevolking uitoefenen. Het leven gaat zijn gangetje, maar zodra een individu gedrag vertoont dat afwijkt van de voorschriften, wordt de dreiging voelbaar. Giardino wilde geen thriller maken, maar een boek dat de latente dreiging van de Communistische Partij weergeeft. Een spectaculaire striproman levert dat niet op. Daar staat tegenover dat de lezer een verfijnd gecomponeerd verhaal voorgeschoteld krijgt, waarin zelfs enige ruimte is voor de 'verboden' romance tussen Jonas en de dochter van een Russische handelsattaché. Een perfecte timing en een uitstekende uitwerking van de personages houden de aandacht van de lezer vast tot het einde.

Er valt veel positiefs te zeggen over dit tweede deel uit de reeks *Jonas Fink*, maar laten we de ogen niet sluiten voor enige kritiek. Verhaal en tekeningen mogen dan tot in de puntjes zijn uitgewerkt, bij vlagen komen ze lichtelijk saai over. Zo snak je als lezer soms naar wat meer actie. Ook grafisch mag het hier en daar wat flitsender. Giardino is inmiddels de vijftig gepasseerd en oogt op papier al wat stijfjes. Gebleven is echter zijn nauwgezette oog voor detail. Wie ooit in Praag is geweest, herkent vele straten, pleinen en gebouwen. Het is kenmerkend voor het vakmanschap van Giardino. Misschien had *De leerjaren* aan artisticiteit gewonnen als de auteur net als Jonas eens een pint had gepakt in Kralik, het café om de hoek van Pinkels boekwinkel.

JM

***

Doodzonde 2: Een scalpel in het geheugen

Béhé & Toff
Casterman 1997
ISBN 90-303-3290-5
Prijs ƒ24,25 / Bfr.450
(48 pagina's, kleur, h.k.)

In 1989 verscheen *Doodzonde* in de collectie 'Charlie Plus' van Dargaud. Met deze opmerkelijke strip debuteerden tekenaar **Joseph Béhé** en scenarist **Toff**. Opmerkelijk, omdat *Doodzonde* één van de eerste strips was over aids. Het toekomstbeeld dat in *Doodzonde* werd geschetst – het vervolgen van aids-patiënten – is niet zo onwaarschijnlijk als het lijkt. Onlangs is bij voorbeeld in Rusland een

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod stripposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078 6142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht, 078 6310800)

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

voorlichtingscampagne van start gegaan, maar nog altijd zijn er parlementsleden die pleiten voor harde maatregelen, oftewel het oppakken en doden van aids-slachtoffers.
In *Doodzonde* wezen Béhé en Toff op het gevaar dat radicale politieke partijen de angst voor aids zouden kunnen aangrijpen om groepen mensen te vervolgen. Er wordt een waar schrikbewind gevoerd door de SAFE (Staatspartij Anti Fysieke Excessen). De jonge student Guy Ruiller ontdekt aan het begin van dit verhaal dat hij besmet is. Tegelijkertijd kondigt professor Morin aan dat hij op het punt staat om een vaccin te ontdekken. Guy wordt Morins assistent en hij krijgt als eerste mens het vaccin toegediend. Guy geneest, maar Morin slaagt er niet in om het vaccin op de markt te brengen. Hij wordt vermoord en zijn materiaal wordt vernietigd. Guy is de enige die met zijn eigen bloed het werk van de professor voort kan zetten.
Doodzonde had een open einde, maar er kwam geen vervolg. Béhé maakte andere strips, een aflevering van *Uit liefde voor de kunst*, *Dubbel Ik* en de thriller *Middernacht op Rhodos*. Maar na acht jaar is er nu toch een tweedelig vervolg op *Doodzonde*. De eerste helft van het verhaal is inmiddels verschenen, het tweede verschijnt binnenkort.
Doodzonde 2: Een scalpel in het geheugen speelt zich dertig jaar na *Doodzonde I* af. De dictatuur van SAFE is overwonnen en de WOD (Wereldorganisatie voor de Democratie) heeft een wereldwijde vrede tot stand gebracht. Maar de vrede wordt opnieuw bedreigd. De president wordt ervan verdacht gecollaboreerd te hebben ten tijde van het schrikbewind van SAFE en zijn positie is in gevaar. Veiligheidschef Pierre Brisson krijgt opdracht om uit te zoeken wat er dertig jaar eerder gebeurd is en wie van 'de zeven' verraad heeft gepleegd en verantwoordelijk is voor de dood van 25.000 mensen.
Een van 'de zeven' is Guy Ruiller. Guy is nog slechts een menselijk wrak. Hij kan zich niet meer bewegen en is geestelijk volledig in de war. Om hier achter te komen gebruikt Pierre een nogal onconventionele methode. Hij schakelt de jonge studente Marine Steel in. Zij moet zich voordoen als Guy Ruillers vriendin Katy en in koortsdromen verschijnen. Op die manier moet ze hem uithoren.
Doodzonde 2 is een goede politieke thriller. Het aidsthema is hierin wat naar de achtergrond verdwenen. Het verhaal is eerder gebaseerd op de affaire **Waldheim** van een paar jaar geleden. Hoewel het verhaal zich in de toekomst afspeelt wordt erin evengoed verwezen naar de Tweede Wereldoorlog.

HP

***

Falkenberg 1: Clara

Georges V & Leclercq
Lombard 1997
ISBN 90-5581-091-6
Prijs ƒ10,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Bij het doorbladeren van dit album dacht ik in eerste instantie met een strip over België in de Eerste Wereldoorlog van doen te hebben. Zo'n invalshoek belooft veel en verwachtingsvol begon ik te lezen. Al snel bleek het toch om een ordinaire avonturenstrip te gaan met als inzet een speurtocht naar de schat van de middeleeuwse Tempeliers. De Eerste Wereldoorlog dient louter als setting waaruit de auteurs putten om een aantal interessante personages op te kunnen voeren.
Desalniettemin is dit eerste deel van een tweeluik zeker de moeite waard. Volgens de auteurs berust het verhaal op ware feiten en hebben ze na

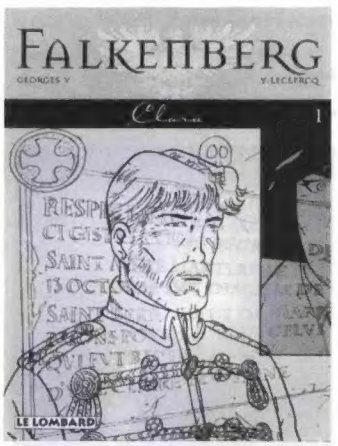

ZATERDAG 30 & ZONDAG 31 AUGUSTUS 1997
12de BRABANTS STRIPSPEKTAKEL
ZAAL VALCENCOURT
VALKENSWAARD - NL
GROTE STRIPRUILBEURS
(meer dan 300 meter!)
"BRABANT STRIP SYMPATHIE PRIJS"
TEKENAARS UIT BINNEN- & BUITENLAND SIGNEREN!
SPECIALE NATASJA - WALTHERY VERKOOPSTAND MET GADGETS, POSTERS, PORTFOLIO'S, CURIOSA ...
SPECIALE EX-LIBRIS VEILING
ELKE DAG OPEN 10-17UUR
GRATIS STRIPTAS VOOR ELKE BEZOEKER
SPECIALE GELIMITEERDE STRIPUITGAVEN
DAGELIJKS OM 15 UUR STRIPVEILING
INLICHTINGEN:
JOHAN GERLINGS 0032(0)11 66 14 73
WONDERLAND HASSELT 0032(0)11 22 82 00
HET B-GEVAAR BRUSSEL 0032(0)2 513 14 86
SPONSOR: Profita meubelen - Aalst/Waalre
met medewerking van stripwinkel Wonderland-Hasselt en Het B-gevaar Brussel

ERGO SUPERSTRIP SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD
GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

"DE STRIP-AAP"
IN- & VERKOOP STRIP-BOEKEN
KUIPERSDIJK 66
ENSCHEDE 053-4305261

strips, comics, games, curiosa
Yendor
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
tel. 010 433 17 10
fax. 010 411 38 54

het nodige vooronderzoek ook nog een aantal nieuwe gegevens boven water gehaald. De scenarist is **Yves Leclercq**; het toegankelijke tekenwerk is van **Georges van Linthout**. Deze laatste bedient zich speciaal voor de Franse markt van het pseudoniem *Georges V* (een naam van een beroemd hotel in Parijs), omdat zijn echte naam in het Frans onuitspreekbaar is.
Hoofdpersonen van het verhaal zijn de opvliegende huzaar luitenant Falkenberg, de professor in de archeologie Silmius Kant en zijn assistente Clara von Bullow. Falkenberg begeleidt de twee in hun taak om Germaanse kunstschatten in België te repatriëren. Althans dat denkt hij. Falkenberg komt er langzamerhand achter dat er naar iets wordt gezocht en dat er veel grotere belangen in het spel zijn. Ook zijn er kapers op de kust en dat leidt tot ingrijpende gebeurtenissen. De climax volgt al in het tweede en laatste deel. Een aangename gedachte, omdat veel stripauteurs aan het euvel leiden dat ze te veel albums nodig hebben om een spannend verhaal te kunnen vertellen.

RS

***

De rovers van Keizerrijken

Dufaux & Jamar
Glénat 1997
ISBN 90-6969-189-2
Prijs ƒ25,95/ Bfr.519
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Sinds de reeks *Samber* van **Bernard Hislaire** lijkt het alsof historische drama's in korte tijd populair geworden zijn. Glénat brengt vier jaar na de voltooiing van *De rovers van Keizerrijken* een Nederlandse vertaling van dit album uit, een mysterieuze horror/thriller van tekenaar **Martin Jamar** en scenarist **Jean Dufaux** die zich in oorlogstijd rond 1870 afspeelt in een pensionaat van een excentrieke oude dame. Ze krijgt bezoek van een notaris uit Parijs, die haar vraagt een 'ongehuwde moeder' in de kost te nemen om een familieschandaal te voorkomen. Ondanks een flinke som geld, krijgt mevrouw Froidecoeur al gauw spijt van haar beslissing het meisje verborgen te houden. Ze lijkt een pact met de duivel gesloten te hebben om dood en verderf te zaaien: in het bezit van een magische ring verplicht ze zich te onderwerpen aan haar meester, die 'de levenden met geweersalvo's zal neermaaien, de pest over de velden zal verspreiden en de doodsklok zal luiden ...'. Jaloezie, geheimzinnige moorden en onverklaarbare rattenplagen zetten daarna de toon voor een boeiende intrige, die zoals het dergelijke reeksen betaamt, pas verder uitgewerkt worden in de komende delen. Op de laatste pagina 'kan het feest beginnen', dus voor de lezer wordt dat 'geduld hebben'.

PvC

**

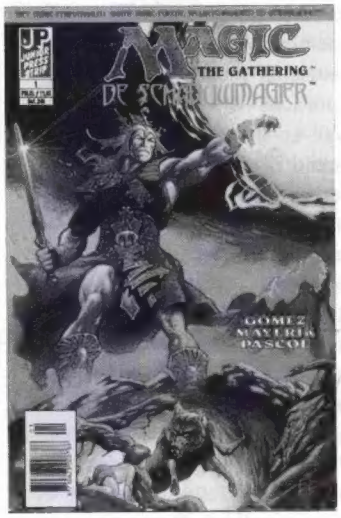

Magic, the gathering 1: De schaduwmagiër

Mayerik & Gomez
Juniorpress 1996
ISBN geen
Prijs ƒ11,95 / Bfr.249
(96 pagina's, kleur, s.k.)

De schaduwmagiër is het eerste, afgeronde verhaal, uitgegeven in comicvorm bij Juniorpress dat het steeds in populariteit toenemende kaartspel 'Magic' ondersteunt. Bij het boekje worden pagina's met uitleg en strategieën en een aantal rekwisieten geleverd die bij het spel gebruikt kunnen worden. Voor het lezen van het verhaal is het niet noodzakelijk het spel te kennen of te spelen, maar het geeft wel een meerwaarde aan het geheel. Ik zal daarom ook twee reacties geven op het boekwerkje. De eerste reactie is afkomstig van een normale, doorgewinterde striplezer die niet bekend is met het spel Magic.
'Hm. Wat een flauwe tekeningen. Het lijken wel telefoonkrabbels. Alles in die fantasiewereld valt onder de noemer cliché. En dat verhaal is ook niet al te boeiend. Het gaat veel te snel en is niet te volgen. Overal duiken personages van wie afkomst en bedoelingen in het duister blijven. En wat roepen ze allemaal? Retribution? Backdraft? Black Lotus? Hurloon Minotaur? Dat vind ik niet normaal. Ik gooi het weg. Dit boek is vast slecht voor de gezondheid.'
Om deze, niet geheel objectieve, reactie in balans te brengen geef ik nu een evenmin objectieve reactie van een doorsnee fanatieke Magic-speler.
'Dus dit is de wereld van Dominaria ... Koel! Precies zoals ik me het had voorgesteld. Ik zie het al. Die jongen groeit op om een groot magiër te worden en die planeswalker zal boeten. Ha!
En daar heb je nog meer magiërs. Groene en blauwe. Hee, koel! Die bruine magiër gebruikt eerst een Retribution en daarna een Backdraft. Heel verstandig. Jammer dat hij het niet redt. Hé, die kleine heeft een Black Lotus. Dat kan hem nog erg goed van pas komen. Zo, dus dat is de Hurloon Minotaur. Schitterend! Jammer dat ik nog een maand moet wachten op het volgende deel!'
Uit deze reacties kunnen we concluderen dat de meerwaarde van het geheel, het bekend zijn met het spel Magic, echt een vereiste is voor het waarderen van *De schaduwmagiër*. En dan nog kan het tegenvallen. Waar de normale, doorgewinterde striplezer gelijk in had was dat de grafische verzorging van het boekje wat te wensen overlaat. Het lijkt afgeraffeld, haastwerk en inderdaad erg ongeïnspireerd. Ook is het verhaal snel en

EN VERDER...

– ***Dallas Barr 2: Als er geen hemel is*** *(Marvano/Haldeman, Dupuis). In de wereld van Dallas Barr is de jacht op de eeuwige jeugd nog altijd in volle gang en lijkt er weinig tijd over te blijven om daadwerkelijk van het leven te genieten. Dallas is geschokt als hij zijn oude vlam Maria terugziet en zij hem vertelt dat ze geen nieuwe verjongingskuur zal ondergaan. Met andere woorden: ze heeft besloten om te sterven. Mede doordat veel aandacht is besteed aan de verwikkelingen rond een tweepersoonsdrug, krijgen de karakters van Dallas en Maria weinig reliëf en blijft het verhaal van hun liefde te schetsmatig. De auteurs lijken nog altijd moeilijk het evenwicht te kunnen vinden tussen actie en emotie. ** (PvO)*

– ***Melisande 4: Verhalen bij de open haard*** *(Clarke/Gilson, Dupuis). De sprookjesachtige gagstrip over de niet zo heel handige leerling-heks Melisande lijkt vooral bij jonge lezers aan te slaan. Simpele grappen, maar innemend verbeeld. *** (PvO)*

– ***De pioniers van de nieuwe wereld 8: Kleine man en De pioniers van de nieuwe wereld 9: De brandende rivier*** *(Charles/Ersel, Glénat). Tweede helft achttiende eeuw, de Engelsen en Fransen betwisten elkaar de Amerikaanse kolonies. Schotse vrijheidsstrijders, indianen en kolonisten proberen overeind te blijven tussen al het geweld. De serie is doordacht opgezet en knap uitgevoerd maar is te geconstrueerd en gekunsteld om echt te boeien. ** (TB)*

haastig verteld, maar nogmaals, de doorsnee fanatieke Magic-speler zal van alles uit het spel herkennen en zijn hart aan het geheel kunnen ophalen. En dat zal wel de bedoeling van deze productie geweest zijn.

MK

**

Ook honden gaan naar de hemel 2

Warner Home Video 1996
Bestelnummer PCV56326
Prijs n.v.t. (huurvideo)
(±84 minuten, Alle leeftijden)

Bij de films van **Don Bluth** heb ik gemengde gevoelens. Over het algemeen stijgen ze boven de middelmaat uit, maar ze halen toch net niet het niveau van de Disney-studio's. Sommige van zijn films heb ik met veel plezier bekeken (*An American tail*, *Thumbelina*) maar andere vielen mij tegen. Zo'n tegenvaller was *Ook honden gaan naar de hemel* (*All dogs go to heaven*). En daar is dus nu een vervolg op verschenen dat leuker was dan ik had verwacht.

Het verhaal: Charles en Itchy zijn twee dode honden. Zij leiden een rustig leven in de door Annabelle bestuurde hondenhemel. Helaas voor Charles verveelt hij zich dood in de hemel. Gelukkig voor hem wordt de hoorn van Gabriel gestolen door de onbetrouwbare Carface. Carface verlaat de hemel en Charles en Itchy krijgen de taak om hem en de hoorn op te sporen in San Francisco. Charles wordt verliefd, Itch krijgt weer last van jeuk en dan beginnen de problemen.

Ook honden gaan naar de hemel 2 is geen topper, maar kent leuke momenten, een paar goede songs en is een onderhoudende familiefilm geworden.

HP

**

Barb Wire

Polygram 1997
Bestelnummer 043 738-3
Prijs ƒ29,95 / Bfr.598
(±90 minuten, 12 jaar)

De voornaamste attractie van de film *Barb Wire* is natuurlijk **Pamela Lee Anderson**. Of nog preciezer: de borsten van Anderson. Stripuitgever Dark Horse gaf al enige tijd, zonder veel succes de gelijknamige comicserie uit. Baas **Mike Richardson** kwam op het lumineuze idee de strip te verfilmen en zodoende het blazoen van de strip op te krikken. Zo wist hij de strip *The Mask* ook tot een winstgevend product te lanceren voor film en televisie. Als vertolker van Barb Wire wist hij Pamela Lee Anderson te strikken, op papier wederom een gouden idee. Anderson stond immers wereldwijd als sekssymbool in de kijker. Helaas komt er voor een kaskraker meer om de hoek kijken.

Het verhaal speelt zich af in de nabije toekomst. De eens zo trotse Verenigde Staten zijn verloederd en afgedaald tot het niveau van een Derde Wereldland. Er woedt een burgeroorlog en vrijheidsstrijders proberen de tirannie van het Directioneel Congres te verbreken en de democratie te herstellen. Eén stad is neutraal en gedemilitariseerd: Steel Harbor. Barb Wire runt er de enige bar en om het hoofd financieel boven water te houden is ze in haar vrije tijd premiejager; iemand met heel veel contacten. Twee vrijheidsstrijders willen daar gebruik van maken. Barb Wire moet ze aan een paar identiteitverhullende contactlenzen helpen. Daarmee kunnen ze het land ontvluchten met belastende informatie over het op handen zijnde gebruik van biologische wapens door het Congres. Met het slagen van deze missie staan duizenden levens op het spel!

De toon van deze actiefilm is hard en cynisch. Niemand is te vertrouwen, op jezelf na. Maar hoeveel stoere kerels en duister gespuis er ook in de film rondlopen, niets kan verhullen dat *Barb Wire* niets meer is dan een opgekrikte jongensfilm. Het borduurt voort op ruige films à la *Mad Max*, maar heeft geen kloten. Bovendien is de nabije toekomst met zijn technologische mogelijkheden weinig fantasievol uitgewerkt. Denk daarbij eens aan een film als *Strange Days* waarin dat veel beter is gebeurd. En om terug te komen op de borsten van Pamela, die zijn inderdaad speciaal voor de video enige seconden in beeld. Helaas is er meer voor nodig om haar inmiddels in het sloop geraakte populariteit omhoog te stuwen.

MN

*

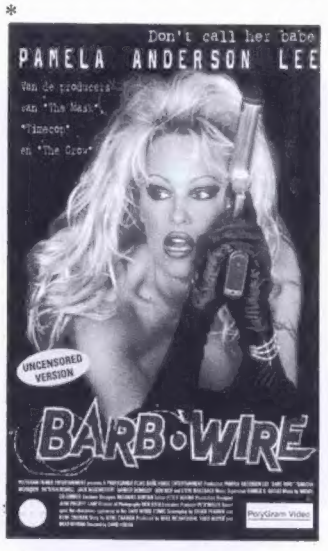

STRIP SCHRIFT

VERZAMELBAND

Eindelijk is het zover!
Na de zomer is de Stripschrift-verzamelband in een beperkte oplage beschikbaar (in onze nieuwe moderne huisstijl).
Met behulp van het katernspeldensysteem kunnen per band twee complete Stripschrift-jaargangen zonder beschadiging worden opgeborgen!
De band is volledig voorzien van afwasbaar kunststof en op de rug zit een transparant venster voor jaartallenaanduiding.

Wanneer u in het bezit wenst te komen van één of meer van de Stripschrift-verzamelbanden, stort dan zo spoedig mogelijk ƒ19,95 (inclusief porto- en verpakkingskosten) of een veelvoud van dit bedrag op girorekening 209948 ten name van Stripschrift, Amsterdam.

Na verschijnen wordt uw bestelling zo spoedig mogelijk verzonden.

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****	**grote klasse!**
***	**goed**
**	**redelijk**
*	**slecht**
o	**abominabel**

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 2 311 461

STRIP SCHRIFT

BACK ISSUES

Spelregels

1. Niet genoemde nummers zijn écht uitverkocht.
2. Sommige nummers zijn bijna uitverkocht (en vet afgedrukt in de opsomming). Het kan dus gebeuren dat in de periode dat uw bestelling onderweg is de laatste exemplaren ons magazijn reeds hebben verlaten. Vandaar dat wij u verzoeken altijd een paar reservenummers op te geven.
3. Van oude nummers met bijlage zijn ook exemplaren zonder bijlage; levering geschiedt met bijlage totdat deze op zijn, daarna (helaas) zonder.

Prijzen (per stuk)

Nummer	
10-98	ƒ6 / Bfr.120
116-212	ƒ5 / Bfr. 100 (of ƒ3,50 / Bfr.70 bij bestellingen van 10 of meer nummers)
213-217	ƒ5 / Bfr.100
218-249	ƒ5,95 / Bfr.110
250	ƒ9,95 / Bfr.180
251-257	ƒ5,95 / Bfr.110
258-263	ƒ6,25 / Bfr.125
264	ƒ9,95 / Bfr.199
265-268	ƒ6,25 / Bfr.125
269-272	ƒ6,50 / Bfr.130
273-280	ƒ6,50 / Bfr.140
281	ƒ9,95 / Bfr.220
282-284	ƒ6,50 / Bfr.140
285	ƒ7,50 / Bfr.165
286-287	ƒ6,50 / Bfr.140
288	ƒ8,50 / Bfr.180
289	ƒ14,95 / Bfr.320
290-297	ƒ6,95 / Bfr.150
298-299	ƒ7,25 / Bfr.155
300	ƒ9,95 / Bfr.220
301	ƒ7,25 / Bfr.155

Verzendkosten

1 - 2 nummers	ƒ2,50 / Bfr. 65
3 - 9 nummers	ƒ5 / Bfr.140
meer dan 9 nummers	geen verzendkosten!

U kunt zich de verzendkosten besparen door uw bestelling op een ruilbeurs of tijdens De Stripdagen Haarlem / Breda af te halen.

Betaling en bestelling

Het verschuldigde bedrag voor de oude nummers (vermeerderd met de verzendkosten) overmaken:
Nederland: Postbank 209948 of SNS-bank 82.67.01.523 ten name van Stripschrift, Amsterdam.
België: ABN-bank 721-520.62.74-81 ten gunste van Het Stripschap, Turnhout.

Leverbare nummers

(Bij elk nummer staan één of meerdere strips, striptekenaars of onderwerpen vermeld, waaraan in dat bewuste nummer veel aandacht wordt besteed.)

10 Aram, Peanuts
65+ Tibet, Tina
67 Jean Roba, Carry Brugman
70 Toonder-story, Jan van Haasteren
74 Raymond Macherot, Uco Egmond
77 Gerrit Stapel, Aart Clerkx
78 Bud Sagendorf, Beeldvloeken, Daan Jippes
80 Tovenaar van Fop, Robbedoes, The Hulk
83 Pep, Sjors, Eppo, Dick Bos
85 Stripprofessoren, Spaarnestad, Strips schrijven
86 Eddy Paape
87 Bert Bus, Lucky Luke, Simpelman
88 Prins Valiant, Rode Ridder, Tarzoon
92 Strip & auto's, Michel Vaillant
93 Pogo, Paulus, Hocus Pas
94/95 Robbedoes Weekblad inclusief Index
96 Jijé, Pogo
98 Strips in de jaren '30
116 Ben van Voorn, Piet van Elk, Alain Saint-Ogan
121 Berni Wrightson, De striphandel
126/127 Claire Bretécher, Corto Maltese, Ralph Bakshi
128 Guido Crepax
131 Dick Tracy, The Studio
132 Engelse dagbladstrips
134 Strips in de oorlog
137 Kleine uitgevers, Asterix
138 Familiestrips, Prins Valiant
141 Daan Jippes
142 Star Wars
143 Amsterdam, Arturo del Castillo
144 Ravian, 1984, Prikkebeen
148 Robert Gigi, Eppo, Uitgeverij Panda
149 Conan
150 Katten
153 William Vance
154 Belgische strips, Didier Comès, EC
155 Victor de la Fuente, Fernando Fernandez
157 Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs
159/160 Engelse stripweekbladen, Robert Crumb
162/163 Robbedoes Weekblad, Parodie en plagiaat
164 Harvey Kurtzman
165 Frank Margerin, Cosey, Raymond Reding
166 Paul Gillon, Pierre Christin
167 Richard Corben, Bob de Moor, Corto Maltese
170 Martin Veyron, Bart van Erkel
171 Milo Manara, Frits Kloezeman, Roger Dewroet
172 Krantestrips, Nikita Mandryka
174/175 Peter Pontiac, Strips & popmuziek
176 Fred & Liliane Funcken, Strips & onderwijs
177/178 François Schuiten, Wendy Pini, Hermann
179 Stripweekbladen
180 Robert van der Kroft, Garfield
182 Vittorio Giardino, Dick Vlottes
183 Strips & voetbal, Frans de Boer
184 Titanic, Marc Wasterlain
185/186 Ravian, Claude Auclair, Daniel en Alex Varenne
187 André Juillard, Al Williamson, Jeremiah
188 Laurence Harlé, Yves Swolfs, Colin Wilson
191 Robbedoes
192 Robbedoes, Lex van de Oudeweetering
195 Bondage-strips, De Kat
196/197 Chantal Montellier, Strips & de Himalaya
200 Stripjournalistiek, Suske & Wiske
201 Wim Stevenhagen & Gerrit de Jager
202 Japanse strips
203 Gerrit Stapel, Popeye, Charles Burns
204 Harold Foster
205 Willem Ritstier, François Rivière
206 Studio Vandersteen, Marvano, Kees de Boer
207 Literatoren & strips
208 Henk Albers, François Boucq, Titanic
209 Amateurs
211 Onvoltooide strips
212 20 jaar Stripschrift
213 Rocketeer, Mike Greg, Vink, Paul Teng
214 Hec Leemans & Willy Lohmann, François Boucq
215 Jacques Glénat, Animatiefilms
216 Paul Bodoni, Jacques Martin, Marc Terstroet
217 Bert Bus, Daan Jippes
218 (22/1) Lucky Luke, Urbanus & Willy Linthout
219 (22/2) Fred Julsing, Silver Surfer
220 (22/3) Toon van Driel, André Franquin
221 (22/4) André Franquin, Chantal Montellier
222 (22/5) John Difool, Kamagurka
223 (22/6) Duck-scenario's, Johan de Moor
224 (22/7) Bill Sinkiewicz, Computeranimatie
225 (22/8) Antonio Cossu, 60 jaar Popeye
226 (22/9) Treinen & strip, Média Participations
227 (22/10) Gerard van Straaten, Alexandro Jodorowsky
228 (23/1) Johan de Moor, Watchmen
229 (23/2) Theo van den Boogaard, Lian Ong, John Romita
230 Hugo Pratt, Anne Auke Tadema
231 Jacques Tardi, Henri Goldsmann
232 Calvin & Hobbes, Strip & communicatie
233 Blake & Mortimer, Fredric Wertham
234 Carry Brugman, François Schuiten, Eric Heuvel
235 Hec Leemans & Merho, Auke Herrema
236 SF & strip, Marvano, Felix Flux Museum
237 Didier Comès, Laurent Parcelier
238 Lorenzo Mattotti, Strips & geschiedenis
239 Lava, François Bourgeon, Jeroen Steehouwer
240 Benoît van Innis, Luc Cromheecke, België
241 Bernard Hislaire, Ralf König, Herr Seele
242 Moebius, Jack Staller, Ducktales
243 Al Severin, Moebius, Lorenzo Mattotti
244 Dick Matena, Chantal de Spiegeleer, Denys Cowan
245 Dirk Stallaert, Dick Matena, Wouter
246 Roger Leloup, Annie M.G. Schmidt
247 Windig & De Jong, Alberto Breccia
248 Peter van Dongen, Bernet & Abuli, Dick Matena
249 Marc Michetz, Attilio Micheluzzi, Redacties
250 Jubileumnummer
251 Lorenzo Mattotti, Stripdagen Haarlem
252 Daan Jippes, Kuifje, Stefan Verwey
253 Kolk & De Wit, Strips in Duitsland, Kuifje
254 Bert van der Meij, René Sterne, Merchandising
255 Hein de Kort, Edmond Baudoin, Tex Willer
256 Toon van Driel, Eric Joris, Fred Julsing
257 Frank, Donald Duck, Marcel Ruijters
258 Tome, Inkleursters, Stan Heinze
259 Marc Wasterlain, Grzegorz Rosinski
260 Hermann, Peyo, Lombard, Posse
261 Eric Schreurs, Bryan Talbot, Crisse
262 Lorenzo Mattotti, Barry Windsor Smith, Donald Duck
263 Philippe Francq, Marc Legendre, Jacques de Loustal
264 Kuifje!
265 Jack Kirby, Fritz van den Heuvel, Superhelden
266 Schuiten & Peeters, Warnauts & Raives
267 Piet Wijn, Jacques Tardi, Jean-Philippe Stassen
268 Daan Jippes, Yves Swolfs, Dave McKean
269 Peter Pontiac, Jean van Hamme, XIII
270 Henk Kuijpers, Renaud & Dufaux, Kuifje
271 Lorenzo Mattotti, Maus, Nieuwe anti-helden
272 Etienne Davodeau, Jacques Martin, Stripkritiek
273 Mark Retera, Carl Barks, Al Davison
274 Don Lawrence, John Bolton, Kuifje
275 Wilhelm Busch, Dominique David, Philippe Berthet
276 Léo, Arthur Adams, Mike Mignola
277 Michel Blanc-Dumont, Signed by War, Algemeen Dagblad
278 Ferry, Jan Wesseling, André Geerts
279 Peter O'Donnell, Enrique Romero, Gummbah
280 Eddy Paape, Frank le Gall, Stripmuseum
281 Disney!
282 Bruno Marchand, Joost Veerkamp, Joe Barbera
283 René Hausman, Derib, Klanknabootsingen
284 Edmond Baudoin, Storm, Wilbert Plijnaar
285 Jan Bosschaert, Hec Leemans, Uco Egmond, Manga
286 Jesse van Muylwijck, Olivier Wozniak, Magda Seron
287 Jan Kruis, Andreas, Soeperman
288 Gerrit de Jager, Charles Burns, Hergé
289 Toonder!
290 Guido van Driel, Klaus Janson
291 Fred Julsing, A.M. de Jong
292 Jean-Pol, Paul Geerts, Gleevers dagboek
293 Wasco, Hanco Kolk, The Flintstones
294 Jeff Broeckx, Jeroen de Leijer, Blake en Mortimer
295 Johan de Moor, Drawn + Quarterly, Morris
296 Carry Brugman, Steven Dupré, Suske en Wiske
297 Ptiluc, Burne Hogarth, Frans Piët
298 Marnix Rueb, Ko Doncker, Hergé
299 Marvano, Mark Hendriks, Stripconservering
300 Asterix, Lo Hartog van Banda, Joost Swarte
301 Berend J. Vonk, Spiderman, Stripmuseum